Zakaj reforma avtorskega prava

Christian Engström & Rick Falkvinge

Zakaj reforma avtorskega prava

Christian Engström & Rick Falkvinge

To knjigo je izdal evropski poslanec Piratske stranke Christian Engström ob podpori Skupine Zelenih/ESZ v EP.

Kontaktni podatki:
Christian Engström: *christianengstrom.wordpress.com*
Rick Falkvinge: *falkvinge.net*
Greens/EFA in the EP: *www.greens-efa.eu*

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

347.78

ENGSTRÖM, Christian
Zakaj reforma avtorskega prava / Christian Engström & Rick Falkvinge ; [prevedel Rolando Benjamin Vaz Ferreira, Špela Reher, Vanja Novak]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Piratska stranka Slovenije, 2014

ISBN 978-961-281-391-8
1. Falkvinge, Rick
273543168

3

9

13

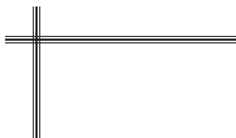
21

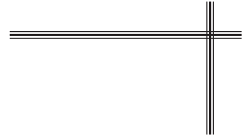
53

79

99

113

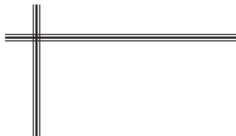

Obstaja boljša pot

Današnja avtorskopravna zakonodaja je neuravnotežena in brez stika s sodobnostjo. Z jalovim poskusom ustavitve tehnološkega razvoja je celo generacijo mladih v očeh zakona spremenila v kriminalce. A deljenje datotek se še zmeraj širi kot požar. Niti propaganda, zastraševanje in zaostritev zakonodaje niso uspeli ustaviti razvoja.

Nemogoče je izvajati prepoved nepridobitnega deljenja datotek, ne da bi pri tem kršili temeljne človekove pravice. Dokler imajo ljudje možnost zasebne komunikacije, jo bodo uporabljali za deljenje avtorskih del. Edini način, ki bi utegnil uspešno omejiti deljenje datotek, je ukinitev pravice do zasebnosti komunikacij. V zadnjem desetletju se je avtorskopravna zakonodaja pod pritiskom lobistov velikih podjetij, ki se bojijo za svoje monopole, temu vse bolj približevala. Ta trend moramo obrniti, da zaščitimo svoje temeljne pravice.

1

Želimo si družbo, v kateri kultura cveti in kjer umetniki ter ustvarjalni ljudje lahko preživijo z doprinosi h kulturi. Na srečo deljenje datotek in kultura nista nasprotna pola. To so nas naučile desetletne izkušnje z množičnim deljenjem datotek preko spleta.

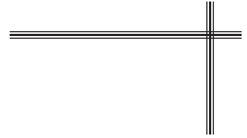
Gospodarske statistike kažejo, da izdatki gospodinjstev za kulturo in zabavo iz leta v leto počasi rastejo. Medtem ko porabimo manj denarja za kupovanje CD-jev, ga več porabimo drugje, na primer za obiskovanje koncertov. To je odlična novica za izvajalce. Ti običajno dobijo 5–7 % dobička od prodanega CD-ja in 50 % dobička od koncerta. Založbe s tem izgubijo, to pa le zato, ker več ne dodajajo vrednosti.

Povsem mogoče je, da bo v nekaterih segmentih kulturnega sektorja težje služiti denar. Bo pa zato to postalo lažje v drugih segmentih – tudi takih, ki si jih še niti nismo zamislili. Dokler skupni izdatki gospodinjstev za kulturo ostajajo na sedanji oziroma višji ravni, ne more nihče trditi, da umetniki kot skupina z reformo avtorskopravne zakonodaje karkoli izgubijo.

In če se bo zaradi slednje kulturno življenje izvilo iz primeža velikih distributerjev, je to le dobrodošel blagoslov tako za umetnike kot za ljudi.

Ko so se pred 150 leti v Evropi odprla vrata prvih javnih knjižnic, so književni založniki temu ostro nasprotovali. Argument, na katerega so se sklicevali, je isti, kot ga še danes slišimo v razpravi o deljenju datotek: Če ljudje dobijo brezplačen dostop do knjig, avtorji ne bodo mogli preživeti in ustvarjati novih knjig.

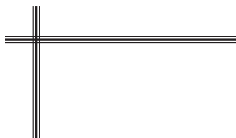
Zdaj vidimo, da argumenti proti javnim knjižnicam niso vzdržali. Očitno slednje niso povzročile zamrtja pisateljevanja, prav tako pa avtorjem niso onemogočile služenja s pisanjem. Nasprotno! Brezplačen dostop do kulture se je izkazal za blagoslov, ne le za celotno družbo, ampak tudi za avtorje.

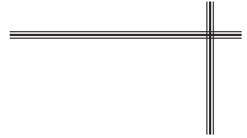

Splet je najčudovitejša javna knjižnica vseh časov. Vsem, ne glede na njihovo finančno stanje, kulturo vsega sveta približa na doseg klika. To je napredek, ki ga moramo pozdraviti.

Namen Piratske stranke je jasen in pozitiven: dekriminalizacija mlade generacije in postavitev temeljev za raznovrstni in trajnostni kulturni sektor v dobi spleta. Ostale politične skupine vabimo, da naše ideje "kopirajo".

Delimo in bolje živimo!

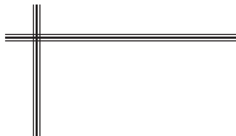
Konstruktivni predlog za reformo avtorskopravne zakonodaje

2

S Piratsko stranko ne želimo odpraviti avtorskopravne zakonodaje. Želimo jo reformirati – ohraniti za pridobitne namene, sprostiti in legalizirati pa za kakršnokoli nepridobitno kopiranje in rabo.

Ta reforma je nujna, saj poskusi izvajanja trenutne prepovedi nepridobitnega deljenja kulture med posamezniki ogrožajo temeljne pravice, kot so pravica do zasebne komunikacije, pravica do svobode informacij in celo pravica do dolžnega pravnega postopanja.

Deljenje datotek je izmenjava enk in ničel med dvema posameznikoma. Edini način, ki sploh ima možnost, da uspešno omeji deljenje datotek, je uvedba nadzora vseh zasebnih

komunikacij. Odpiranje sporočil in preverjanje vsebine je edini način za razločevanje avtorskih vsebin od zasebnih sporočil. To pomeni smrt nedotakljivosti osebne korespondence, konec zaupnega pogovora z odvetnikom, konec spogledovanja preko spletnih kamer in konec zaščite virov novinarjev.

Svojim temeljnim pravicam se v korist izvajanja dandanašnjega avtorskega prava preprosto nismo pripravljeni odreči. Pravica do zasebnosti je pomembnejša od pravice medijskih gigantov do služenja na dosedanji način, zlasti ker slednja pravica niti ne obstaja.

Trenutna avtorskopravna zakonodaja preprečuje ali omejuje tudi veliko novih in razburljivih kulturnih izražanj. Posnetki glasbe na MySpaceu, remiksi na YouTubu, Wikipedia, obogatena z več glasbene in slikovne vsebine v člankih, zakaj pa ne? Zakonodaja se ne strinja.

Avtorskopravno zakonodajo moramo ali reformirati ali celo popolnoma odpraviti. Piratska stranka se zavzema za reformo.

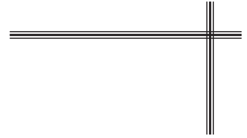
Kakršnokoli nepridobitno kopiranje in rabo želimo sprostiti in legalizirati, poleg tega pa želimo tudi skrajšati obdobje zaščitene pridobitne rabe. Ohraniti želimo pridobitno ekskluzivnost na način, ki omogoča obstanek večini poslovnih modelov, ki danes delujejo.

Svoj predlog lahko povzamemo v šestih točkah:

- *Moralne pravice ostanejo nespremenjene*

  Ne predlagamo nobenih sprememb glede moralne pravice avtorja, da se mu prizna avtorstvo.

  Nihče ne sme imeti pravice, da se izdaja za skupino ABBA ali za avtorja pesmi Paula McCartneya, razen njih samih.

Ker je to še zmeraj resnična težava, morajo taka dejanja ostati nezakonita. »Pohvali, kar si zasluži pohvalo,« je načelo, s katerim se vsi strinjamo.

• *Brezplačno nepridobitno deljenje*

Z avtorskopravno zakonodajo si ljudje še pred dvema desetletjema niso pretirano belili glav. Pravila o ekskluzivnosti izdelave kopij so bila namenjena pridobitnim akterjem, ki so imeli sredstva za tisk knjig ali plošč.

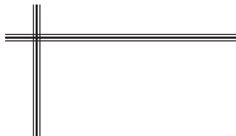
Posameznikom, ki so želeli skopirati pesem in jo poslati ljubljeni osebi, ali skopirati kaseto in jo dati prijatelju, ni bilo treba skrbeti zaradi kršenja avtorskopravne zakonodaje. Karkoli je takrat posameznik lahko naredil z običajno domačo tehnično opremo, ni bilo kaznivo.

Danes pa se je avtorskopravna zakonodaja razvila do stopnje, ko v vsakdan malega človeka vsiljuje resne omejitve. Tehnološki proces je navadnim ljudem olajšal uživanje v kulturi in deljenje le-te, zakonodaja pa se je od tega oddaljila.

Avtorskopravno zakonodajo želimo vrniti v prvotno stanje in zagotoviti, da bo zadevala zgolj kopiranje v pridobitne namene. Deljenje kopij (ali drugačno širjenje) in uporaba avtorskopravno zaščitenih del nikakor ne smeta biti prepovedana, če to počnejo posamezniki brez pridobitnega namena. Deljenje datotek med posamezniki je primer dejavnosti, ki bi morala biti zakonita.

• *Dvajset let komercialnega monopola*

Velik del dandanašnje razvedrilne industrije temelji na pravici do izključnega izkoriščanja avtorskopravno zaščitenih del v komercialne namene. To želimo ohraniti. A trenutno trajanje zaščite – sedemdeset let po avtorjevi smrti

– je absurd. Noben vlagatelj ne bi niti pogledal poslovne priložnosti s tako daleč odloženo dobičkonosnostjo.

Trajanje zaščite želimo skrajšati na obdobje, ki je razumno tako z vidika družbe kakor z vidika vlagatelja, zato predlagamo obdobje dvajsetih let po objavi.

• *Registracija po petih letih*

Obstajajo dela, ki so še zmeraj zaščitena, njihovih lastnikov pravic kopiranja pa ni mogoče najti oziroma je to izredno težko, kar je hudo problematično. Večina teh del ima malo pridobitne vrednosti ali celo nima nobene, ker pa jih avtorskopravna zakonodaja še zmeraj ščiti, jih ni mogoče ponovno uporabiti ali širiti, saj za to ni mogoče dobiti dovoljenja.

Avtorskopravna zaščita mora biti novo objavljenim delom podeljena samodejno, kakor je že danes. Lastniki pravic, ki želijo svojo pravico do izključne uporabe v pridobitne namene koristiti več kot pet let po objavi, pa morajo to pravico registrirati, tako da jo je mogoče najti v javnih bazah pravic. To bo rešilo problematiko »osirotelih« del.

• *Brezplačno vzorčenje*

Vse bolj restriktivni avtorskopravna zakonodaja in praksa sta dandanes ogromni oviri za glasbenike, izdelovalce filmov in druge umetnike, ki želijo ustvariti nova dela, v katera želijo vključiti izseke obstoječih del. To želimo spremeniti z uvedbo jasnih izjem in omejitev, ki dovoljujejo predelave, parodije in tudi pravice do »citiranja« glasbe in avdiovizualnega materiala, ki bi bile zastavljene podobno kot obstoječe pravice do citiranja besedila.

• *Prepoved omejevanja digitalnih pravic (DRM)*

Ta izraz označuje številne tehnologije, katerih namen

je omejevanje zmožnosti ljudi za zakonito uporabo in kopiranje del.

Zakon mora zmeraj omogočati izogibanje takim omejitvam, premisliti pa moramo, ali ne bi v zakonodajo o zaščiti potrošnika vključili prepovedi tehnologij za omejevanje digitalnih pravic, ki omejujejo zakonito uporabo del. Če dovolimo velikim multinacionalkam pisanje lastnih zakonov in njihovo izvajanje s pomočjo tehničnih sredstev, uvajanje uravnotežene in razumne avtorskopravne zakonodaje v parlamentih nima smisla.

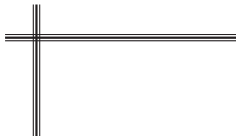
To je srž predlogov Švedske piratske stranke in stališče, ki ga je septembra 2011 prevzela *Skupina Zelenih/Evropske svobodne zveze*.

Predlog je popolnoma skladen z zamislimi, ki so bile predstavljene v mednarodni razpravi. Taka zamisel je na primer *Svobodna kultura* Lawrencea Lessiga *ali The Wealth of Networks* Yochaija Benklerja. O njih tako akademiki kakor tudi spletna družba podrobno razpravljajo že vsaj desetletje.

»Kako pa bo umetnik plačan, če deljenje datotek postane svobodno?« je vprašanje, ki se v razpravah zmeraj pojavi.

No, iskanje odgovora na to vprašanje ni naloga politikov. Vsak posamezni podjetnik mora sam najti poslovni model, ki deluje, tako v kulturnem sektorju kot v katerikoli drugi industriji. Prepričani pa smo, da kulturni sektor kot celota ne bo prizadet, kar potrjujejo gospodarske statistike po več kot desetletju divjega deljenja datotek. Deljenje datotek in ustvarjanje nove kulture nista v konfliktu, pravzaprav je stanje nasprotno. Naš predlog umetnikom koristi tako s kreativnega kakor z ekonomskega vidika.

A celotna zadeva je pomembnejša od zgolj tega. Gre za vprašanje, kakšno družbo hočemo.

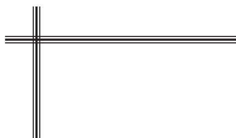
Splet je najpomembnejši izum človeštva po tiskarskem stroju, morebiti pa je tudi veliko pomembnejši. The Pirate Bay, Wikipedia in arabska pomlad so se pojavljali na naslovnicah, ko so predani ljudje uporabljali novo tehnologijo za širitev kulture, znanja oziroma demokracije. In to je šele začetek.

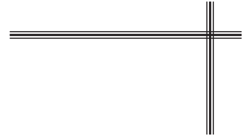
V tem trenutku, ko se nam ponuja fantastična priložnost, avtorskopravna zakonodaja ovira kreativnost, saj njeno izvajanje ogroža temeljne pravice, kot so pravica do zasebnosti komunikacij, pravica do sprejemanja in podajanja informacij brez vmešavanja javne oblasti (ne glede na meje) in pravica do dolžnega pravnega postopanja, ogroža pa tudi načelo sorazmernosti pri izrečenih kaznih.

Da zaščitimo svoje temeljne pravice, moramo spremeniti smer, v katero se avtorskopravna zakonodaja razvija. Noben poslovni model ni pomembnejši od pravice do zasebnosti komunikacij in svobode informacij.

Avtorskopravno zakonodajo moramo nujno reformirati.

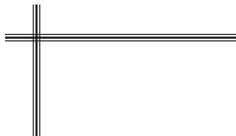
Izvajanje avtorskopravne zakonodaje ogroža temeljne pravice

3

Pravica do zasebnih pogovorov

Ko sem (Rick Falkvinge) pred šestimi leti ustanovil prvo, Švedsko piratsko stranko, smo postavili tri stebre svoje politike: deljenje kulture, svobodo znanja in neizpodbitno zasebnost. To so tematike, ki so bile ideali spoštovanih aktivističnih krogov. Čeprav sem imel občutek, da so na nek način povezane, sem potreboval še nekaj mesecev, preden sem uspel najti povezavo med pravico do zasebnosti, ki je ena temeljnih svoboščin, in pravico do deljenja kulture.

Ko sprevidiš, postane povezava tako jasna, da je še zmeraj ena naših poglavitnih točk: dandanašnja raven avtorskopravne zakonodaje ne more soobstajati s pravico do zasebnih komunikacij.

Če ti pošljem e-pošto, ta lahko vsebuje pesem. Med videopogovorom lahko začnem predvajati avtorskopravno zaščiten posnetek, da si ga skupaj ogledava. Trenutno avtorskopravno zakonodajo je mogoče izvajati zgolj ob ukinitvi pravice do zasebnosti komunikacij, čemur sledi nadzorovanje vseh enk in ničel, ki potujejo med vsemi računalniki.

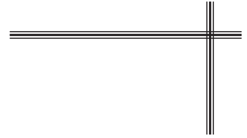
Pravice do zasebne korespondence ni mogoče omejiti zgolj za določene tipe vsebin. Za namen ugotavljanja zakonitosti vsebine je pečat treba zlomiti. In ko je pečat zlomljen, ni več poti nazaj. Zapečateno je lahko vse ali nič.

Moramo se odločiti. Kot družba se lahko odločimo, da je avtorskopravna zakonodaja najpomembnejša, in se odpovemo pravici do zasebnega pogovora. Lahko pa se odločimo, da je pravica do zasebne korespondence vredna več, čeprav se ta lahko uporabi za prenos avtorskopravno zaščitenih del. Kompromis ni mogoč.

V zadnjih letih je postalo jasno, kako globoko se tega zaveda industrija pravic kopiranja in kako vztrajno se trudi izničiti našo pravico do zasebne korespondence, da bi zaščitili trenutno sporno raven avtorskopravne zaščite.

Telegram, ki ga je decembra 2010 objavil WikiLeaks, je vključeval seznam zahtev zveze IIPA, zastopnikov industrije pravic kopiranja iz ZDA, za švedsko vlado. Veleposlaništvo ZDA je pozdravilo »popolno sodelovanje« švedskega pravosodja, ki se je z znatno uspešnostjo potrudilo uresničiti te zahteve na škodo svojih državljanov in v korist industrije pravic kopiranja iz ZDA.

Ta seznam zahtev je vseboval praktično vsak zakon »Velikega brata«, ki je začel veljati v zadnjih nekaj letih. Hramba podatkov, Direktiva o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine, opozorila in izklop dostopa do spleta, dostop policije do zapisov o naslovih IP za prekrške, odpravo imunitete prenašalca sporočila – vse to je bilo zajeto.

Industrija pravic kopiranja se aktivno zavzema za »družbo Velikega brata«, saj razume, da je to edini način za ohranitev pravic kopiranja. Napočil je čas, da to industrijo vržemo iz zakonodajnega postopka.

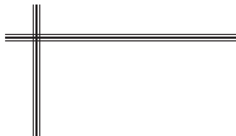
Ena poglavitnih zahtev Piratske stranke je, da zakoni, ki veljajo za fizični svet, veljajo tudi za virtualni svet. To je popolnoma razumna zahteva. Splet ni ločena entiteta, temveč je del resničnosti. Težave nastopijo, ko se zastarela, a mogočna industrija zave, da tako pravično in nediskriminatorno izvajanje zakonov pomeni, da več ne bo mogla izvajati svojega distribucijskega monopola.

Da bi razumeli absurdnost zahtev industrije pravic kopiranja, se moramo vprašati, katere pravice se nam zdijo samoumevne v fizičnem svetu. To so pravice, ki že veljajo v digitalnem delu resničnosti, se pa igrajo pravno različico skrivalnic.

Poglejmo, katere pravice imam, ko komuniciram s fizičnimi sredstvi – s papirjem, peresom, kuverto in znamko. Iste pravice bi morale vsaj teoretično veljati tudi za uporabo digitalnih komunikacijskih kanalov, saj zakon ne razlikuje med načini komunikacije. Na žalost bi izvajanje naših pravic na spletu industriji pravic kopiranja v celoti odvzelo zmožnost izvajanja monopola nad kopiranjem, zato te temeljne pravice napadajo z vsemi sredstvi. A to ne pomeni, da naše pravice ne obstajajo.

Ko nekomu napišem pismo, izključno jaz odločam, ali se želim identificirati v pismu, v kuverti, na kuverti, povsod oziroma nikjer. O anonimnosti svoje komunikacije odločam le in samo jaz. To je pravica, ki velja za fizično komunikacijo in ki je uzakonjena. Popolnoma razumno je zahtevati, da ta zakon velja tudi za splet.

Ko nekomu pošljem pismo, ga nihče nima pravice prestreči, odpreti in prebrati, razen v primeru, da sem kot posameznik v formalnem postopku zaradi predhodnega suma storitve točno

določenega kaznivega dejanja. V tem primeru lahko to storijo izključno organi pregona. Seveda nikoli nisem obvezan komurkoli pomagati pri odpiranju in tolmačenju svojih pisem. Popolnoma razumno je zahtevati, da to velja tudi na spletu.

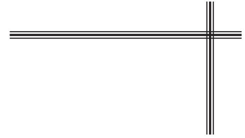
Ko nekomu pišem pismo, nobena tretja stranka nima pravice do spreminjanja njegove vsebine, ko pismo potuje do prejemnika, ali do preprečitve njegove dostave. Ali ni popolnoma razumno zahtevati, da to velja tudi na spletu?

Ko želim nekomu poslati pismo, nihče nima pravice stati ob poštnem nabiralniku in zahtevati pravice, da zabeleži vso mojo komunikacijo – s kom si dopisujem, kdaj in kako dolgo. Ponavljam – zahteva, da to velja tudi na spletu, je popolnoma logična.

Ko nekomu pošljem pismo, pismonoša ni nikoli odgovoren za vsebino tega pisma. Ima imuniteto prenašalca sporočila. Seveda je veljava tega na spletu prav tako popolnoma razumna zahteva.

Industrija pravic kopiranja sistematično napada vse te temeljne pravice. Ponudnike spletnih storitev tožijo in od njih zahtevajo, da na svojih razdelilnikih namestijo opremo za prisluškovanje in cenzuriranje. Neprestano napadajo imuniteto prenašalca sporočila (načelo izključnega prenosa in splošnega prenašalca), zahtevajo pooblastila za identifikacijo oseb, ki komunicirajo, pooblastila za onemogočanje izvajanja naših temeljnih pravic, povrhu vsega pa si zato, da bi zavarovali svoj distribucijski monopol, drznejo predlagati celo cenzuro!

Vse navedeno izvira iz dejstva, da je mogoče vsa digitalna komunikacijska sredstva, ki lahko služijo zasebni korespondenci, uporabiti tudi za prenos avtorskopravno zaščitenih del, pri čemer je nemogoče vedeti, katera sporočila spadajo v katero skupino, če industriji pravic kopiranja ne dodelimo pravice do vpogleda v zasebno korespondenco. In te pravice jim Piratska stranka nikakor ni pripravljena predati.

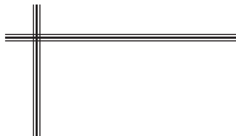
To so državljanske svoboščine, za katere so se naši predniki borili, za katere so krvaveli in umirali. Več kot zgolj obsceno je, da industrija, ki je pravzaprav zastarel in nepotreben posrednik, zahteva, da se mi odpovemo svojim pravicam, da bodo lahko oni ohranili monopol nad razvedrilom. Še huje pa je, da zahtevajo več pooblastil, kot jih ima celo policija pri lovu na resnične zločince. Po drugi strani pa to ni nič novega.

Ob razmahu fotokopirnih strojev v šestdesetih letih so jih knjižne založbe poskušale prepovedati, saj bi jih bilo mogoče uporabiti za kopiranje knjig, ki bi jih nato pošiljali po pošti. Tem založnikom je bilo rečeno zgolj »bog pomagaj«. Čeprav je pravica do monopola nad kopiranjem dela še zmeraj veljavna, pa jim to ne daje pravice do vpogleda v korespondenco zgolj z namenom iskanja kršitev tega monopola. Zato ne morejo narediti ničesar. V fizičnem svetu to še zmeraj velja. Popolnoma razumno je zahtevati, da to velja tudi na spletu.

Industrija pravic kopiranja se včasih pritožuje, da je splet brezpravna dežela in da bi isti zakoni in pravice, ki veljajo v fizičnem svetu, morali veljati tudi na spletu. S to zahtevo se Piratska stranka iz vsega srca strinja.

Žal pa se dogaja ravno nasprotno. Korporacije poskušajo prevzeti nadzor nad našimi sredstvi za komunikacijo, pri čemer se sklicujejo na avtorskopravno zakonodajo. Pri tem jim pogosto pomagajo politiki, ki si prav tako želijo nadzora, pri čemer slednji kot razlog navajajo terorizem ali kako drugo totalitarno strašilo, ki je trenutno aktualno. Na to moramo gledati skozi lečo uporov, ki so leta 2011 pretresali arabski svet.

Naše slepo zaupanje oblasti je alarmantno. Vse večja želja po nadzoru naših komunikacij, ki jo odkrito izražajo korporacije in politiki, je zelo zaskrbljujoča. In, kar je še huje, pri tem ne gre zgolj za prisluškovanje. Korporacije in politiki se odkrito (in uspešno) zavzemajo za pravico, da nas utišajo.

Industrija pravic kopiranja zahteva pravico, da ukine našo komunikacijo. Če se bomo pogovarjali o dovolj nesprejemljivih zadevah – nesprejemljivih za oblast ali za industrijo pravic kopiranja – bo linija prekinjena. Pred zgolj dvajsetimi leti bi to bila grozljiva napoved. Danes je to resničnost. Ne verjamete? Poskušajte se na programu MSN ali spletni strani Facebook pogovarjati o povezavi na spletišču The Pirate Bay in poslušajte tišino, ki bo dosegla sogovornika. Industrija pravic kopiranja se bori, da bi se to še bolj razširilo. Isto velja za politike s svojimi cilji.

Čeprav industrija pravic kopiranja in represivni »politiki Velikega brata« morda ne delijo končnih ciljev, se kljub temu zavzemajo za identične spremembe v družbi in za nadzor naše komunikacije.

Hkrati se fizično gibanje ljudi neprestano nadzoruje in shranjuje.

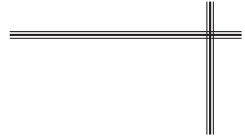
Kako bi se uprli v svetu, kjer vaše sporočilo nikoli ne bi doseglo naslovnikov, režim pa bi lahko na daljavo spremljal, s kom, kje in kdaj se dobivate, vašo opremo pa bi lahko uničil s pritiskom na gumb?

Zahod nima več praktično nobene moralne pravice, da kritizira Kitajsko ali režime, ki padajo v arabskem svetu.

A v tem somraku se prebuja plamen nasprotovanja, ki se iz dneva v dan krepi.

Aktivisti neprestano delajo in v tej igri mačke in miši razvijajo nova orodja, s katerimi premagujejo nadzor in zagotavljajo svobodo govora. To so heroji naše generacije. Z zagotavljanjem svobode govora in svobode tiska zagotavljajo nenadzorovano komunikacijo, ki je ni mogoče blokirati. Tako v samem jedru premagujejo tudi monopol nad kopiranjem, kar pa je morda le stranski učinek.

Svobodna in odprta programska oprema je v jedru odpora proti Velikemu bratu. Omogoča pregledovanje, kar pomeni, da vanjo

ni mogoče namestiti skritih stikal za izklop in prisluškovalnih sistemov. Ko je to potrebno, se lahko širi kot požar. Monopol nad kopiranjem tako močno odklanja, da se že same razvojne metode te programske opreme aktivno borijo proti monopolu, saj spet izpostavijo povezavo med izvajanjem avtorskopravne zakonodaje in represijo. Svobodni operacijski sistemi in komunikacijska programska oprema so srce svobode govora v prihodnosti in tudi za vse dandanašnje nasprotnike režima.

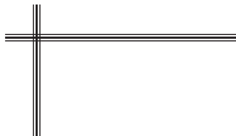
Programska oprema, ki jo ustvarjajo ti herojski aktivisti, je garancija za naše državljanske svoboščine – gre za programe, kot so Tor, FreeNet, I2P, TextSecure in RedPhone. Da se s tem kriminalci lahko izognejo prisluškovanju, je nizka cena za ohranitev naših pravic. Jutri bomo morda prav mi tisti, ki bomo označeni za kriminalce zaradi nasprotovanja režimu. To so orodja, ki jih že uporabljajo ljudje, ki se borijo proti skorumpiranim režimom. Iz tega se moramo nekaj naučiti.

Ker je to nujno, ta svobodna programska oprema onemogoča tudi izvajanje monopola nad kopiranjem, saj omogoča anonimno komunikacijo, ki ji ni mogoče prisluškovati in ki zagotavlja ohranitev naših državljanskih svoboščin. Techdirtov Mike Masnick je pred kratkim izjavil, da sta si »piratstvo in svoboda presenetljivo podobna«.

Morda to najbolje izrazi Freenetova politika:

»Hkrati zagotoviti svobodo govora in izvajati monopol nad kopiranjem ni mogoče. Zato vsaka tehnologija, ki je namenjena zagotavljanju svobode govora, mora hkrati preprečevati izvajanje monopola nad kopiranjem.«

Bitka za temeljno svobodo govora in bitka proti monopolu nad kopiranjem sta del iste vojne. Zato bo prišlo do revolucij z uporabo orodij, ki ne le da niso del monopola nad kopiranjem, ampak ga aktivno premagujejo. Revolucija ne bo ustrezno licencirana.

Blokiranje spleta in cenzura

»Otroška pornografija je super,« je z navdušenjem izjavil govornik. »Super je, ker politiki otroško pornografijo razumejo. Z igranjem na to karto jih lahko prepričamo, da ukrepajo in začnejo blokirati spletne strani. In takrat jih bomo lahko prepričali, da začnejo blokirati tudi strani za deljenje datotek.«

O tem smo razpravljali na seminarju, ki ga je z naslovom »Švedska – zatočišče za pirate?« 27. maja 2007 v Stockholmu organizirala Ameriška gospodarska zbornica. Govornik je bil Johan Schlüter, predstavnik danske organizacije Anti-Piracy Group, ki lobira za zveze glasbene in filmske industrije, kot je Mednarodna zveza fonografske industrije (v nadaljevanju: IFPI).

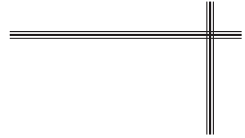
V občinstvu smo bili trije pirati: Christian Engström, Rick Falkvinge in veteran spletnega aktivizma, Oscar Swartz. Oscar je takoj po dogodku napisal kolumno o seminarju za Computer Sweden, Rick in Christian pa sta pozneje o seminarju napisala bloge.

»Nekoč bo obstajal ogromen filter, ki ga bomo razvijali v tesnem sodelovanju z zvezama IFPI in MPA. Neprestano bomo nadzorovali otroško pornografijo na spletu, s čimer bomo politikom pokazali, da filtriranje deluje. Otroška pornografija je nekaj, kar razumejo,« se je zarežal Johan Schlüter in na podiju kar žarel od ponosa in navdušenja.

Z vidika zveze IFPI-ja in drugih lobistov za pravice kopiranja sta bila po uspehu njegove strategije na Danskem njegovo navdušenje in ponos popolnoma upravičena.

Dandanes vsi glavni danski ponudniki spletnih storitev blokirajo dostop do spletne strani za deljenje datotek The Pirate Bay. Schlüter je razložil, da je strategija čudovito delovala.

Začnemo z otroško pornografijo, ki se gabi vsem, in poiščemo nekaj politikov, ki želijo dajati vtis, da nekaj počnejo. Dejstvo, da

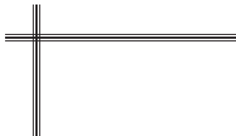
je tovrstno blokado mogoče zaobiti v manj kot desetih sekundah, ni pomembno. Izključni namen tega koraka je politike in splošno javnost prepričati, da je cenzura v obliki »filtriranja« sprejemljiva. Ko je to načelo vzpostavljeno, ga zlahka razširimo na druga področja, med katera spada tudi nezakonito deljenje datotek. In ko je cenzura spleta načeloma sprejeta, lahko začnemo iskati tehnične načine, da se izogibanje le-tej čim bolj oteži.

Na Švedskem so lobisti za pravice kopiranja preizkusili isto taktiko nekaj mesecev po seminarju, na katerem je Johan Schlüter sodeloval kot govornik. Julija 2007 je švedska policija nameravala spletno stran The Pirate Bay dodati na švedski seznam domnevnih strani z otroško pornografijo, ki jih blokira večina največjih švedskih ponudnikov internetnih storitev.

Policija ni pri tem niti poskušala stopiti v stik z lastniki ali sodelavci strani The Pirate Bay, kar bi morali storiti, če bi dejansko našli povezave do nezakonitih fotografij spolne zlorabe otrok. Načrt je vključeval zgolj cenzuro strani in hkratno ustvarjanje krivdne povezave med deljenjem datotek in otroško pornografijo.

Na Švedskem so si s tem sami skopali jamo, saj je nova različica seznama cenzuriranih strani prišla v javnost, preden so jo začeli uporabljati. Kmalu po eksploziji v blogosferi je švedska policija morala zanikati trditev, da so našli nezakonite fotografije zlorabe otrok in da imajo kakršnokoli drugo pravno podlago za cenzuriranje strani The Pirate Bay. Slednja, v nasprotju s cenzuro na Danskem, na Švedskem danes ni cenzurirana.

A lobi pravic kopiranja nikoli ne obupa. Če svoje volje ne morejo vsiliti na državni ravni, bodo poskusili doseči svoje preko Europske unije in obratno. Filmska in glasbena industrija želita cenzurirati splet, pri čemer brez zadržkov cinično uporabljata otroško pornografijo kot izgovor za doseganje svojega cilja. Vse, kar so potrebovali, je bil politik, ki jih je bil pripravljen ubogati brez pretiranega preverjanja dejstev in brez premisleka o modrosti uvedbe spletne cenzure.

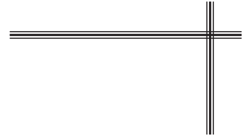
Žal so takega politika našli – to je novoizvoljena švedska komisarka EU, Cecilia Malmström. Marca 2010 je predložila predlog evropske direktive za uvedbo filtriranja spleta, ki se do pike drži načrta, ki ga je Johan Schlüter zagovarjal v svojem govoru na seminarju leta 2007. Po osnutku Evropske komisije (v nadaljevanju: Komisija) bi direktiva države članice prisilila v blokado spletnih strani, ki domnevno vsebujejo otroško pornografijo.

Trdemu delu članov Evropskega parlamenta iz mnogih političnih skupin v Odboru za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve (LIBE) se lahko zahvalimo, da Komisijin poskus vsiljevanja obveznega blokiranja spletnih strani državam članicam ni uspel. Evropski parlament je direktivo spremenil tako, da države članice lahko same odločajo o uvedbi blokiranja spleta. V primeru blokade pa morajo zagotoviti spoštovanje minimalnih pravnih standardov v postopku, vključno s pravico lastnika blokirane spletne strani do pritožbe.

Ker direktiva ne predpisuje blokiranja spleta na ravni EU, ampak zadevo prepušča presoji držav članic, lahko pričakujemo, da bo industrija pravic kopiranja okrepila svoja prizadevanja za vpeljavo blokiranja spleta na državni ravni v državah, ki tovrstnih sistemov še nimajo. Čeprav je njihov pravi cilj, da prepričajo organe pregona v blokado spletnih strani, kot je The Pirate Bay, bo industrija pravic kopiranja še naprej igrala na karto otroške pornografije, kadarkoli bodo presodili, da je še prezgodaj za govor o cenzuri, ki si je resnično želijo.

Zmeraj bolj pa se jim dozdeva, da jim svojih pravih namenov ni več treba skrivati. V času pisanja tega besedila, januarja 2012, kongres ZDA razpravlja o zakonodajnem dvojčku SOPA (Zakon o preprečevanju spletnega piratstva) in PIPA (Zakon o zaščiti intelektualne lastnine).

Z zakonoma SOPA in PIPA želijo ameriškim oblastem dati možnost zaprtja katerekoli spletne strani, ki gostuje kjerkoli na svetu, če

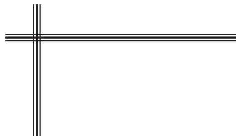

jo lastniki pravic obtožijo kršenja pravic kopiranja ali omogočanja oziroma poenostavljanja kršenja pravic kopiranja. Zgolj objava spletne povezave, ki omogoča ali poenostavlja kršitve, zadostuje za zaprtje spletne strani. To prav tako zadostuje ameriškim podjetjem, ki izdajajo kreditne kartice, da blokirajo vsa plačila, namenjena lastniku spletne strani. O tej zadevi bo odločalo ameriško sodišče, in sicer brez zaslišanja obtožene strani. Da se izognejo sokrivdi, bodo ponudniki spletnih storitev in družabnih omrežij morali začeti nadzorovati svoje stranke in jih odklapljati zgolj zaradi suma, da počnejo nekaj, čemur bi lastniki pravic kopiranja morda lahko oporekali.

Z zakonoma SOPA in PIPA se lobi pravic kopiranja več ne pretvarja, da ga skrbijo fotografije zlorabljenih otrok. Oba zakona sta namenjena tako rekoč izključno blokiranju spletnih strani v interesu varovanja lastnikovih pravic glede intelektualne lastnine.

Podobne ukrepe za blokiranje spleta predlagajo tudi v Evropi. Britanska akademičarka, Monica Horten, ki sodeluje z Iptegrity.com, je januarja 2012 zapisala:

> »Danes razglašena politika bo Evropski komisiji omogočila, da bo ta lahko od ponudnikov spletnih storitev zahtevala, da zgolj na zahtevo lastnikov pravic blokirajo spletne vsebine, od ponudnikov finančnih storitev pa blokado finančnih sredstev. Ta težko pričakovani razglas določa uradno usmeritev EU o spletu in elektronskem poslovanju. Razglas sledi Komisijini reviziji Direktive o elektronskem poslovanju.«
>
> Dosedanja Direktiva o elektronskem poslovanju je bila zaradi določbe o izključnem prenašalcu informacij varuh svobodnega spleta. Ta revizija vpeljuje bistvene spremembe, ki ogrožajo to

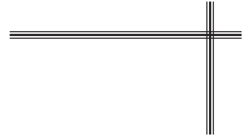
zaščitno vlogo izključnega prenašalca informacij. Posebej velja omeniti, da hoče Komisija vpeljati vseevropsko shemo obvestila in ukrepa. Ta temelji na drugih shemah »obvestila in ukinitve« (kot je npr. ameriška zakonodaja DMCA), a s pomembno razliko. Predlagana shema v EU uporablja besedo »ukrep« namesto »ukinitev«, pri čemer lahko ukrep pomeni ukaz ponudnikom gostovanja, da vsebino odstranijo, lahko pa pomeni tudi ukaz za ponudnike spletnih storitev, da vsebino blokirajo.

»Postopki obvestil in ukrepov so tisti, ki jih ob prejemu obvestila izvajajo posredni ponudniki spletnih storitev z namenom boja proti nezakoniti vsebini. Posrednik lahko na primer odstrani nezakonito vsebino, jo blokira ali zahteva, da jo osebe, ki so jo objavile na spletu, odstranijo same.«

Poleg tega hoče Komisija v tovrstne »sodelovalne« sheme ponudnikov spletnih storitev in lastnikov pravic vključiti tudi ponudnike finančnih storitev. To pomeni ukaz podjetjem, kot so PayPal, Mastercard in Visa, da na zahtevo lastnikov pravic blokirajo plačila spletnim stranem ali ponudnikom vsebin:

»Sodelovanje med interesnimi skupinami, zlasti med ponudniki spletnih storitev, lastniki pravic in plačilnimi servisi v EU in ZDA, lahko pomaga tudi v boju proti nezakonitim vsebinam.«

»Sodelovalne« sheme obvestila in ukrepa ter plačil prehitevajo tudi drugo revizijo Komisije – Direktivo o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (v nadaljevanju IPRED). Ta predvideva vseevropsko politiko za uveljavljanje pravic kopiranja na spletu.

> Ni jasno, ali bo »sodelovanje« s plačilnimi servisi vključeno v Direktivo o elektronskem poslovanju, v direktivo IPRED ali v obe.
>
> Obe direktivi sta v pristojnosti francoskega komisarja Michela Barnierja, ki naj bi bil blizu predsedniku Nicolasu Sarkozyju.

To je stanje glede blokiranja spleta, januarja 2012.

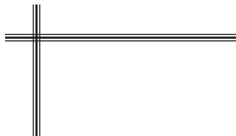
Ko je komisarka Cecilia Malmström leta 2010 predstavila svoj predlog o blokadi fotografij zlorab otrok, je javno vztrajala, da gre izključno za fotografije zlorab otrok in da to ni prvi kamenček plazu, ki bo sprožil splošno cenzuro spleta. 6. maja 2010 je v govoru na konferenci izjavila:

> *»Predlog Komisije zadeva izključno fotografije zlorab otrok, nič več in nič manj. Komisija nima popolnoma nobenih namenov blokirati druge vsebine – sama bi taki zamisli močno nasprotovala.«*

Razen če je ga. Malmström takrat dobesedno lagala, ko ji je bila naložena vpeljava cenzure spleta v pravni red EU, očitno ni bila obveščena o celotnem obsegu namenov njenih kolegov v Komisiji. Blokiranje spletnih strani za domnevne kršitve pravic kopiranja je cilj lobija pravic kopiranja že od vsega začetka.

Ločitev ljudi od spleta

»Three strikes and you'‌re out« (tri napake in izpadeš) je izraz, ki izvira iz bejzbola in ki so ga ameriški politiki spremenili v pravno načelo. V okviru spletne politike »three strikes« pomeni, da bo vsakemu uporabniku spleta, ki bo trikrat obtožen nezakonitega deljenja podatkov, onemogočen dostop do spleta. Včasih se namesto tega uporablja istopomenski izraz »postopni odziv«.

V Franciji obstaja zakon HADOPI, po katerem morajo ponudniki spletnih storitev izklopiti povezave uporabnikov spleta, ki prejmejo dve opozorili, da jih lastnik pravic kopiranja sumi deljenja podatkov. V Združenem kraljestvu Zakon o digitalni ekonomiji pravi praktično isto. Italija, ki v tej dirki nikakor ne želi zaostajati, je predlagala zakon »ene napake«, po katerem bi bila ena sama obtožba kršenja pravic kopiranja dovolj, da bi komurkoli onemogočili dostop do spleta.

Ti zakoni tako dajejo Goljatom filmske in glasbene industrije pravico, da delujejo kot sodnik in porota, uperijo prst v posameznike, ki jih sumijo deljenja podatkov, in tako prisilijo ponudnike spletnih storitev, da izvedejo kazen in jim izklopijo povezavo.

Če za trenutek spregledamo problematiko tega, da zasebna podjetja tako dobijo pooblastila pravnega sistema, ali je sploh razumno ljudem onemogočiti dostop do spleta?

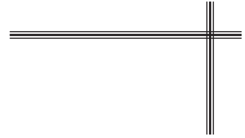
Pomislimo, kaj to pravzaprav pomeni:

• Prepoved učenja

Večina izobraževalnih sistemov, zlasti na višjih ravneh, predpostavlja dostop do spleta. Če si študent, potrebuješ dostop do spleta, bodisi za popolnoma praktične reči, kot je dostop do urnika ali oddaje poročil, bodisi za iskanje podatkov o snovi, ki jo študiraš. Študije kažejo, da večina študentov deli datoteke. Ali to pomeni, da naj večino študentov odrežemo od študija? Se naj zadovoljimo s tem, da jih kaznujemo morda zgolj pet- do desetodstotno – drugim za zgled? Kaj je po mnenju filmske in glasbene industrije razumna žrtev?

• Prepoved poslovanja

Podjetniki so dandanes ne glede na panogo popolnoma odvisni od spleta: imajo stik s strankami, osvežujejo

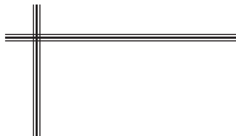
spletne strani, naročajo zaloge, odgovarjajo na e-pošto, morda se ukvarjajo tudi s spletno prodajo. Ali je razumno, da družinsko podjetje propade, ker je štirinajstletna hčerka s spleta snela nekaj glasbe? Izklop povezave do spleta ne kaznuje zgolj krivca, temveč prizadene vse člane gospodinjstva.

• Prepoved pogovarjanja s prijatelji
Predvsem mladi se družijo na spletu. Nič nenavadnega ni, da ima kdo najboljšega prijatelja, s katerim se nista še nikoli srečala v živo in s katerim se družita zgolj na spletu. Ko je odraščala večina politikov, ni bilo tako, a svet se je spremenil. Nenadna, prisilna osamitev je izredno huda kazen, ki običajno doleti zgolj najhujše in najnevarnejše zločince v zaporu.

• Izguba državljanskih svoboščin
Če želite sodelovati v javnih razpravah, potrebujete dostop do spleta. Ne le za sledenje dnevnim dogodkom, tudi za izražanje svojega mnenja preko lastnega bloga, komentarjev na tujih blogih, »tweetanja«, organiziranja ali pridružitve skupinam in dogodkom na Facebooku.

»Če so vaši otroci poredni, vam bomo vzeli igračko,« je pravzaprav to, kar politiki s temi zakoni sporočajo svojim volivcem. A državljani niso otroci in nimajo nobenega razloga, da prenašajo tako vzvišenost svojih izvoljenih predstavnikov.
Splet pa tudi ni igrača. Je pomemben del družbe in del infrastrukture, ki ga potrebuje prav vsak, če želi v sodobnem svetu preživeti. Politiki, ki tega ne priznavajo, naj se ne čudijo, če se bodo mlajšim generacijam volivcev zdeli zaostali.

Sorazmernost
Leta 2007 je mati samohranilka v ZDA, Jammie Thomas, postala globalna mučenica kulture deljenja datotek, saj jo je glasbena

založba tožila za 3,6 milijona dolarjev odškodnine. Njen domnevni zločin je bilo deljenje 24 pesmi preko omrežja Kazaa, ki je bilo eno najbolj priljubljenih in prvih servisov za deljenje datotek na začetku tega tisočletja. Sodišče jo je spoznalo za krivo, vendar je odškodnino znižalo na 222.000 dolarjev. Ta znesek še zmeraj predstavlja pet let prihodkov ge. Thomas.

V petih letih od prve obsodbe sta obe strani vložili številne pritožbe, tako da postopek v januarju 2012 še zmeraj ni končan. Odškodnina se je v več ponovnih sojenjih dvigala in spuščala od 1.920.000 dolarjev v sojenju leta 2009 do 54.000 dolarjev leta 2011. Založba je razglasila, da z odločitvijo ni zadovoljna in da se bo zavzemala za ponovni dvig odškodnine.

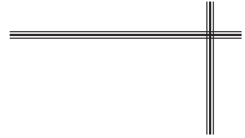
A naj gre za 2 milijona ali »le« 50.000 dolarjev, to je jasno nesorazmerna kazen za deljenje 24 pesmi. Ne glede na to, koliko pesmi ste vi in vaša družina slišali zastonj, tveganje, da boste morali prodati hišo ali avto, ali da boste morali založbi plačevati odškodnino do konca življenja, preprosto ne bi smelo obstajati. To kratko in malo ni sorazmerno.

V tem primeru založbi ni šlo za denar. Vedo, da ga. Thomas denarja nima, pa so kljub temu v tožbo vložili 3 milijone dolarjev. Postaviti želijo zgled, s katerim bodo javnost prestrašili v ubogljivost.

V fizičnem svetu je že dolgo uveljavljeno načelo sorazmernosti, ki je eden izmed temeljev pravičnega pravnega sistema. A giganti med lastniki pravic so nosilce pravnega sistema uspeli prepričati, da ta načela za prekrške na spletu ne smejo veljati.

Ob omembi kršenja pravic kopiranja na spletu je pravica slepa … od besa. In to žal ne velja zgolj za sodišča v ZDA, ampak tudi v Evropi.

Sodišča na Švedskem so leta 2011 navadne delivce datotek, ki niso imeli dovolj sreče in so jih organizacije lastnikov pravic kopiranja

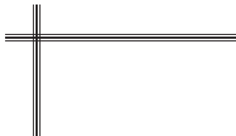
ujele, začela obsojati na zaporne kazni. Do zdaj se je tako končala zgolj peščica primerov in vsakokrat je bila žrtev tožnikov obsojena na pogojno kazen, saj je šlo za navadne državljane, ki so bili izbrani bolj ali manj naključno in ki niso imeli kartotek. A tudi tako so sodišča pravno gledano odločila, da so zagrešili kaznivo dejanje, ki je dovolj resno za zaporno kazen.

Si resnično želimo take družbe? Nekoč so ljudje ob naslovu »Zaradi nezakonitega poslušanja glasbe obsojen na zapor« pomislili na Kubo, Sovjetsko zvezo ali Čile pod generalom Pinochetom. Totalitarni režimi so zmeraj zapirali ljudi zaradi nezakonitega poslušanja glasbe, da so zaščitili sistem pred nezaželenimi političnimi vplivi.

Zdaj pa take naslove najdemo na poročilih o sojenjih v državah, ki naj bi bile spoštovanja vredne članice EU, kot na primer na Švedskem. Tokrat namen ni zaščita države pred nevarnimi političnimi idejami, temveč varovanje razvedrilne industrije pred nujnostjo prilagoditve tehnološkemu napredku. A kazni so iste: nezakonito poslušanje glasbe – zapor. Se nam taka kazen resnično zdi sorazmerna? Se nam zdi, da je to napredek?

Leta 2008 je bil moški na Danskem obsojen na kazen v višini 160.000 danskih kron (21.000 evrov), ker naj bi preko omrežja Direct Connect leta 2005 delil 13.000 pesmi. Dansko vrhovno sodišče je kazen leta 2011 znižalo, a šele po šestih letih pravnih bitk. Obema nižjima sodiščema, ki sta zadevo presojali, se je kazen 20.000 evrov zdela popolnoma razumna za navadnega delivca datotek, ki so ga odvetniki razvedrilne industrije naključno izbrali za vlogo grešnega kozla.

In da ta primer postavimo v nek okvir – 13.000 pesmi po sodobnih merilih ni veliko. Pred tridesetimi leti bi 13.000 pesmi s ploščami napolnilo celo sobo, dandanes pa jih zlahka shranimo na 64-gigabajtni ključek USB, ki ga lahko skopiramo v nekaj minutah.

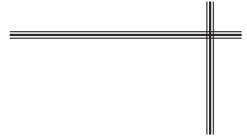
Tehnologija je spremenila način, kako ljudje gledamo na posneto glasbo, kar velja zlasti za mlajše generacije. Verjetno bi bilo težko najti danskega najstnika, ki ni s spleta snel ali preko le-tega delil še veliko več.

A je potemtakem razumno, da vsem danskim družinam z najstniki neprestano grozi 20.000 evrov visoka kazen, če jim na vrata potrka odvetnik razvedrilne industrije? Je nezakonito poslušanje pop glasbe resnično tako grozno kot kraja in razbitje 20.000 evrov vrednega avtomobila?

Dandanes imajo evropska sodišča pri določanju odškodnin, ki jih morajo plačati delivci datotek, veliko mero avtonomije. Zato je vrhovno sodišče v danskem primeru odškodnino lahko znižalo. Če pa Evropski parlament odobri ratifikacijo kontroverznega trgovinskega sporazuma za boj proti ponarejanju (v nadaljevanju ACTA), se to lahko spremeni.

Čeprav naslov sporazuma namiguje, da bo ACTA zadevala ponarejanje komercialnih dobrin, kar vsi, tudi Piratska stranka, obsojamo in za kar se strinjamo, da mora ostati nezakonito, pa bodo posledice sporazuma ACTA veliko širše od tega. Namen sporazuma ACTA je zlasti zaostritev izvajanja pravic kopiranja na spletu v imenu boja proti deljenju datotek.
ACTA predvideva višje odškodnine za nezakonito deljenje datotek, v nekaterih primerih celo absurdno visoke.

> Člen 9.1 sporazuma ACTA pravi:
>
> */.../ Pri določanju zneska odškodnine zaradi kršitve pravic intelektualne lastnine so sodni organi pogodbenice pooblaščeni, da med drugim upoštevajo vsako zakonito merilo vrednosti, ki ga predloži imetnik pravice in ki lahko vključuje izgubljen dobiček, vrednost blaga ali storitev, pri katerih so bile kršene pravice, merjeno glede na tržno ceno*

ali predlagano maloprodajno ceno.
(poudarki dodani)

Z drugimi besedami: za izračun odškodnine zaradi posedovanja diska, polnega nezakonitih kopij pesmi, se število pesmi pomnoži s predlagano maloprodajno ceno. A čeprav je to na prvi pogled videti razmeroma neškodljivo, bo pripeljalo do drastičnih posledic.

Na disk s kapaciteto dveh terabajtov je mogoče posneti približno pol milijona pesmi. Če to pomnožite s tržno ceno enega evra na pesem, znese odškodnina za dvoterabajtni disk poln glasbe pol milijona evrov.

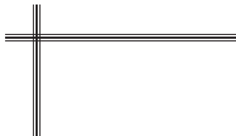
Bi to bilo sorazmerno ali ne? Upoštevati morate, da ne gre za skrajni primer, ampak nekaj, kar počne veliko najstnikov. Bi bilo resnično sorazmerno, da bi njihove družine morale prodati svoje hiše in vse, kar imajo, če bi jih odkrili?

Pod obstoječo evropsko zakonodajo je odškodnina (vsaj načeloma) omejena na dejansko izgubo, ki jo zmagovita stran lahko dokaže. Biti mora tudi sorazmerna. Niti odvetniki filmske ali glasbene industrije ne bi mogli prepričati kakega evropskega sodišča, da so dejansko izgubili pol milijona evrov, ker je najstnik, ki takega zneska v življenju še ni videl, pesmi snel s spleta, namesto da bi jih kupil.

A po sporazumu ACTA filmski in glasbeni industriji ne bo več treba dokazati, da so denar dejansko izgubili. Morali bodo zgolj pomnožiti število pesmi s ceno posamezne pesmi, da bodo dobili znesek odškodnine, umerjen po predlagani maloprodajni ceni.

Zahtevek za odškodnino v višini pol milijona evrov, uperjen proti najstniku z dvoterabajtnim diskom, bi dandanes katerokoli evropsko sodišče označilo za nesorazmeren in absurden. ACTA pa bi sodišča prisilila v dosojanje takih odškodnin.

Lobi pravic kopiranja se tega seveda zaveda. Pri pogajanjih o sporazumu ACTA so globoko vpleteno sodelovali že od prvega

dne. Državljanom in voljenim članom parlamentov so informacije prikrivali, kolikor je le bilo mogoče dolgo. Hoteli so, da se ACTA podpiše, zapečati in izvede, preden bi preveč voljenih politikov v parlamentih sprevidelo prave posledice sporazuma.

Zdaj moramo zagotoviti, da ta načrt ne bo deloval.

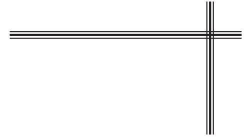
Dolžno pravno postopanje

Na Švedskem vsako leto približno deset ljudi (od devetih milijonov prebivalcev) zadene strela, eden ali dva pa zaradi tega umreta. To je seveda zelo tragično, a ta milijoninka verjetnosti ni dovolj, da bi ljudi začelo skrbeti, da jih bo zadela strela. Prav tako ni dovolj, da bi zaradi tega bistveno spremenili svoje obnašanje. Med sprehajanjem po stockholmskih ulicah ne boste videli nikogar z zaščitnim klobukom s strelovodom.

Pred letom 2011 je bilo tveganje obsodbe zaradi nezakonitega deljenja podatkov visoko približno toliko kot tveganje smrti zaradi udara strele. To se je zgodilo kvečjemu eni osebi ali dvema na leto in ni bilo nekaj, kar bi kdorkoli resnično pričakoval zase.

Leta 2011 se je zaradi treh posebnih tožilcev in desetih policijskih preiskovalcev, ki so se osredotočili na kriminal deljenja datotek, število obsodb povečalo na osem. Z drugimi besedami to pomeni, da je ta razmeroma ogromna poraba omejenih pravnih sredstev, ki bi jih sicer lahko porabili za druga kazniva dejanja, uspela dvigniti tveganje obsodbe zaradi deljenja datotek iz verjetnosti smrti zaradi udara strele zgolj na verjetnost udara strele. To je znaten dvig, ni pa zadosten, da bi delivci datotek svoje obnašanje bistvo spremenili. Nekateri se (modro) zavarujejo tako, da porabijo pet evrov na mesec za anonimizacijsko storitev, ki skrije njihov naslov IP, a potencialno tveganje z verjetnostjo, da vas zadane strela, ne bo nikogar prepričalo, da neha deliti datoteke.

In za podajanje širše slike glede števila obsodb – švedska novičarska agencija TT je poročala, da po državnih statistikah približno 20 %

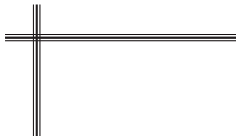
švedskega prebivalstva, kar znaša 1,4 milijona ljudi, deli datoteke. Približno tretjina, tj. približno pol milijona Švedov, naj bi to počela v obsegu, zaradi katerega bi bili obsojeni na zaporne kazni, če bi jih odkrili. Seveda velike večine nikoli ne bodo.

»Potrebovali bi tisoče tožilcev,« je novinarjem povedal eden od treh posebnih tožilcev za deljenje podatkov, pri čemer se je zavedal, da do tega nikoli ne bo prišlo.

Z vidika velikih filmskih in glasbenih podjetij sodišča preprosto ne predstavljajo dovolj velike nevarnosti. Grožnja sama po sebi nima učinka, razen če je tveganje, da vas dobijo, večje od mikroskopskega. Danes ni tako. Pravni sistem nima sredstev za pravni pregon celotnih generacij hkrati. Primere, ki se znajdejo v sistemu, veliko preveč otežujejo malenkosti, kot so »dokazi«, »dolžno pravno postopanje« in druga birokracija pri doseganju števila pravnih pregonov, ki jih filmska in glasbena industrija potrebujeta za učinkovito odvračanje ljudi od deljenja datotek. Žal so se tega zavedli.

Zato hočejo narediti celoten proces bolj učinkovit. V ZDA so se jim želje v veliki meri uresničile. Primer Jammie Thomas ni postal medijsko odmeven, ker je bil prvi in ker so bile zahteve založbe popolnoma nezaslišane. Njihove zahteve so bile iste kot v tisočih drugih primerih. Primer Jammie Thomas je postal medijsko odmeven, ker se pred Jammie še noben obtoženi ni izrekel za nedolžnega in se uprl združenjem glasbene in filmske industrije. Namesto da bi se predala in pristala na poravnavo, se je Jammie vrgla v sodno bitko.

Oglejmo si številke: založba je Thomasovo tožila za 3,6 milijona dolarjev, ponudila pa ji je izvensodno poravnavo s kaznijo v višini 2.000 dolarjev. Ni težko razumeti, zakaj večina ljudi preprosto plača, čeprav je nedolžna. Sama grožnja dragega sodnega postopka in tveganje izgube milijonov pretehtata razmeroma

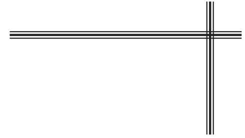

poceni poravnavo. Pogosto je pametneje plačati izsiljevalcu in živeti naprej.

Da, to je izsiljevanje. Organizirano izsiljevanje. To je to. Založbe v ZDA so tožile 80-letne babice, ljudi, ki niti niso imeli računalnikov, in nekajkrat celo ljudi, ki so bili že dolgo mrtvi. S prisiljevanjem ponudnikov spletnih storitev v predajo podatkov o naročnikih je masovno pošiljanje teh groženj postalo ogromna industrija. Nobenega razloga ni za izbiranje prejemnikov groženj. Le pošljite jih in počakajte, da prejmete plačilo "za zaščito". Izsiljevalci nimajo nobene spodbude, da bi se prepričali, da so obtoženi dejansko česarkoli krivi, saj sami ne tvegajo ničesar.

Ključna strategija lastnikov pravic je prisiljenje ponudnikov spletnih storitev, da razkrijejo ime stranke, ki ji je bil na spletu dodeljen določen naslov IP. Tako lahko izvajanje pravic kopiranja spremenijo iz stroška v pridobitno dejavnost samo po sebi. Ker je le majhen del državljanov po prejemu grozilnega pisma pripravljen tvegati in ker jih le malo ima sredstva za sodni postopek, omejeno število slednjih, ki jih sodni sistem lahko letno obdela, ne vpliva na delovanje načrta. Za imetnike pravic ta sistem predstavlja dobiček za ceno znamke.

Razširjenost tega v EU se razlikuje od države do države. Leta 2010 je danski filmar Lars von Trier zaslužil več denarja z grožnjami, da bo ljudi tožil zaradi domnevnega nezakonitega snemanja njegovega filma »Antikrist«, kot so mu ga prinesla predvajanja v kinematografih in prodaja filma skupaj. Poslovna zamisel je popolnoma preprosta. Vse, kar je moral storiti, je, da je poslal pisma z vsebino: »Plačajte nam 1.200 evrov takoj ali pa vas bomo tožili za petkrat toliko.« Več kot 600 nemških prejemnikov je grožnja dragega sodnega postopka prestrašila dovolj, da so plačali. Čeprav jih je nekaj resnično bilo nedolžnih ali pa se jim je preprosto zdelo, da 1.200 evrov ni ravno razumna kazen za brezplačni ogled filma, ki ni bil niti zelo uspešen v kinih, so se odločili, da ne želijo tvegati sodišča.

Švedski je bilo tovrstno obnašanje lastnikov pravic še do zdaj prihranjeno. To pa zato, ker imamo zakone o varovanju podatkov, ki so ponudnikom spletnih storitev preprečili razkritje podatkov o tem, kateri stranki je bil ob določenem času dodeljen kateri naslov IP. Namesto tega morata filmska in glasbena industrija vložiti kazensko ovadbo in počakati, da policija razišče, ali je bilo storjeno kaznivo dejanje. To ni dovolj za lastnike pravic, saj kazenskopravni sistem nima zmožnosti, da bi obdelal toliko primerov, kot bi lastniki pravic hoteli.

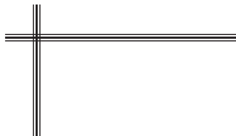
To pa se lahko spremeni, saj je Švedska uvedla Direktivo o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine IPRED. Hkrati dela tudi na vpeljavi Direktive o hrambi podatkov. Ti dve direktivi sta bili že v začetku zasnovani za skupno delovanje, da bi lastnikom pravic omogočili izvajanje strategije pravnih groženj.

Direktiva o hrambi podatkov ponudnike spletnih storitev prisili v beleženje povezav med svojimi strankami in IP-naslovi, direktiva IPRED pa je namenjena zagotovitvi dostopa do te informacije za lastnike pravic in njihove protipiratske organizacije. Če bosta izvedeni na način, ki ga hočejo lastniki pravic, bosta ti dve direktivi skupaj odprli vrata uzakonjenemu izsiljevanju navadnih državljanov po zgledu ZDA.

Temeljna težava je v tem, da zakoni, ki zasebnim podjetjem omogočajo uvedbo lastnega sistema pregona, v katerem velika večina primerov teče mimo sodišč, državljanom kratijo pravico do dolžnega pravnega postopanja. Ni pomembno, kaj se lahko zgodi na zadnjem sojenju, ampak strošek vseh predhodnih postopkov. Če si kot državljan ne morete privoščiti tveganja pravičnega sojenja, za vas ne bo pravice.

... In tako ali tako ne deluje

Junija 2010 sem se (Christian Engström) udeležil skupinskega srečanja na temo uveljavljanja pravic kopiranja v Evropskem

parlamentu. Naši gostje so bili predstavniki združenja MPA in založniške organizacije IFPI. Ti dve organizaciji predstavljata najbolj zavzete člane lobija pravic kopiranja.

Predstavnica organizacije IFPI je govorila o tem, koliko čudovitih reči bi založbe dale na trg, če bi le lahko eliminirali ali zmanjšali spletno piratstvo. Da bi to dosegli, je predlagala informacijske kampanje, namenjene uporabnikom spleta, in strožje ukrepe proti kršiteljem pravic kopiranja.

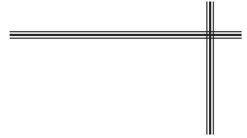
> Pokazala je sliko z besedami
>
> *»Glasbena industrija se zavzema za informiranje uporabnikov spleta in kaznovanje vztrajnih kršiteljev.«*

To so besede, ki jih industrija pravic kopiranja uporablja že več kot desetletje – uporabnikom spleta namenjene informacijske kampanje o pravicah kopiranja in sankcije, ki jih izvajajo ponudniki spletnih storitev, po možnosti brez vpletanja sodišč.

A če pozabimo vse druge podrobnosti, imamo kakršenkoli razlog verjeti, da bi to delovalo?

Ko sem dobil besedo, sem organizacijo IFPI in združenje MPA opomnil, da imajo tako v ZDA kot tudi v Evropi več kot desetletne izkušnje s to strategijo. V ZDA so leta 1998 sprejeli zakon o elektronskih pravicah kopiranja DMCA. V Evropi smo se soočili s številnimi novimi zakoni za strožji pregon, ki so jih uvedli tekom let, pri čemer moramo izpostaviti Direktivo o pravicah kopiranja EUCD leta 2001 in Direktivo o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine IPRED. Priča smo bili tudi številnim informativnim kampanjam, ki so pogosto trdile: »Deljenje podatkov je kraja.«

S toliko izkušnjami iz številnih držav imajo organizacije, ki zastopajo lastnike pravic, vsekakor odličen položaj, da ocenijo učinkovitost strategije.

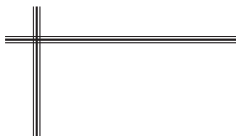
»Nam lahko poveste o teh izkušnjah in podate primere, v katerih je nezakonito deljenje datotek v neki državi izginilo ali pa se je bistveno zmanjšalo zaradi informacijskih kampanj in ukrepov?« To vprašanje sem postavil predstavnikom organizacije IFPI in združenja MPA.

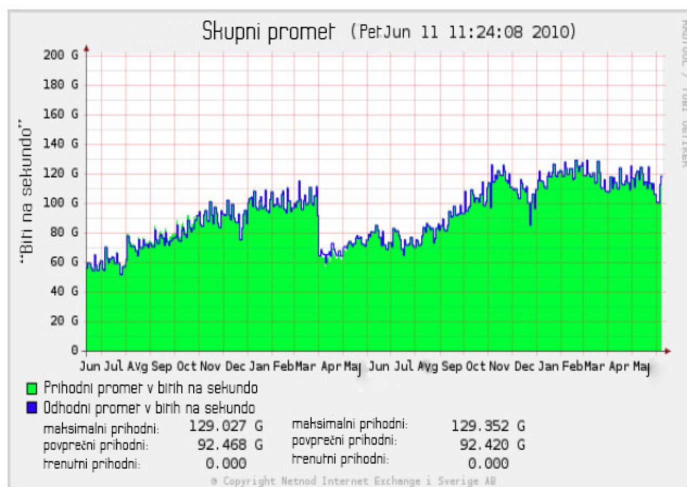
Predstavnica organizacije IFPI je povedala, da do sedaj strategija ni bila zelo uspešna. Temu naj bi botrovalo dejstvo, da morajo lastniki pravic iti preko sodišč, če želijo kaznovati ljudi, ki nezakonito delijo datoteke, kar zelo omeji število primerov, ki jih lahko izvedejo.

Po njenih besedah bi organizacija IFPI in drugi lastniki pravic morali začeti z bolj širokopoteznim masovnim odgovorom, da bi ustvarili učinkovito sredstvo odvračanja. Upala je, da jim bo EU priskočila na pomoč z zakonodajo, ki bo to omogočala.

Kot primer države, kjer je zaostritev uveljavljanja pravic znatno zmanjšala deljenje datotek, je navedla Švedsko, kjer je direktiva IPRED začela veljati 1. aprila 2009.

Poglejmo torej graf takratnega skupnega spletnega prometa na Švedskem.

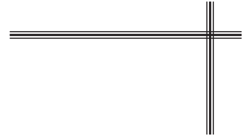

Spletni promet na Švedskem, dvoletni graf, Netnod

Res je, da se je zgodil velik padec – za približno 40 odstotkov – skupnega mrežnega prometa, in sicer en dan, preden je direktiva IPRED začela veljati na Švedskem. Organizacija IFPI in druge protipiratske organizacije so takoj izdale navdušene izjave za medije o učinkovitosti direktive IPRED. To stališče od takrat nenehno zagovarjajo.

Če pa pogledamo graf, vidimo, da se je v roku šestih mesecev količina mrežnega prometa vrnila na stara pota. Če je to bil uspeh strategije ukrepov proti deljenju podatkov, je bil zelo kratkotrajne narave.

Isto se je zgodilo povsod po svetu. Organizacija IFPI je delovni skupini v Evropskem parlamentu povedala, da informiranje uporabnikov spleta in strožji ukrepi za zdaj še niso zmanjšali nezakonitega deljenja datotek. Še zmeraj pa upajo, da bo ta recept deloval.

Nobenega razloga ni, da bi verjeli, da njihovi upi temeljijo na realnosti. Strategija »informiranja in ukrepov« preprosto ne deluje, ne glede na to, kako močno si oni ali kdorkoli drug to želijo.

Industrija pravic kopiranja hoče le več in več, pri čemer so pripravljeni brez pomislekov uničiti naše težko priborjene državljanske svoboščine, če tako ohranijo svoj propadajoč monopol in nadzor. Ko en strog ukrep ne deluje – in nikoli ne deluje –, industrija pravic kopiranja zahteva več.

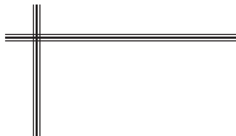
Pred nekaj stoletji je bila kazen za nepooblaščeno kopiranje lomljenje kosti na kolesu. To je nekaj, česar večina ljudi dandanes ne pozna. Gre za vrsto smrtne kazni z dolgotrajnim mučenjem, pri katerem so obsojencu najprej polomili vse kosti v telesu, nato pa so ga prepletli med napere na kolesu in ga postavili na javni ogled. Smrt je zaradi žeje navadno sledila čez nekaj dni.

Monopol nad kopiranjem je takrat zadeval tkane vzorce. To se je dogajalo v 18. stoletju v predrevolucionarni Franciji. Nekateri vzorci so bili bolj priljubljeni od drugih, zato je kralj z namenom povečanja davčnih prihodkov prodal monopol nad temi vzorci določenim aristokratom, ki so za njihovo proizvodnjo postavljali astronomske cene.

A tlačani in navadni ljudje so te vzorce lahko naredili tudi sami. Naredili so lahko piratske kopije tkanin izven monopola aristokracije. Zato so se aristokrati obrnili na kralja in zahtevali, da monopol, ki so ga drago plačali, zaščiti kraljeva sila.

Kralj je nato uvedel kazni za piratiziranje teh tkanin. Najprej so bile kazni mile, nato pa so se začele stopnjevati. Proti koncu je bila kazen smrt z večdnevnim javnim mučenjem. Javni zgled pa ni postalo le nekaj ubogih duš.

Švedski ekonomist in zgodovinar Eli Heckscher je v svojem delu *Merkantilismen*, ki je postalo standard za to tematiko, zapisal:

»Seveda poskus ustavitve razvoja, podprtega z divjimi modnimi trendi, ki so jih gnale zlasti [...] vplivne ženske, ni mogel uspeti. Ocenjujejo, da je tovrstna politika z usmrtitvami in oboroženimi spopadi 16.000 ljudi stala življenja. Nihče pa še ni preštel, koliko jih je pristalo v suženjstvu na galejah in utrpelo druge kazni. V mestu Valence je bilo v zgolj enem procesu 77 ljudi obsojenih na vislice, 58 na lomljenje na kolesu in 631 na galeje. Eden je bil spoznan za nedolžnega, nobeden pa ni bil pomiloščen. Smešno neučinkovitost tega najlažje vidimo v nadaljnji širitvi tiskanega platna med vsemi sloji v Franciji in drugje.«

Šestnajst tisoč duš, praktično izključno malih ljudi, je življenje izgubilo zaradi usmrtitev in nasilnih spopadov zaradi monopola.

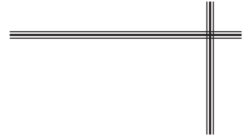
In zdaj, fascinantni del:

Smrtna kazen ni niti malo vplivala na piratizacijo tkanin. Čeprav je večina ljudi osebno poznala koga, ki je bil javno mučen in usmrčen, se je kopiranje z istim zagonom v nezmanjšanem obsegu nadaljevalo.

Zato se moramo vprašati naslednje:

Kako dolgo bodo politiki še poslušali zahteve industrije pravic kopiranja po ostrejših kaznih za kopiranje, če je iz zgodovine jasno, da si človeštvo ni sposobno izmisliti kazni, ki bi ljudi odvrnila od deljenja in kopiranja reči, ki so jim všeč?
Da se rešimo problematike nezakonitega deljenja datotek, moramo najti drugo rešitev. In ker rešitev obstaja, to ni težava.

Ko sprejmete dejstvo, da je treba pravice kopiranja omejiti, se odpre celoten razpon prednosti takega scenarija. Dve milijardi ljudi bi imeli neprekinjen dostop do vsega kolektivnega znanja in kulture celotnega človeštva. To je veliko večji napredek

za civilizacijo, kot je bila uvedba javnih knjižnic leta 1850. Ta rešitev ne zahteva nobenih javnih stroškov ali novih davkov. Vso infrastrukturo že imamo. Tehnologija že obstaja, orodja so že pripravljena. Zgolj ukiniti moramo prepoved njihove uporabe.

Deljenje datotek in temeljne pravice – končni rezultat

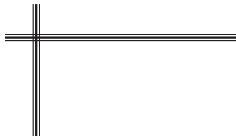
Razmerje med deljenjem datotek in temeljnimi pravicami je zelo preprosto:

• **Deljenje datotek bo ostalo.** Ne glede na dejanja Piratske stranke ali kogarkoli drugega tega dejstva ni moč spremeniti. Sčasoma bo postalo nemogoče zahtevati denar za digitalne kopije. To je del tehnološke zgodovine, o katerem se ne da več razglabljati.

• **Zakaj bi se torej trudili?** Industriji pravic kopiranja ne bo uspelo preprečiti deljenja datotek. Delivci bodo zmeraj našli načine, da se zaščitijo, bodisi z anonimizacijo, šifriranjem ali s čim drugim. Zanje je to preprosto. Industrija pravic kopiranja pa bo poskušala naključne posameznike s krutimi in nesorazmernimi kaznimi spreminjati v javne zglede.

To ni sprejemljivo. Še večja težava so splošni nadzor zasebne komunikacije vseh ljudi, cenzura in sistemi blokiranja, ki jih predlaga industrija pravic kopiranja. Zato se moramo politično boriti za uskladitev avtorskopravne zakonodaje z realnostjo.

To je vse. Edini način, ki sploh ima možnost zmanjšanja obsega deljenja datotek, za svoje delovanje nujno potrebuje masovni nadzor vseh uporabnikov spleta. Kot kažejo izkušnje iz prejšnjega desetletja, celo tak pristop ni zelo učinkovit. A če se želite boriti proti deljenju datotek, je masovni nadzor edini način. Industrija pravic kopiranja se tega zaveda.

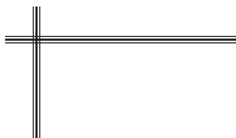

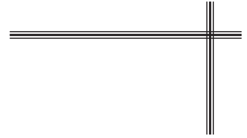
Zato se morajo celo tisti, ki mislijo, da deljenje datotek škodi družbi in da bi ga bilo treba izničiti, vprašati, ali so v ta namen pripravljeni sprejeti popolnoma nadzorovano družbo. Ko bodo sistemi nadzora nameščeni, jih bo namreč mogoče uporabljati za kakršnekoli namene, ki se bodo njihovim upravljavcem zdeli potrebni.

Morda se vam ta trenutek zdi, da »vam ni treba ničesar skrivati«, ker ne delite datotek. Ampak – ali ste lahko prepričani, da ne boste imeli nikoli »ničesar za skriti«, ko se morda ne boste strinjali s stališči vlad v prihodnosti? Kako veste, da boste želeli ostati brezpogojno zvesti vladi, ko bo naslednjič začela izvajati nadzorne prijeme in pisati črne sezname ljudi zaradi njihovih političnih prepričanj po zgledu režimov izpred nekaj desetletij?

Če zgradite sistem za masovni nadzor, bo ta sistem za masovni nadzor pripravljen za dan, ko ga bo nekdo hotel izkoristiti v druge namene. To je zaključek razprave o deljenju datotek.

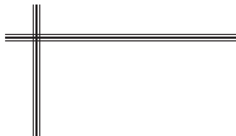
Pravice kopiranja niso lastnina

4

Monopol nad kopiranjem je omejitev lastninskih pravic
Koncept lastnine je starejši od zgodovine; verjetno je star toliko kot človeštvo samo.

A monopol nad kopiranjem ni lastninska pravica. Je omejitev lastninske pravice. Pravica kopiranja je od vlade podeljen zasebni monopol, ki omejuje, kaj ljudje lahko počnejo s stvarmi, ki so jih zakonito kupili.

Prepogosto slišimo krike lobija pravic kopiranja o kraji in lastnini, o tem, kako jih nekdo, ki naredi kopijo, okrade. To kratko in malo ni res. To je zgolj uporaba besed, ki so preračunljivo izbrane z namenom uveljavitve miselnosti, da je monopol nad kopiranjem pravzaprav lastnina oziroma da je vsaj primerljiv z lastninskimi pravicami.
To je zgolj retorika lobija pravic kopiranja, s katero hočejo prikazati

monopol kot nekaj pravičnega. Ustvariti hočejo povezavo med »monopolom nad kopiranjem« in pozitivno besedo, kot je »lastnina«. A ko pogledamo, kaj je monopol nad kopiranjem v resnici, vidimo, da gre za omejitev lastninskih pravic.

Primerjajmo dve reči, ki ju imamo v lasti, stol in DVD.

Ko kupim stol, zanj plačam in v zameno dobim stol in račun. Ta stol masovno proizvaja neka tovarna iz izvirnika – originalne kopije. Ko zanj plačam, postane kupljena kopija stola moja. Obstaja še veliko kopij, a ta konkretna kopija je moja. Kupil sem eno številnih identičnih kopij, kar račun dokazuje.

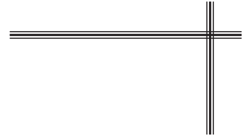
Ker je ta kopija stola moja in izključno moja, lahko z njo počnem marsikaj. Ta stol lahko razstavim in kose uporabim za kak hobi, lahko ga prodam, podarim, razstavim ali zavržem. Lahko ga postavim na verando in sosedom zaračunam za njegovo uporabo. Lahko analiziram njegovo konstrukcijo, s svojimi spoznanji iz nekega materiala izdelam nove stole, ki so prav tako moja lastnina, torej lahko z njimi počnem, kar želim. Pri tem moram še posebej izpostaviti pravico, da jih prodam.

Vse to je normalno za lastnino. Moja je. Z njo lahko počnem, karkoli želim. Lahko izdelam kopije, jo prodam, razstavim …

To sicer predpostavlja, da stol ni obremenjen s patenti. A če predpostavimo, da je izum stola starejši od dvajsetih let, so vsi patenti tega konkretnega izuma potekli. Zato za to razpravo patenti niso pomembni.

No, pa poglejmo, kaj se zgodi, ko kupim film.

Ko kupim film, plačam zanj in dobim DVD ter račun. Ta film masovno proizvaja neka tovarna iz originalne kopije. Ko zanj plačam, je ta konkretna kopija filma moja. Obstaja še veliko kopij,

a ta kopija je moja. Kupil sem eno številnih identičnih kopij, kar račun dokazuje.

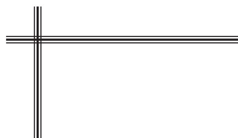
A čeprav je ta kopija filma moja in izključno moja, z njo marsičesa ne morem početi, ker to prepoveduje monopol nad kopiranjem, ki ga ima nekdo drug. Delov filma ne smem uporabiti za kak lasten projekt, na katerem delam v prostem času in ki ga nato prodam, podarim ali razstavim. Sosedom ne smem zaračunati za ogled tega filma na verandi. Niti ne smem analizirati konstrukcije filma in izdelati novih kopij. Vse te pravice bi bile nekaj normalnega za lastnino, monopol nad kopiranjem pa je obsežna omejitev mojih lastninskih pravic za reči, ki jih zakonito kupim.

Ni mogoče trditi, da je DVD moja last na ta način, ne pa tudi na drug način. Lastnina je jasno definirana in račun potrjuje, da so DVD in vsi njegovi aspekti ter interpretacije moja last. Vsak sestavni del tega DVD-ja je moj. Monopol nad kopiranjem pa omejuje uporabo moje lastne lastnine.

To samo po sebi ne pomeni, da je monopol nad kopiranjem nekaj slabega. Pomeni pa, da monopola ni mogoče braniti z vidika, da so lastninske pravice nekaj pozitivnega. Če izhajate iz take predpostavke, boste prišli do zaključka, da je monopol nad kopiranjem negativen, saj gre za omejitev lastninskih pravic.

Zagovarjanje monopola nad kopiranjem z besedami, da so lastninske pravice svete, je enako zagovarjanju smrtne kazni z utemeljitvijo, da je življenje sveto. Morda je monopol nad kopiranjem in te omejitve lastninskih pravic mogoče zagovarjati na drugačen, veljaven način, omenjeno logično sosledje pa preprosto ne vzdrži.

A če pravica do kopiranja ni lastninska pravica, kaj sploh je, od kje izvira in kako je postala tako pomembna reč v sodobni družbi? Da bi lahko odgovorili na to vprašanje, si bomo morali ogledati

zgodovino avtorskega prava. Videli bomo, da se kar precej razlikuje od kanona, ki ga slišite, od industrije pravic kopiranja.

15. stoletje: Tiskarska preša grozi moči

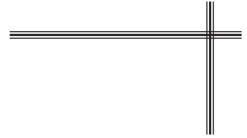
Začenjamo malo prej, s širitvijo črne smrti po zahodni Evropi sredi 14. stoletja. Kot vse druge kraje, je bolezen hudo prizadela tudi Evropo. Ljudje so bežali od Bizantinskega cesarstva proti zahodu in s seboj prinesli kugo in znanstvene zapise. Evropa je potrebovala 150 let, da si je politično, gospodarsko in družbeno opomogla.

Verske institucije so okrevale najpočasneje. Kuga jih ni hudo prizadela zgolj zato, ker so menihi in nune živeli v prenapolnjenih samostanih. Ker so v desetletjih po kugi starši potrebovali vse otroke za družinsko delo in kmetovanje, se je pritok v njihove vrste zopet začel zelo pozno.

To je pomembno, ker so v tistih časih knjige izdelovali menihi. Kdor je želel kopijo knjige, se je obrnil na pisca v samostanu, ki jo je izdelal. Ročno. Nobena kopija ni bila identična drugi. Vsak pisec je med kopiranjem popravljal obstoječe napake v slovnici in črkovanju ter zagrešil svoje.

Poleg tega je dejstvo, da je vse pisce zaposlovala (beri: nadzorovala) Katoliška cerkev, zelo omejevalo tematski razpon knjig, ki so jih izdelali. Pa tudi finančni strošek izdelave posamezne knjige je bil astronomski – za eno kopijo Biblije so porabili 170 telečjih ali 300 ovčjih kož. Obstajale so tudi omejitve glede tega, katere nauke so bili pripadniki duhovščine pripravljeni kopirati. Če je zadeva nasprotovala Vatikanu, ni imela niti najmanjše možnosti.

Sredi 15. stoletja se število menihov v samostanih še zmeraj ni vrnilo na staro raven, glavni strošek pri kopiranju knjige pa je zdaj bil pisec, saj jih je zelo primanjkovalo. To je poskrbelo za sorazmernost z astronomskimi stroški surovin, ki so bili na koncu le majhen del skupnih stroškov ob naročilu knjige. Leta 1451 je

Gutenberg izpopolnil kombinacijo stiskalne preše, kovinskega premičnega tiska, oljnih barv za tisk in celostranskega tiska. Hkrati je iz Kitajske prišel postopek izdelave papirja, ki je bil poceni in preprost. Tako so pisci praktično čez noč postali nepotrebni.

Tiskarska preša je bila za družbo revolucionarna, saj je omogočila poceni, hitro in natančno širjenje informacij.

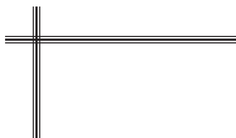
Katoliška cerkev, ki je do takrat nadzorovala vse informacije (in davila trg z omejevanjem informacij), je ponorela. Nič več niso mogli nadzorovati, katere informacije bodo kopirane in kaj ljudje vedo, zato so pri kraljih po vsej Evropi lobirali za prepoved te tehnologije, ki jim je izmaknila nadzor nad prebivalstvom.

Ta prizadevanja so zagovarjali z mnogimi argumenti, poskušali so navdušiti srca ljudi za vrnitev na stara pota. Argument, ki ga je vredno izpostaviti, je bil: »Kako bodo menihi preživeli?«

Ta prizadevanja so Katoliški cerkvi s časom spodletela, kar je omogočilo vzpon renesanse in protestantizma, a ne preden je preteklo veliko krvi zaradi poskusov preprečevanja natančne, poceni in hitre širitve idej, znanja in kulture.

Vrhunec teh prizadevanj se je zgodil 13. januarja 1535 v Franciji, ko je bil na željo Katoliške cerkve sprejet zakon o zaprtju vseh knjigarn, ki je predvideval smrtno kazen z obešenjem za kogarkoli, ki bi uporabljal tiskarsko prešo.

Ta zakon je bil popolnoma neučinkovit. Piratske tiskarne so obkrožale državne meje kot biseri na ogrlici, preko tihotapskih kanalov pa je piratska literatura drla v Francijo, in sicer v roke navadnih ljudi, ki so želeli več čtiva.

16. stoletje: 23. maja 1533 Marija Tudor iznajde avtorsko pravo

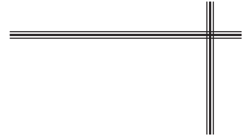
Sedemnajstletno dekle, ki je kasneje postalo Marija I. Angleška, je nadškof uradno razglasil za nezakonskega otroka. Njeno mamo, Katarino, ki je bila katoličanka in pod papeževim varstvom, je njen oče, Henrik, ki se je v protestantizem spreobrnil zgolj zato, da bi se znebil Katarine, izločil iz družine. To je bila krivica, ki jo je Marija poskušala popraviti vse svoje življenje.

Kralj Henrik VIII je hotel, da angleško krono podeduje sin iz dinastije Tudorjev, a njegov zakon je bil veliko razočaranje. Njegova žena, Katarina Aragonska, mu je povila zgolj hčerko, Marijo. Še huje pa je bilo, da mu papež ni dovolil ločiti se od Katarine in poiskati druge žene, ki bi mu rodila sina.

Henrikova rešitev je bila dokaj drastična, učinkovita in izvirna. Celotno Anglijo je spreobrnil v protestantizem in ustanovil Anglikansko cerkev, da bi papežu odvzel ves vpliv nad svojim zakonom. Henrik je nato svoj zakon s Katarino Aragonsko 23. maja 1533 dal razglasiti za neveljaven in se nato zaporedoma poročil z več drugimi ženskami. Druga žena mu je povila drugo hčerko, tretja žena pa mu je končno dala sina. V nasprotju z nezakonsko hčerko, Marijo, sta bila njena mlajša polsestra in polbrat – Elizabeta in Edvard – protestanta.

Edvard je leta 1547 v starosti devetih let nasledil Henrika VIII kot angleškega kralja. Umrl je, preden je postal polnoleten. Marija je bila naslednja v nasledstveni vrsti, čeprav so jo razglasili za nezakonsko. Tako se je zavrženka leta 1553 maščevalno povzpela na angleški prestol kot Marija I.

S svojim očetom leta in leta ni govorila. Njen cilj je bilo popravljanje krivic, ki jih je njen oče zagrešil proti Cerkvi, Angliji in njeni materi, ter vrnitev h katolicizmu. Neutrudno je preganjala protestante, na

stotine jih je javno usmrtila, s čimer si je pridobila naziv Krvava Marija.

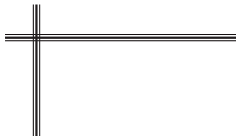
Delila je skrb Katoliške cerkve glede tiskarske preše. Sposobnost javnosti, da hitro in masovno raznaša informacije, je bila nevarna za njeno ambicijo, da ponovno vzpostavi katolicizem, zlasti zaradi zmožnosti ljudi, da širijo krivoverske vsebine (politični material se v tistih časih ni razlikoval od verskega). Po tem, ko je videla, kako je Franciji kljub zagroženemu obešenju spodletela prepoved tiskarstva, se je zavedla, da potrebuje drugo rešitev. Rešitev, ki je vključevala tiskarsko industrijo na način, ki bi koristil tudi njej.

Zasnovala je monopol, pod katerim bi londonski tiskarski ceh dobil popoln monopol nad vsem tiskom v Angliji. V zameno bi njeni cenzorji odločali, kaj se sme natisniti. Za ceh je to bil zelo privlačen posel, zato so se zelo trudili, da bi sebi ohranili monopol, hkrati pa zagotovili dobro voljo kraljičinih cenzorjev. Združitev poslovnih in vladnih sil se je izkazala za učinkovit način tlačenja svobode govora in politično-verskih nestrinjanj.

Podjetje London Company of Stationers je monopol prejelo 4. maja 1557. Imenoval se je *Pravica do kopiranja*.

Kot instrument cenzure je žel široke uspehe. Delo z industrijo za tlačenje svobode govora je delovalo v nasprotju s francoskim poskusom v zgodnjem 16. stoletju, da bi z razglasom prepovedali ves tisk. Stationerji so delovali kot zasebni cenzurni biro, ki je zažigal nelicencirane knjige, zasegal ali uničeval tiskarske preše, s katerimi je bil kršen monopol, in preprečeval objavo politično neprimernega materiala. Le v dvomljivih primerih so se o tem, kaj je dovoljeno in kaj ne, posvetovali s kraljičinimi cenzorji. Večina pravil je postala jasna po nekaj začetnih posvetih.

Želja po branju je bila očitno močna, monopol pa je za Stationerje postal resnično obetaven. Dokler ni šlo v obtok nič politično

spornega, so se navadni ljudje lahko zabavali. Za represivno kraljico in Stationerje je to bila dvojna zmaga z dobičkonosnim monopolom.

Marija I. je umrla le leto dni kasneje, 17. novembra 1558. Nasledila jo je njena protestantska polsestra, Elizabeta (kasneje kraljica Elizabeta I.), ki jo prištevamo med najbolj spoštovane vladarje Anglije v zgodovini. Marijini poskusi, da bi Anglijo vrnila h katolicizmu, so spodleteli. Njen izum – avtorsko pravo – pa živi še danes.

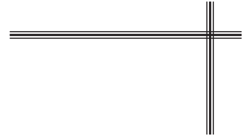
17. in 18. stoletje: Smrt in preporod monopola

Po Marijini uvedbi cenzurnega monopola nad kopiranjem leta 1557 odprava monopola ni bila niti v interesu dobičkonosnega ceha niti v interesu krone, ki je vsebine cenzurirala. Monopol je neprekinjeno veljal 138 let.

Kot smo videli, je bil monopol nad kopiranjem vpeljan kot instrument cenzure, s katerim je Marija I. leta 1557 hotela preprečiti širjenje protestantskih vsebin in pogovore o njih med navadnimi ljudmi. Njena naslednica, Elizabeta I., je z največjim veseljem monopol ohranila tudi po Marijini smrti leta 1558, da je ljudem preprečila širjenje in razpravljanje o katoliških vsebinah.

V 17. stoletju je parlament postopoma poskušal nadzor nad cenzuro spraviti iz rok krone. Leta 1641 je ukinil sodišče, ki je bilo pristojno za avtorsko pravo – zloglasno sodišče Star Chamber. Tako so kršitev monopola praktično spremenili v zločin brez kazni, kakor je na primer prečkanje ceste izven prehoda za pešce na Švedskem dandanes. Čeprav je tehnično gledano to bilo še zmeraj kaznivo dejanje, obtoženim ni bilo mogoče soditi in tudi kazni ni bilo več. Posledično je Britanija doživela eksplozijo ustvarjalnosti.

Žal to ni bil namen parlamenta.

Leta 1643 se je cenzurni monopol nad kopiranjem nadvse maščevalno vrnil. Zahteval je predregistracije avtorja, tiskarja in založnika pri London Company of Stationers ter pridobitev licence za objavljanje pred prvo objavo česarkoli. Poleg tega je dal Stationerjem pravico, da zasežejo, zažgejo in uničijo nelicencirane knjige in opremo ter aretirajo in strogo kaznujejo kogarkoli, ki krši cenzurni monopol nad kopiranjem.

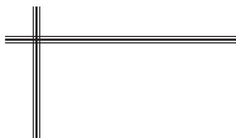
Leta 1688, nekaj desetletij pozneje, je prišlo do dogodka, ki ga je zgodovina poimenovala Slavna revolucija, ko se je sestava parlamenta radikalno spremenila. Poslanci so postali predvsem ljudje, ki jih je do tedaj cenzura zatirala, zato nad ohranitvijo tega sistema niso bili preveč navdušeni. Tako so odločili, da se monopol Stationerjev izteče leta 1695.

Od takrat pravic za kopiranje ni bilo. Nikakršnih. Ustvarjalnost je zopet cvetela in zgodovinarji trdijo, da je bilo veliko dokumentov, ki so vodili do oblikovanja Združenih držav Amerike, spisanih v tem obdobju.

Žal se v podjetju London Company of Stationers niso strinjali z novim sistemom, ki jim je vzel dobičkonosen monopol. Z družinami so se zbrali na stopnicah parlamenta in moledovali za ponovno vpeljavo monopola.

Pomembna podrobnost je, da za monopol nad kopiranjem niso prosili avtorji, marveč tiskarji in distributerji. Nihče ni nikoli trdil, da brez pravic kopiranja nova dela ne bi nastajala. Trdili so, da brez pravic kopiranja ne bo nič več natisnjeno, kar je nekaj popolnoma drugega.

Parlament, ki je pravkar odpravil cenzuro, nikakor ni želel ponovno vzpostaviti centralne točke nadzora s potencialom za zlorabo. Stationerji so se odzvali s predlogom, da bi si pisatelji morali »lastiti« svoja dela. S tem so ubili tri muhe na en mah.

Prvič, parlament je bil pomirjen, da ne bo prišlo do nastanka novega nadzornega organa, ki bi izvajal cenzuro. Drugič, založniki bi praktično ohranili monopol, saj avtorji svojih del ne bi mogli prodati nikomur, razen založniški industriji. Tretjič – in kar je najbolj pomembno – monopol bi bil pravno zajet v anglosaksonskem običajnem pravu (Common Law) in ne v precedenčnem pravu (Case Law), s čimer bi bil veliko močneje zaščiten.

Založniški lobi je dobil, kar je hotel – nov monopol nad kopiranjem je bil ponovno sprejet leta 1709 z začetkom veljave 10. aprila 1710. To je bila prva velika zmaga lobija za pravice kopiranja.

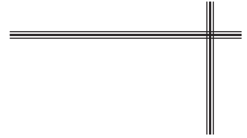
Ta trenutek v zgodovini osvetli nesporno dejstvo: monopol se je razvil iz cenzure, ki umetnikov in avtorjev niti ne upošteva, saj je njegov cilj že od nekdaj izključno dobiček založnikov.

Poleg tega so Stationerji še dolgo nadaljevali z zaseganjem, uničevanjem in zažiganjem tiskarskih preš konkurence, čeprav za to niso imeli več nobene pravice. Zloraba moči se je začela takoj in se je nadaljevala do ključnega primera Entick proti Carringtonu leta 1765, ko se je zgodila še ena teh racij pri »nelicenciranem« (beri: nezaželenem) avtorju. Sodba tega primera leta 1765 jasno pravi, da se nobenemu državljanu ne sme odreči nobene pravice, če slednja ni izrecno prepovedana z zakonom, in da noben organ ne sme samovoljno začeti izvajati pravic, ki mu niso bile izrecno zakonsko podeljene.

Tako so bili v boju proti monopolu nad kopiranjem postavljeni prvi temelji sodobne demokracije in državljanskih svoboščin. Pod soncem nič novega.

19. stoletje: Brezplačno branje knjig? To je kraja!

Po ustanovitvi Združenih držav je koncept monopola nad idejami zašel tudi v Novi svet, kjer so o tem veliko razpravljali. Thomas

Jefferson je bil ognjevit nasprotnik pošastnega monopola nad idejami. Sprejet je bil kompromis.

Kot smo videli, pravice kopiranja ne izvirajo iz Združenih držav. Koncept je obstajal že prej, ustanovitelji ZDA pa so zakone ponesli s sabo v svojo novo deželo. A monopol nad idejami ni bil tema, glede katere bi zlahka dosegli konsenz. Jefferson je zapisal:

> *»Če obstaja nekaj, kar je po naravi manj kot karkoli drugega podvrženo izključnemu lastninjenju, je to dejanje razmišljanja, ustvarjanja zamisli, ki ostaja izključna last posameznika, dokler jo zadrži zase. Ko pa jo izda, ta postane last vsega človeštva, saj se ji prejemnik ne more odpovedati. Posebnost tega je tudi dejstvo, da zgolj zato, ker vsi imajo celoto, nihče nima manj. Kdor od mene dobi zamisel, jo dobi, ne da bi se moja zmanjšala. Kakor tudi tisti, ki prižge svečo ob moji, dobi svetlobo, ne da bi mene potisnil v temo. Prosta širitev zamisli od posameznika do posameznika po vsem svetu za moralno in vzajemno izobraževanje človeštva in za izboljšanje njegovega stanja je, kot kaže, dobrohotna posebnost, ki jo je ustvarila narava, ko je zamisli naredila nezmožne zaprtja ali izključnega lastninjenja.«*

Na koncu je bila ustava ZDA prva, ki je navedla razlog za podeljevanje pravic kopiranja (in patentov). Zelo jasno in nedvoumno utemeljuje obstoj avtorskopravne zakonodaje v zakonodaji ZDA:

»/.../ z namenom spodbujanja napredka v znanosti in uporabnih dejavnostih /.../«

Zlasti velja omeniti, da cilj monopola ni bila dobičkonosnost za katerikoli poklic, niti za pisatelje niti za tiskarje niti za distributerje. Nasprotno – namen je zgled jasnosti: Monopol je upravičen, izključno če do skrajnosti poveča količino kulture in znanja, ki sta na voljo v družbi.

Tako je avtorskopravna zakonodaja (v ZDA in dandanes posledično praktično povsod) razmerje med dostopom javnosti do kulture in interesom te javnosti, da se ustvarja nova kultura. To je nadvse pomembno. Zlasti da je javnost po besedah in evoluciji avtorskopravne zakonodaje edina legitimna zainteresirana skupina. Nosilci monopola, čeprav so upravičenci monopola, niso legitimna zainteresirana skupina in ne bi smeli imeti besede pri določanju ubeseditve monopola, kakor tudi mestni vojaški regiment ne bi smel imeti besede pri odločanju, ali je potreben za državno varnost.

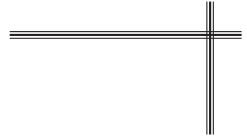
Ko govorimo z ljudmi, ki *napačno* verjamejo, da monopol nad kopiranjem obstaja, zato da umetniki lahko služijo denar, lahko preprosto pokažemo ubeseditev ustave ZDA. To ni bil razlog še nikoli in v nobeni deželi.

Medtem v Združenem kraljestvu

V tem času so bile v Združenem kraljestvu knjige še zmeraj razmeroma drage, zlasti zaradi monopola nad kopiranjem. Zbirke knjig je bilo opaziti zgolj v domovih bogatih ljudi, od katerih so nekateri dobrohotno začeli posojati knjige navadnim ljudem.

Založniki so ob tem ponoreli in v parlamentu začeli lobirati za prepoved branja knjig, če posameznik ni plačal za lastno kopijo. Javne knjižnice so poskušali prepovedati, preden so te sploh bile izumljene. *»Branje, ne da bi najprej plačali? To je kraja avtorjem! S tem jemljete kruh neposredno iz ust njihovih otrok!«*

A parlament je zavzel drugačno stališče, ko so poslanci videli pozitivne učinke branja na družbo. Težava v očeh parlamenta ni bilo večno trpljenje monopolistov pravic kopiranja, marveč to, da so bogati ljudje v družbi odločali, kdo bo lahko bral in kdo ne. Zdelo se jim je, da morajo za dobro družbe sistem uravnotežiti – ustanoviti javne knjižnice za vse, ne glede na njihovo finančno stanje.

Monopolistom pravic kopiranja se je ob tej zamisli popolnoma strgalo. *»Ne morete dovoliti, da lahko kdorkoli katerokoli knjigo bere zastonj! Nikoli več ne bo prodana nobena knjiga! Nihče več ne bo mogel preživeti kot pisatelj! Noben avtor ne bo nikoli več napisal nobene knjige, če sprejmete ta zakon!«*

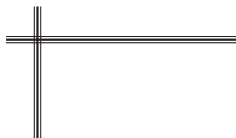
A parlament 19. stoletja je bil veliko bolj moder od današnjih in je sprevidel resnico, skrito za kričanjem monopolistov. Odločno se je izrekel, da dostop javnosti do znanja in kulture družbi koristi bolj od monopola nad kopiranjem, in leta 1849 sprejel zakon, s katerim so v Združenem kraljestvu uvedli javne knjižnice. Prva je odprla svoja vrata leta 1850.

In kot vemo, od takrat ni bila več niti ena samcata knjiga napisana. Ali pa je bilo pritoževanje monopolistov o koncu ustvarjalnosti brez močnega monopola že takrat taka laž, kot je še danes.

(Opomba: V nekaterih evropskih državah avtorji in prevajalci dobijo nekaj centov za vsako izposojo svojega dela iz knjižnice). Poudariti moramo, da to ni odškodnina za namišljen izpad dobička – kot da vsako zmanjšanje monopola zahteva odškodnino –, ampak državna kulturna štipendija, ki meri priljubljenost in tako primernost za štipendijo s knjižničnimi statistikami. Poleg tega se je ta štipendija pojavila v zgodnjem 20. stoletju, dolgo po pojavu knjižnic.

Medtem v Nemčiji

Nemčija v tem času ni poznala monopola nad kopiranjem. Veliko zgodovinarjev zagovarja tezo, da je to privedlo do hitre širitve znanja, ki je Nemčiji omogočilo, da je industrijsko prehitela Združeno kraljestvo – znanje se je lahko širilo poceni in učinkovito. Tako je nemški preskok Združenega kraljestva na nek način dokazal, da je britanski parlament imel prav: državni interes za dostop do kulture in znanja je pomembnejši od monopolnega interesa založnikov.

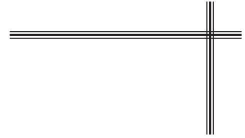
Pozno 19. stoletje: Moralne pravice na kontinentu

V poznem 19. stoletju je zmeraj močnejši monopol založnikov zasenčil možnosti pisateljev, da bi zaslužili s svojimi deli. Preprosto povedano, ves denar je šel založnikom in distributerjem, ustvarjalci pa so zaradi monopola nad kopiranjem ostali lačni. (Kakor zadeve delujejo tudi danes.)

Francoski pisatelj in pesnik Victor Hugo je prevzel iniciativo in poskušal uravnotežiti stanje, tako da je francosko tradicijo, znano pod imenom *droit d'auteur* (avtorska pravica) poskušal internacionalizirati v monopol nad kopiranjem. Prav tako je poskušal internacionalizirati monopol nad kopiranjem, ki je bil do tedaj zgolj državni monopol. Hugo je svoj monopol lahko prodal francoskemu založniku, ki je monopol lahko užival v Franciji, ne pa tudi v Nemčiji ali v Združenem kraljestvu, kar je sam želel spremeniti.

A paradoksalno so bili monopoli nad kopiranjem in patenti pozabljeni, ko so bili po vsej Evropi sredi 19. stoletja vpeljani zakoni o prostem trgu. Patentno pravo še zmeraj govori o »preprečevanju nelojalne konkurence«, s čimer upravičuje svoj obstoj, ki je zgolj odmev časov, ko so cehi diktirali izdelke, izdelovalce in cene. Če podjetje v svojem poslovnem sektorju dandanes izvaja lojalno konkurenco, jih zbudimo z racijo in zvlečemo na sodišče. Monopol nad kopiranjem je podoben ostanek londonskega tiskarskega ceha.

Victor Hugo je poskušal uravnotežiti premoč založnikov, tako da je ustvarjalcem dal določene pravice, prav tako v okviru monopola nad kopiranjem, s čimer je žal javnost še bolj obubožala. (Pomembno si je zapomniti, da v konfliktu o pravicah kopiranja obstajajo tri strani: ustvarjalci, založniki in javnost. Ironično imajo prav založniki – ki so stran, ki je najmanj potrebna za ohranjanje kulturno bogate družbe – daleč najmočnejši položaj v zasnovi monopola.)

Čeprav Hugo ni doživel rezultatov svoje iniciative, je bila leta 1886 podpisana Bernska konvencija. Določala je, da morajo države spoštovati pravice kopiranja drugih držav, kot čuvar konvencije pa je bila ustanovljena agencija BIRPI (Združenje mednarodnih birojev za zaščito intelektualne lastnine). Ta agencija je mutirala, rasla in se širila. Dandanes je znana pod imenom WIPO (Svetovna organizacija za intelektualno lastnino) in še zmeraj nadzoruje Bernsko konvencijo, ki je prav tako mutirala, rasla in se širila, pri čemer so jo dvakrat tudi zlorabili. (Več o tem v naslednjem odseku.)

Na tej točki imamo torej štiri vidike monopola nad kopiranjem, ki imajo med seboj več razlik kot podobnosti:

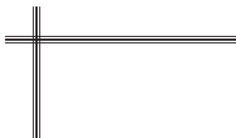
1. Komercialni monopol nad fizičnimi izvedbami dela. To je izvirni monopol, ki ga je dobil londonski tiskarski ceh v zameno za cenzuro.

2. Komercialni monopol nad javnim izvajanjem dela. Če je kdo javno izvajal dela za dobiček, je imel lastnik monopola pravico, da je zahteval plačilo.

3. Moralna pravica do priznanja avtorstva. Pravica avtorja ali umetnika, da je priznan kot avtor svojega dela, ki deluje kot zaščita pred ponarejanjem in plagiatorstvom.

4. Moralna pravica do veta nepravilnega izvajanja dela. Če se avtorju zdi, da je izvedba žaljiva za delo ali do njega samega, ima pravico, da izvedbo prepreči.

Moralne pravice se od komercialnih monopolov razlikujejo v tem, da jih ni mogoče prodati ali prenesti. To jih ostro ločuje od utemeljitve, ki je prepričala britanski parlament v ponovno uvedbo monopola nad kopiranjem leta 1709.
Vredno je tudi omeniti, kako pogosto so ti štirje vidiki namerno

pomešani in zlorabljeni za zaščito najbolj kontroverznih in škodljivih monopolov, kot je komercialni monopol nad fizičnimi izvedbami (in kasneje dvojniki). Zagovorniki industrije pravic kopiranja pogosto branijo monopol z vprašanjem: »Ali hočete, da vaše delo nekdo drug razglasi za svoje?« To pa je popolnoma nesporen tretji del, moralna pravica do priznanja avtorstva, ki je ni moč iskreno uporabiti za zaščito kateregakoli od obeh komercialnih monopolov.

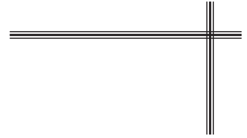
Združene države niso marale moralnih pravic, zato niso podpisale Bernske konvencije, dokler je niso hotele uporabiti proti Toyoti sto let pozneje. A k temu se bomo vrnili kasneje.

1930–1940: Glasbena založniška industrija konvencijo ugrabi

Skozi večji del 20. stoletja se je med glasbeniki in založbami bil boj glede pomembnosti. Večji del 20. stoletja so bili glasbeniki zakonsko obravnavani kot pomembna stran, kar potrjuje zdrava logika. A založniška industrija bi raje videla, da je glasba pod nadzorom podjetij. Aktivna intervencija režima v Italiji, ki je sam sebe označeval za fašističnega, je tehtnico prevesila na njihovo stran.

Avtorsko pravo v 20. stoletju niso zaznamovale knjige, marveč glasba. V tridesetih letih sta glasbenike prizadela dva pomembna dogodka: velika gospodarska kriza, zaradi katere je veliko glasbenikov izgubilo delo, in filmi z zvokom, ki so ob službe spravili večino preostalih glasbenikov.

V tem okolju sta bili vzporedno sprejeti dve iniciativi. Glasbeni sindikati so ljudem, ki so bili tedaj brezposelni, hoteli zagotoviti preživetje. Sindikate je po vsem zahodu skrbela širitev »mehanske glasbe«, tj. kakršnekoli glasbe, ki ni bila izvajana v živo in tako ni potrebovala izvajalcev. Želeli so moč nad tehnologijo zvočnikov. To problematiko so izpostavili preko Mednarodne organizacije dela (predhodnice agencije ZN z istim imenom).

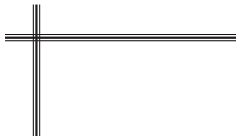
Hkrati je založniška industrija hotela dobiti isto moč nad zvočniki, radiem in glasbeniki. A celotni politični in poslovni svet sta jih takrat obravnavala kot storitvene podizvajalce za glasbenike. Če so bili dovolj dobri, so lahko poslovno uspevali. Če niso bili, pa nikogar ni skrbelo, če bankrotirajo. Nikogar, razen ene izjeme: fašistične Italije.

(Beseda »fašizem« je dandanes čustveno nabita. Takratni italijanski režim je sam sebe označil za fašističnega. To besedo uporabljamo, da jih opišemo točno tako, kakor so opisovali sami sebe.)

Leta 1933 je zveza Confederazione Generale Fascista dell'Industria Italiana v Rim povabila fonografsko industrijo in ji obljubila svojo zaščito. Na tej konferenci, ki je trajala od 10. do 14. novembra, je bila ustanovljena Mednarodna federacija fonografske industrije, ki je pozneje postala znana pod akronimom IFPI. Sprejeto je bilo, da bo federacija IFPI poskušala delovati znotraj Bernske konvencije, da bo vzpostavila producentske pravice, podobne tistim, ki jih imajo glasbeniki in umetniki (in ki so bile zmeraj prodane založnikom).

Federacija IFPI se je še naprej srečevala v državah, ki so pozdravile njihovo korporativistično naravnanost, zato so se tudi naslednje leto srečali v Italiji v Stresi. Leto 1935 in naslednja leta so postala za svet turbulentna, a Italija je leta 1937 še zmeraj izvajala korporacijske pravice založniške industrije.

Pogajanja o monopolu, ki bi bil podoben monopolu pravic kopiranja in ki bi bil pridružen Bernski konvenciji, s čimer bi dobil mednarodno veljavo, so bila za založniško industrijo prevelika skušnjava. Po vojni se je leta 1950 federacija IFPI zbrala v parafašistični Portugalski – Italija več ni bila primerna. Na konferenci so pripravili osnutek besedila, ki bi jim podelilo pravice, identične monopolnim pravicam (t. i. »sorodne pravice«)

za produkcijo in tisk ustvarjalnih del, kot je glasba. Ta monopol bi bil praktično identičen komercialnim monopolom nad kopiranjem fizičnih izvedb ustvarjalnih del.

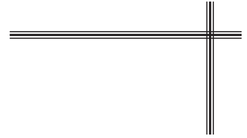
Sorodne pravice je agencija BIRPI (danes WIPO) potrdila leta 1961 v t. i. Rimski konvenciji, s čimer so bili založniški industriji podeljeni monopoli, ki so bili identični monopolom nad kopiranjem. Hkrati je poskus Mednarodne organizacije dela (v ndaljevanju MOD), ki je želela glasbenikom zagotoviti podobne pravice, klavrno propadel.

Od leta 1961 založniška industrija vročično brani pravice kopiranja, čeprav nima monopola nad kopiranjem, zgolj temu-identičen monopol, znan pod imenom »sorodne pravice«.

Zapomniti si moramo dvoje:

Prvič, založniška industrija vse te monopole namerno meša. Neprestano brani »svoje pravice kopiranja«, ki jih nima, in nostalgično govori o modrosti nastanka monopola nad kopiranjem ob rojstvu razsvetljenstva [vstavi sončni zahod in majhne mucke], pri čemer se sklicujejo na Annin statut iz leta 1709, ki tako ali tako ni bil prvi primer pravic kopiranja. V resnici je bil monopol nad sorodnimi pravicami ustvarjen v Evropi, in to šele leta 1961. Ti monopoli so bili že od vsega začetka leta 1961 sporni in kontroverzni, prav gotovo pa niso bili rezultat kakršnekoli razsvetljenske modrosti.

Drugič, bili smo le za las od tega, da bi založnike še zmeraj obravnavali kot storitvene biroje za glasbenike, če le organizaciji MOD ne bi spodletelo. Namesto tega pa se glasbeniki zadnjih nekaj desetletij dušijo. Za to se lahko zahvalimo dvema fašističnima vladama – fašističnima v pravem pomenu besede –, ki sta podpirali založniško industrijo pri korporativizaciji družbe in prehodu v industrijo pravic kopiranja.

80. leta: Pfizer ponovi zlorabo

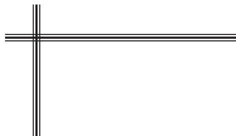
Toyota je v sedemdesetih letih ameriške duše zadela v srce, tako da so vse politike prevevala črna občutja za prihodnost. Ameriški avtomobili – najbolj ameriška reč od vseh – za Američane niso več bili dovolj dobri. Vsi so raje kupovali toyote. To je bilo apokaliptično znamenje, da se je za Združene države kot industrijsko državo bližal konec, saj niso mogle tekmovati z Azijo.

To je končni del mojega eseja o zgodovini monopola nad kopiranjem. Obdobje med letoma 1960 in 2010 označujeta dve reči: prvič, s strani založb spodbujeno tihotapljenje monopola nad kopiranjem v nepridobitno, zasebno sfero, čeprav je v preteklosti zmeraj obstajal zgolj v komercialni obliki (pred neumnostmi, kot je izjava: »Snemanje doma je nezakonito!«), s čimer je monopol začel ogrožati temeljne človekove pravice. In drugič, korporacijska politična širitev monopola nad kopiranjem in drugih monopolov. Ker večina ljudi prvo točko pozna, se bomo osredotočili na drugo.

Ko je politikom postalo jasno, da Združene države ne bodo več mogle ohranjati svoje gospodarske prevlade s proizvajanjem česarkoli, kar ima industrijsko vrednost ali uporabnost, so oblikovali veliko odborov, ki so morali najti odgovor na eno bistveno vprašanje: Kako lahko ZDA ohranijo svojo globalno prevlado, če (ali čeprav) ne proizvajajo ničesar, kar ima konkurenčno vrednost?

Odgovor je prišel iz nepričakovane smeri: od Pfizerja.

Predsednik Pfizerja, Edmund Pratt, je v New York Timesu 9. julija 1982 objavil besno kolumno z naslovom *Kraja iz uma* (Stealing from the Mind). Besnel je glede tega, kako jim države tretjega sveta kradejo – s tem je mislil države, ki so zdravila izdelovala iz lastnih surovin, v lastnih tovarnah in z uporabo lastnega znanja in lastnega časa, za svoje ljudi, ki so pogosto umirali zaradi grozljivih, a ozdravljivih bolezni tretjega sveta. Glavni odločevalci so v Prattovem in Pfizerjevem razmišljanju videli zasnovo odgovora

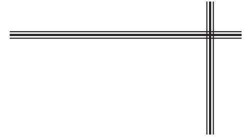
ter Pratta povabili k sodelovanju v odboru, ki je bil podrejen neposredno predsedniku. Ta odbor je bil čudodelni ACTN: Svetovalni odbor za trgovinska pogajanja.

Kar je odbor ACTN-ja priporočal, v skladu s Pfizerjevim predlogom, je bilo tako drzno in provokativno, da nihče ni bil zares prepričan, ali naj zadevo sploh preizkusijo. ZDA naj poskusijo povezati svoja tržna pogajanja in zunanjo politiko. Katerakoli država, ki ni podpisala neuravnoteženih pogodb o »prostem trgu«, ki so v veliki meri spremenile pomen vrednosti, je prejela številne neprijetne oznake, glavna kazen pa je bil vpis te države na seznam *Special 301 watchlist*. Ta je vključeval države, ki niso dovolj spoštovale pravic kopiranja. Večina svetovnega prebivalstva živi v državah, ki so na tem seznamu – med njimi je tudi Kanada.

Odgovor na pomanjkanje proizvodnje česarkoli z vrednostjo za mednarodno trgovino je bil torej ponovno definiranje besed »proizvodnja«, »karkoli« in »vrednost« v mednarodnem političnem okviru s pomočjo sile. In delovalo je. Načrte ACTN-ja so začeli izvajati tržni zastopniki Združenih držav, pri čemer so uporabljali enostransko silo, da so tuje vlade prisilili v sprejem zakonov, ki so koristili interesom ameriške industrije, v sprejem dvostranskih sporazumov o »prostem trgu« z istim namenom in v sprejem večstranskih sporazumov, ki so zaostrili zaščito ameriških interesov po vsem svetu.

Na ta način so Združene države lahko ustvarile izmenjavo vrednot, v kateri so dajale v najem načrte, v zameno zanje pa dobivale končane izdelke, narejene po teh načrtih. To so »prostotrgovinski« sporazumi, ki so umetno spremenili definicijo vrednosti, razumeli kot pošten posel.

Za tem je stala celotna monopolizirana industrija ZDA – industrija pravic kopiranja, industrija patentov in vse druge. Ko so začeli iskati način za širitev, so se obrnili na organizacijo WIPO, s čimer so

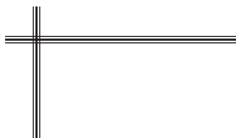
ponovili zlorabo, ki jo je zagrešila založniška industrija leta 1961, da bi ta organizacija dala legitimnost in sprejela nov trgovinski sporazum, ki so ga megleno prodajali pod imenom »Berne Plus«.

Takrat je postalo politično nujno, da se ZDA zaradi lastne verodostojnosti pridružijo Bernski konvenciji, saj je WIPO njen nadzornik.

A organizacija WIPO je takoj spregledala njihove prave namene in jih praktično napodil. Organizacija WIPO ni bila ustanovljena z namenom, da katerikoli državi podeli tovrstno prednost pred ostalim svetom. Bili so ogorčeni nad brezsramnim poskusom zlorabe monopolov nad kopiranjem in patenti.

ZDA so tako morale iskati naprej. Konzorcij monopolne industrije ZDA se je obrnil na GATT (Splošni sporazum o carinah in trgovini), kjer mu je uspelo dobiti vpliv. Začeli so z masivnim procesom, tekom katerega so polovico držav, ki so sodelovale pri sporazumu GATT, z zavajanjem, grožnjami ali silo prepričali v sprejetje novega sporazuma v okviru sporazuma GATT, ki je ogradil Bernsko konvencijo in poleg tega znatno okrepil industrijo ZDA s spreminjanjem pomena besed »proizvajanje«, »stvar« in »vrednost«. Ta sporazum se je imenoval TRIPs (Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine). Po njegovi ratifikaciji se je GATT preimenoval v STO – Svetovno trgovinsko organizacijo. 52 držav, ki so sodelovale pri sporazumu GATT, a se niso želele priključiti organizaciji STO, so se kmalu znašle v položaju, v katerem je postalo gospodarsko nemogoče, da ne bi podpisali kolonizacijskih pogojev. Le ena država od prvotnih 129 se ni pridružila organizaciji STO.

Sporazum TRIPs so neprestano napadali, saj je deloval tako, da so bogati bogateli na račun revnih, pri čemer so slednji, če niso imeli denarja, plačali z zdravjem in včasih celo z življenji. Državam tretjega sveta ta sporazum prepoveduje izdelovanje zdravil v

lastnih tovarnah iz lastnih surovin in z lastnim znanjem za svoje ljudi. Ko je nekajkrat le malo manjkalo do upora, je sporazum TRIPs »dovolil« nekaj koncesij.

O pomembnosti umetnih monopolov za prevlado ZDA morda še največ pove zgodba o ruskih prizadevanjih za svojo pridružitev organizaciji STO (iz nerazumljivih razlogov). Kot pogoj za pridružitev Rusije so ZDA zahtevale, da se v Rusiji zakonita trgovina z glasbo AllofMP3 zapre. Ta trgovina je v Rusiji prodajala kopije datotek MP3, pri čemer je bila uvrščena med radijske postaje. Plačevala je ustrezne licenčnine in bila popolnoma zakonita.

Vrnimo se malce v preteklost in si oglejmo, kaj se je dogajalo. Amerika in Rusija sedita za pogajalsko mizo. Gre za bivši sovražnici, ki sta druga na drugo neprenehoma merili z jedrskim orožjem, 24 ur na dan, 7 dni na teden, v snežnem ali peščenem viharju. Združene države bi lahko zahtevale in dobile karkoli. Dobesedno karkoli.

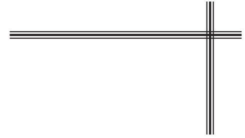
In kaj so zahtevale?
Zahtevale so, da Rusija zapre prekleto trgovino z glasbo.

Ob tem se zavemo, koliko moči ti monopoli dejansko imajo.

Pravica kopiranja kot fundamentalistična religija

Kar se dandanes v boju industrije pravic kopiranja dogaja z ljudmi, je praktično identično dogodkom, ki so sledili uvedbi tiskarske preše, in posledični vojni Katoliške cerkve proti ljudem, ki so se sami izobraževali. V nobenem od teh dveh primerov ne gre zares za religijo ali zakonitost, ampak za zelo preprosto pravilo, da so ljudje le ljudje in da bodo ljudje z močjo le-to uporabili za ohranitev svoje moči.

Pri tem je zanimivo, da se zagovorniki pravic kopiranja obnašajo kot verski skrajneži. Seveda niso dobesedno verni, a delujejo in

odzivajo se, kot da bi verovali v pravice kopiranja, kakor da bi te bile nekaj, v kar se ne sme dvomiti.
Enrique Dans je pripomnil, da ne napadajo zgolj reformatorjev avtorskopravne zakonodaje, ampak kogarkoli, ki vanjo podvomi, in to čustveno, divje – reformatorje označujejo za pirate, lopove, zastonjkarje itd. Nekoč bi jim rekli krivoverci.

Dejstva, ki osvetljujejo stanje in ki bi lahko pomagala pri iskanju rešitve za težavo, niso nikoli dobrodošla. Namesto tega jih fundamentalisti pravic kopiranja agresivno zavračajo in ignorirajo.

Iz tega lahko potegnemo nekaj zaključkov.

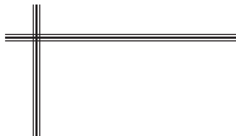
Prvič, ljudje so ljudje in bodo ljudje tudi ostali. Pod soncem nič novega. Vse to se je že zgodilo in se bo tudi ponovilo.

Tiskarska preša je bila moteča tehnologija, ki je ogrožala nadzor nad informacijami, ki ga je takrat uživala Katoliška cerkev. Ko so stare strukture oblasti sprevidele, da tvegajo izgubo svoje moči, so se z vso silo začele boriti. In čeprav je na koncu zmagala tehnologija, so bivši monopolisti informacij uspeli družbi povzročiti kar veliko škode, preden so morali sprejeti neizogiben poraz.

Splet je moteča tehnologija, ki ogroža nadzor nad informacijami, ki ga je do danes uživala razvedrilna industrija. Ko stare strukture oblasti sprevidijo, da tvegajo izgubo svoje moči, se z vso silo začnejo boriti. In čeprav na koncu zmaga tehnologija, bivši monopolisti informacij družbi povzročajo kar veliko škode.

Naša naloga je preprečiti nadaljnjo škodo kakor hitro je mogoče, da bo družba lahko v celoti izkoristila nove priložnosti, ki jih prinaša tehnologija. Regija sveta, ki to prva doseže, bo med gospodarskimi zmagovalci tega stoletja.

Drugič - priča smo čustvenim odzivom, ki so identični odzivom Katoliške cerkve ob iznajdbi tiskarske preše. Ker je za te ljudi

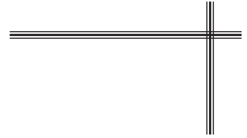
pravica kopiranja sveta, kompromis ni in nikoli ne bo mogoč – koncept tovrstnega kompromisa je tako nerealen, kot bi bil kompromis med Koranom in Biblijo. Zopet moramo poudariti, da ne gre za religijo kot tako, ampak da se ljudje odzivajo, kot da bi branili svojo religijo. Globoko v sebi čutijo nelagodje, ko vidijo, da nekdo dvomi o rečeh, o katerih se po njihovem mnenju ne more in ne sme dvomiti, in se odzivajo s čustveno stisko in čelnim napadom.

Tretjič (in to je najbolj zanimivo) – zdaj, ko smo to dojeli, lahko sledimo programu, s katerim je znanje pred 500 leti porazilo Katoliško cerkev, in zopet zmagamo proti religiji teh sodobnih pogodb, ki preprečujejo širjenje znanja. Zapomniti si moramo, da je Katoliška cerkev kot kazen za nepooblaščeno branje uvedla izobčenje. Francijo so prepričali, da je uvedla smrtno kazen za uporabo tiska pri proizvodnji knjig. Bili so zelo zagreti za preprečevanje širjenja znanja. In na koncu je prav to odmaknilo njihove prste z vratu ljudstva – vsi so se naučili brati in tako so tudi sami postali sposobni dvomiti v njihove besede.

Vidimo torej, da je bil boj pred 500 leti boj proti znanju, v katerem je bila zmaga dosežena s širjenjem znanja.

To je način, na katerega moramo zmagati tudi danes.

Ves svet moramo naučiti, kako deliti kulturo. Vsi morajo izkusiti, kaj industrija pravic kopiranja poskuša ubiti. Televizijo tete Micke moramo povezati s terabajtnim diskom USB, polnim filmov, in predvajalnikom multimedijskih vsebin. Tako so zmagali tudi protestanti – ljudi so naučili brati. Kakor ne morete pozabiti občutka branja, tudi ne morete pozabiti občutka, da imate kulturo in znanje vsega sveta na dosegu prstov. Vsem okoli nas moramo pomagati, da bodo razumeli, da če delimo, tudi bolje živimo, in da pravice kopiranja to onemogočajo.

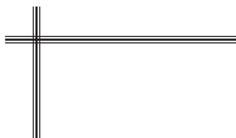

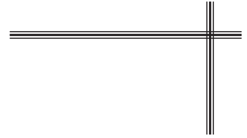
Dokumentirati moramo grehe industrije pravic kopiranja. Razkritje krutosti španske inkvizicije in Krvave Marije je protestantskemu gibanju prineslo veliko sočutja. Grozljivih dejanj, za katerimi stoji industrija pravic kopiranja, zagotovo ne primanjkuje, le razložiti jih moramo po domače.

Razložiti moramo, da obstaja boljši način, tako za politike kakor tudi za umetnike, državljane in na splošno. Avtorskopravna zakonodaja je le del zakonodaje, ki so ga napisali ljudje in ki je izgubil stik z resničnostjo. Nikakor ni sveta kamnita plošča, ki prihaja neposredno od boga, in zagotovo ni večno načelo, ki povezuje našo družbo. Je le del zakonodaje, ki je pač pokvarjen. A lahko ga popravimo. In nujno ga moramo popraviti, sicer tvegamo nastanek družbe, kakršne ne želimo.

Naj zaključim:

Deljenje datotek ni zgolj zasebna zadeva. Je vprašanje globalne gospodarske premoči, in to že od nekdaj. Delimo še naprej, vzemimo to moč monopolistom in jo dajmo ljudem. Vse naučimo, kako deliti kulturo, in ljudje bodo zmagali proti tistim, ki želijo omejevati njihove pravice, kakor se je zgodilo tudi na začetku tega eseja, ko so se ljudje sami naučili brati in zrušili Katoliško cerkev.

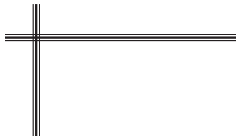
Ustvarjalci niso v težavah

5

Kako bodo ustvarjalci preživeli?
»Kako pa bodo preživeli ustvarjalci?« je eno najpogostejših vprašanj za Pirate v boju za reformo avtorskega prava, ki bi legalizirala deljenje datotek.

Pred desetimi leti je bilo na to vprašanje težko odgovoriti, saj je bilo le malo ljudi dovolj prepričanih, kako bo kulturni sektor preživel v novi dobi, če sploh bo. Danes pa imamo več kot desetletje izkušenj v svetu, v katerem lahko kdorkoli, ki to želi, s spleta brezplačno sname, karkoli želi, in v katerem velik del ljudi to redno počne.

Izkušnje kažejo, da **tudi zelo razširjeno deljenje datotek med uporabniki finančno ne uniči kulturnega sektorja.** Kar se nam je pred desetletjem zdelo nerešljiv problem, se je izkazalo za nekaj

popolnoma neproblematičnega. Še več, postalo je zlata priložnost tako za umetnike kot ustvarjalce in blagoslov za trajnost kulturne raznolikosti.

Res je, da je malce frustrirajoče, ko nam postavijo vprašanje o plačilu umetnikov, saj smo pravkar razložili, kako izvajanje pravic kopiranja ogroža temeljne pravice. Ali naj je vprašanje ohranitve pravic do zasebne komunikacije, dolžnega pravnega postopanja in sorazmernosti kazni resnično odvisno od dobičkonosnosti za umetnike?

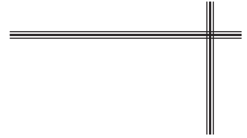
Sicer pa je to pomembno vprašanje. Vsi si želimo družbe, v kateri kultura cveti. Vsi si želimo družbe, v kateri se lahko pisatelji, glasbeniki in drugi umetniki preživljajo s svojo umetnostjo. Če bi res šlo za konflikt med tem in ohranitvijo temeljnih pravic, bi nastala težava, ki bi jo morali rešiti, čeprav ukinitev temeljnih pravic tudi v tem primeru ne bi bila pravilni odgovor.

Na srečo pa vidimo, da se je v desetletju deljenja datotek, ko je slednje eksponentno raslo, vsakoletno zviševal tudi dobiček tako kulturnega sektorja kot celote kakor tudi vseh posameznih segmentov, kot so film, glasba in računalniške igre.

Največja sprememba je bila v glasbeni industriji. V zadnjih desetih letih je prodaja posnete glasbe strmo padla, rast prodaje digitalnih posnetkov pa je bila le majhna kompenzacija. A glasbeni industriji še nikoli ni šlo bolje.

Časopis *The Economist* je v članku, ki je to tematiko poglobljeno obdelal, oktobra 2010 zapisal:

> *»Umetnikom in glasbenim podjetjem prinaša dobiček presenetljivo veliko reči, še več pa jih ima ogromno potenciala. Glasbena industrija ne umira, se pa v temeljih spreminja.«*

Najdaljša in najglasnejša rast je na področju žive glasbe. Med letoma 1999 in 2009 se je vrednost prodanih koncertnih vstopnic v ZDA potrojila z 1,5 milijarde na 4,6 milijarde dolarjev. /.../

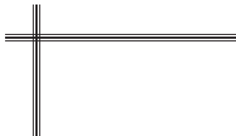
Rast dobičkonosnosti prireditev v živo, prodaja spominkov, sponzorstva, javnih objav, spletna predvajanja v živo in novi trgi so uravnotežili izgube zaradi znižanja prodaje CD-jev. Nekateri glasbeniki zato pojejo drugačne viže. V preteklem letu je združenje Featured Artists Coalition ugovarjalo vladnim načrtom za kaznovanje delivcev datotek z odvzemom širokopasovnega dostopa do spleta. Vodje združenja, med katerimi so tudi znani umetniki, kot sta Billy Bragg in Annie Lennox, trdijo, da je deljenje datotek odlična oblika promocije.

Če si ogledamo statistike, vidimo, da ima kulturni sektor dandanes enake dobičke, kot jih je imel pred desetimi leti (oz. za spoznanje višje, zaradi splošnega dviga življenjskega standarda). Ljudje še nikoli niso porabili več denarja za kulturo, ne glede na dejstvo, da lahko dobijo na spletu praktično karkoli zastonj, kar pogosto tudi izkoristijo.

Če denarja ne porabijo za eno reč, ga porabijo za nekaj drugega. Glasbeni navdušenci porabijo za glasbo enako količino denarja, kot so jo porabili nekoč, ker pa zapravijo manj za plastične plošče, raje investirajo v obiskovanje koncertov. To je slaba novica za založbe, a hkrati odlična novica za umetnike, ki tako dobijo večji kos pogače.

V kulturni sektor se steka več denarja kot kadarkoli poprej, vendar včasih po drugi poti.

To je popolnoma naravno stanje, če ga primerjamo z lastnimi izkušnjami vsakodnevne ekonomije. Ko vsak mesec dobimo plačo,

večino le-te najprej porabimo za najemnino, hrano, račune in druge dolgočasne reči. Če imamo srečo, nam je del ostane in ta del lahko porabimo za zabavo, tj. kulturo.

Če nam tega denarja ni več treba porabljati za plastične plošče, si lahko privoščimo obisk koncerta v živo. Ta denar bomo porabili tako ali tako in dobil ga bo nekdo v kulturnem sektorju.

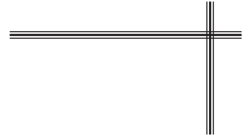
Umetniki še zmeraj težko živijo od svoje umetnosti. To je dejstvo, ki je držalo nekoč in ki bo držalo tudi v prihodnosti. Je pa vsaj postalo malce lažje, kot je bilo pred razmahom spleta in deljenjem datotek. V glasbeni industriji so se skupni prihodki za spoznanje dvignili, velike založbe pa dobijo manjši kos pogače. Tako za ustvarjalne ljudi, ki glasbo dejansko proizvajajo (in ne le distribuirajo), ostane več denarja.

Deljenje datotek ni težava, ki jo moramo rešiti. Je nekaj pozitivnega tako za umetnike in uporabnike kot tudi za družbo kot celoto. Zdaj moramo le še uskladiti avtorskopravno zakonodajo s to novo, pozitivno resničnostjo.

Reforma avtorskega prava, ki bo legalizirala nepridobitno deljenje datotek med uporabniki, bo prekinila kriminalizacijo celotne generacije, hkrati pa bo poživila in izboljšala pogoje za kulturni sektor v Evropi.

Raziskave o kulturnem sektorju v obdobju deljenja datotek

O stanju kulturnega sektorja, skupaj z glasbeno industrijo, je bilo v dobi deljenja datotek narejenih veliko akademskih raziskav. Te raziskave so nadvse zanimive in bi morale biti obvezna literatura za vse politike, ki sodelujejo pri oblikovanju avtorskopravne zakonodaje.

Začnimo s tremi raziskavami o glasbeni industriji v več državah članicah:
• **Združeno kraljestvo 2004–2008:** Založbe z deljenjem datotek izgubljajo, umetniki dobivajo

• **Švedska 2000–2008:** Več grafov, za katere založbe nočejo, da jih vidite: Švedski glasbeniki zaslužijo več

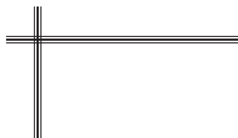
• **Norveška 1999–2009:** Umetniki v dobi deljenja zaslužijo več kot pred njo

Vse tri raziskave so prišle do zaključka, da so se kljub padcu v prodaji plošč prihodki od koncertov dramatično dvignili in pokrili več kot le izgubo zaradi manjše prodaje plošč.

Nizozemska raziskava *Ups and Downs: Economic and Cultural Effects of File Sharing on Music Film and Games* (2009) se je posvetila kombinaciji različnih žanrov kulture. Njeni rezultati kažejo, da so se med letoma 1999 in 2007 dvignili prihodki vseh sektorjev, razen založništva. Za glasbeno industrijo ta študija analizira zgolj posneto glasbo in ne upošteva tudi prihodkov umetnikov iz drugih virov, na primer od koncertov. To pomeni, da študija potrjuje zgolj negativen trend posnete glasbe, v čemer se sklada z raziskavami iz Švedske, Norveške in Združenega kraljestva, ne upošteva pa dela glasbenega sektorja, ki ta trend uravnoveša.

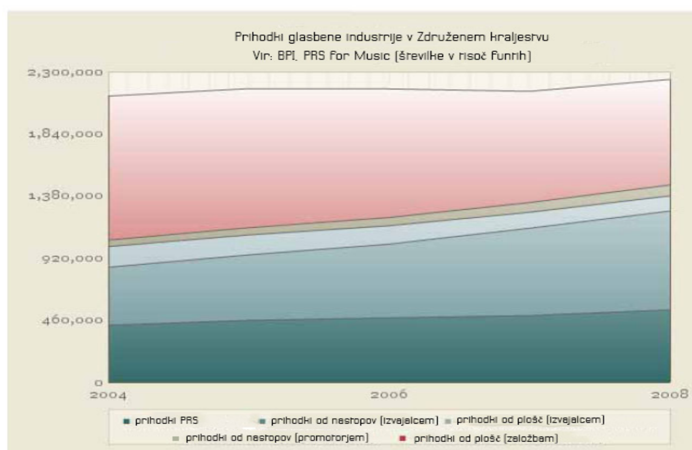
Študija s Harvarda iz leta 2009 je raziskovala širši pomen deljenja datotek za družbo in ugotovila, da se je od začetka deljenja datotek število izdanih glasbenih albumov in filmov na leto dvignilo. Kanadski profesor prava, Michael Geist, je ugotovitve povzel pod naslovom *Harvard Study Finds Weaker Copyright Has Benefited Society.*

Poročilo Hargreaves, ki ga je naročila vlada Združenega kraljestva, je bilo objavljeno maja 2011. V tem poročilu je izražena močna zahteva po ustvarjanju avtorskopravne politike na podlagi dokazov in ne lobiranja.

Čeprav poročilo nikakor ni »Piratski manifest«, pa vsebuje več konkretnih predlogov za zakonodajne spremembe, ki ciljajo v pravo smer.

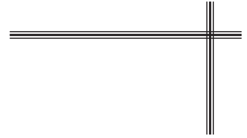
Raziskave, ki smo jih omenili, so podrobneje povzete v naslednjih delih.

Združeno kraljestvo 2004–2008: Založbe z deljenjem datotek izgubljajo, umetniki dobivajo

Zgoraj lahko vidite *Graf, za katerega založbe nočejo, da ga vidite*, kakor ga je poimenoval urednik Telegrapha, Shane Richmond.

V podjetju Times Labs so analizirali glasbeni trg v Združenem kraljestvu v zadnjih petih letih, za kar so uporabili podatke avtorske agencije Združenega kraljestva, PRS.

Najvišje polje na grafu prikazuje, koliko zaslužijo založbe. Ostala štiri polja prikazujejo zaslužek umetnikov. Zaključek je kristalno jasen: Založbe zaslužijo manj, umetniki zaslužijo več, skupni znesek pa je konstanten.

Razlog, zaradi katerega založbe zaslužijo manj kot nekoč, je najverjetneje deljenje datotek. Pirati to z veseljem priznamo. Deljenje datotek je veliko boljši način za distribucijo glasbe, kar pomeni, da je po storitvah založb vse manj povpraševanja. Povsem naravno je, da so začele propadati.

In najboljše pri vsem tem je dejstvo, da umetniki zaslužijo več. Ljudje za glasbo zapravijo enako količino denarja kot prej, le da ga založbe dobijo manj. Svoj delež pa so povečali umetniki, ki tako dobijo denar, ki je zdaj na voljo.

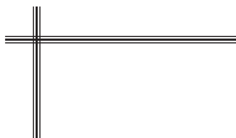
To je razvoj v pravi smeri – nekaj, kar moramo pozdraviti. Deljenje datotek bi moralo biti legalizirano. Umetniki so tisti, ki s tem največ pridobijo.

Nasprotna stran: Prihodki glasbene industrije v Združenem kraljestvu 2004–2008

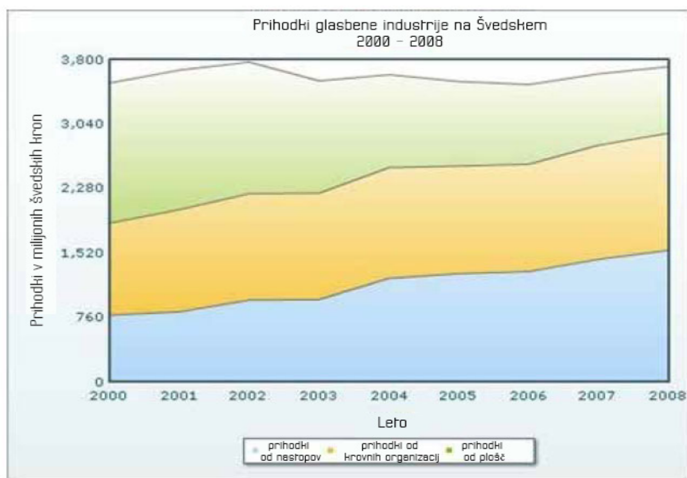
Švedska 2000–2008: Več grafov, za katere založbe nočejo, da jih vidite: Švedski glasbeniki zaslužijo več

Mike Masnick je na strani *Techdirt* zapisal:

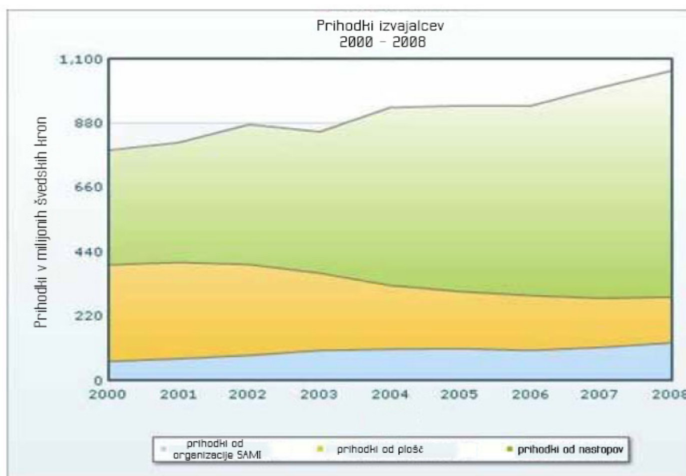
Govorili smo že o raziskavah o glasbeni industriji v Združenem kraljestvu, ki potrjujejo, da prihodki od izvajanj v živo več kot le nadomestijo padec prihodkov od posnetkov in da glasbeniki zaslužijo več kot kadarkoli prej. Nekateri so pripomnili, da je ta pojav edinstven in da je tako zgolj v Združenem kraljestvu, vendar je raziskava, ki je pokrivala ves svet, prišla do istih zaključkov. In kot kaže, so zdaj ugotovili, da isto velja tudi za Švedsko – dom

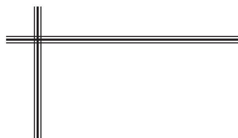
strani The Pirate Bay, ki bojda uničuje industrijo. Lastnik švedske neodvisne založbe Martin pošilja novice o podatkih švedske glasbene industrije, ki so kar podobni tistim iz Združenega kraljestva. Prikazujejo, da je prišlo do majhnega padca v skupnih prihodkih, ki pa se je že izravnal, večinoma zaradi velikega porasta prihodkov od žive glasbe:

Preprosto rečeno, znižali so se prihodki založb. Količina zbranega denarja je ostala približno enaka, pri čemer se je dvignila količina prihodkov za živo glasbo. Še pomembnejši pa je drugi graf, ki prikazuje prihodke glasbenikov. Ta kaže le v eno smer – navzgor.

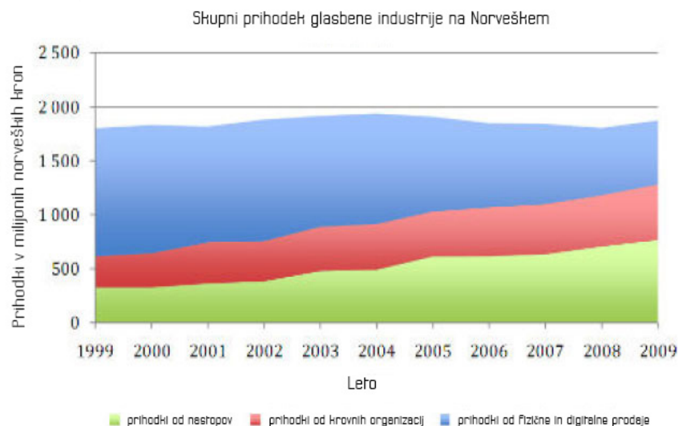
The Pirate Bay da uničuje ustvarjalce glasbe? Hecno, številke tega nekako sploh ne potrjujejo. Ti grafi prikazujejo ista dejstva kot druge študije. Ustvarjene je več glasbe. »Odkrite« je več nove glasbe. Za glasbenike je na voljo več dobičkonosnih priložnosti, edini del industrije, ki trpi, pa je del, ki prodaja plastične plošče. Ja, hudič je, če je ves tvoj posel temeljil na prodaji plastičnih plošč, a tisti, ki se znajo prilagoditi, imajo zdaj možnost zaslužiti več denarja kot kadarkoli poprej. To nekako nasprotuje trditvam, da »piratstvo« na nek način uničuje industrijo, mar ne?

Norveška 1999–2009: Umetniki v dobi deljenja zaslužijo več, kot pred njo

Ernesto je na strani *Torrentfreak* zapisal:

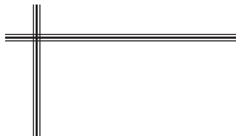
> Izčrpna študija učinkov digitalizacije na glasbeno industrijo na Norveškem je razkrila zanimivo stanje umetnikov danes, v primerjavi z letom 1999. Medtem ko glasbena industrija pogosto govori o umetnikih, ki jih je nezakonito deljenje datotek potisnilo na rob preživetja, je raziskava ugotovila porast tako števila umetnikov kakor tudi skokovit porast povprečja njihovih prihodkov v zadnjem desetletju.
>
> Vsak drugi mesec je objavljena nova raziskava o povezavi med piratizacijo glasbe in prihodki glasbene industrije, a le malo jih izstopa. Ena najbolj podrobnih in celostnih študij, ki so bile izvedene pred kratkim, je magistrska naloga študentov Norveške šole menedžmenta (Norwegian School of Management), Andersa Sørba in Richarda Bjerkøeja.
>
> V svoji nalogi sta študenta podrobno raziskala različne vire prihodkov glasbene industrije med letoma 1999 in 2009. Iskala sta odgovor na vprašanje, kako je digitalizacija glasbe – in najpogostejši stranski učinek, piratizacija – spremenila ekonomski položaj norveške glasbene industrije in norveških izvajalcev. Rezultati so osupljivi.
>
> Izračuni so pokazali, da so skupni prihodki industrije zrasli z 1,4 milijarde norveških kron leta 1999 na 1,9 milijarde leta 2009. Po revalorizaciji te vrednosti glede na inflacijo dobimo 4-odstotni dvig prihodkov glasbene industrije v tem časovnem obdobju. Priznati moramo, da to ni ogromna rast, a stvari postanejo bolj zanimive, ko se raziskava osredotoči na prihodke izvajalcev.

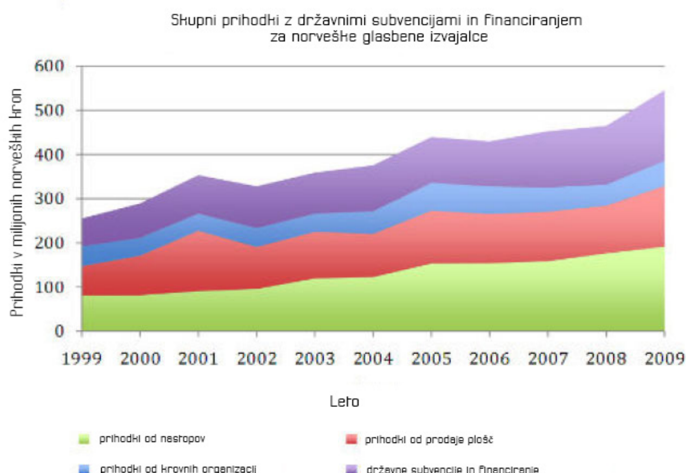
V istem obdobju, ko so skupni prihodki zrasli za le 4 %, so se zgolj prihodki izvajalcev več kot podvojili, saj so se povečali kar za 114 %. Ob upoštevanju inflacije so se prihodki izvajalcev dvignili z 255 milijonov leta 1999 na 545 milijonov kron leta 2009.

Nekaj te rasti lahko pripišemo 28-odstotnemu porastu števila izvajalcev v istem obdobju. A letni prihodek na posameznega izvajalca se je med letoma 1999 in 2009 še zmeraj dvignil za 66 %, z 80.000 na 133.000 kron. Tako lahko zaključimo, da so izvajalci zdaj veliko na boljšem, kot so bili pred začetkom digitalizacije glasbe.

Poleg upoštevanja prijavljenih prihodkov sta raziskovalca o njihovih virih zaslužka govorila tudi z izvajalci samimi. Pri tem sta ugotovila, da prodaja plošč nikoli ni bila večji del njihovih letnih prihodkov. Leta 1999 je 70 % izvajalcev s prodajo plošč zaslužilo manj kot 9 % svojih skupnih prihodkov, leta 2009 pa se je ta vrednost zmanjšala še za polovico.

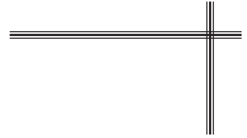
Glavni vir dobička za večino izvajalcev so koncerti v živo. 37 % norveških izvajalcev je leta 2009 več kot 50 % svojih prihodkov zaslužilo s koncerti, kar je 100-odstotni dvig s 25 % leta 1999. Omeniti pa moramo, da le malo izvajalcev lahko v celoti živi zgolj od svoje glasbe in da jih večina ima tudi druge službe.

Zaključimo torej, da je raziskava ovrgla nekatere najpogostejše napačne trditve o glasbeni industriji v digitalni dobi. Glasbeniki zaslužijo več kot kadarkoli poprej. Res je, da prihodki z naslova prodaje plošč padajo, a to lahko pripišemo tako medijski knjižnici iTunes kakor tudi spletišču The Pirate Bay.

Končni rezultat kaže, da glasbena industrija kot celota cveti. Založbe morda poročajo o padcu prihodkov od prodaje plošč, a hkrati gre več denarja neposredno izvajalcem. Je to resnično tako slab rezultat? No, odvisno od tega, koga poslušate.

Nizozemska raziskava o gospodarskih in kulturnih učinkih deljenja datotek: *Ups And Downs – Economic And Cultural Effects*

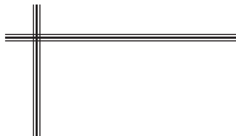
Of File Sharing On Music, Film And Games (2009)
Mike Masnick je na strani *Techdirt* zapisal:

Gre za zelo dolgo (128 strani), od vlade naročeno raziskovalno poročilo, ki analizira praktično vse, kar ima opraviti z deljenjem datotek na Nizozemskem. Preučuje ekonomske, pravne in kulturne vidike, nato pa primerja lokalne rezultate z mednarodnimi.

Medtem ko se bo kdo morda tu ali tam zapičil v metodologijo, so splošni zaključki poročila precej močni in jasni: deljenje datotek ni problem za industrijo kot celoto. Deljenje datotek je pravzaprav pod črto tako kratkoročno kakor tudi dolgoročno doprineslo h gospodarstvu in tudi k družbi. Ta doprinos pa se bo najverjetneje nadaljeval.

Neposredni vpliv deljenja datotek na prodajo je minimalen (čeprav je odvisen od kategorije). Pravzaprav je edino področje, ki je sedaj dejansko v težavah, prodaja plastičnih plošč (CD in DVD), pri čemer pa večine škode ni povzročilo deljenje datotek, poleg tega pa je »izgubljen« dobiček mogoče nadomestiti drugje. Poročilo priporoča, da se namesto na kriminalizacijo uporabnikov raje osredotočimo na spodbujanje razvoja novih poslovnih modelov. Kratek izsek iz zaključka:

> *Kratkoročni končni učinki deljenja datotek so na blagostanje močno pozitivni, glede na to, da jih povzročajo predvsem potrošniki, katerih povpraševanje temelji na pomanjkanju kupne moči. Učinek, ki ga ima deljenje datotek na padec prodaje, je razviden iz prenosa blagostanja od operaterjev/proizvajalcev na potrošnike, brez vpliva na skupno blagostanje.*
>
> *Trg za izposojo plošč CD in DVD ter kaset VHS je edini sektor razvedrilne industrije, ki je utrpel padec v prodaji. Medtem ko to lahko delno pripišemo deljenju datotek, pa*

slednje ni edini krivec za padec prodaje. Trg za plošče DVD in konzolne igre je po uvedbi storitev izmenjave datotek med uporabniki še zmeraj impresivno rasel in prav tako je trajno rast med letoma 1999 in 2007 izkazoval kinematografski sektor. Skupni razvedrilni trg je ostal bolj ali manj konstanten, kar namiguje na nizkocenovno konkurenco med različnimi izdelki.

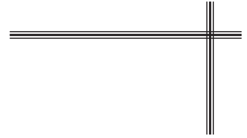
Dokler trga za igre in filme rasteta oziroma ostajata stabilna, je razlogov za skrb glede raznovrstnosti in dostopnosti vsebin le malo. Deljenje datotek je znatno izboljšalo dostop do širokega in raznovrstnega nabora izdelkov, čeprav tovrstni dostop običajno nima blagoslova lastnikov pravic kopiranja.

Z drugimi besedami – praktično vse, kar veliko ljudi govori že skoraj desetletje, je dokaj resnično. Deljenje datotek ni škodljivo. Dejansko lahko predstavlja skupno ekonomsko izboljšavo. Poslovne težave, s katerimi se spopadajo majhni deli industrije, pa so v resnici izzivi za poslovni model in ne za pravni sistem. Poročilo jasno prikazuje, da je osredotočanje na pravne rešitve glede deljenja datotek velika napaka, katere negativni učinki se vrnejo kot bumerang, poleg tega pa je popolnoma zgrešeno.

Harvardska raziskava ugotovi, da ima manj ščitenja pravic kopiranja pozitivne učinke na družbo (2009)

Kanadski profesor prava, Michael Geist, je leta 2009 zapisal:

»Ekonomista Felix Oberholzer-Gee in Koleman Strumpf sta na šoli Harvard Business School pravkar *izdala novo raziskavo* z naslovom *Deljenje datotek in avtorskopravna zakonodaja*, ki v ospredje postavlja nekatere pomembne točke o deljenju datotek, avtorskopravni zakonodaji in skupni koristi za družbo. Raziskava,

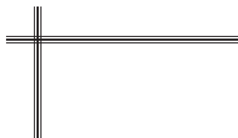
ki vključuje uporabno analizo predhodnih ekonomskih študij o učinku deljenja datotek, vsebuje naslednje:

1. Po podatkih sodeč deljenje datotek ni negativno vplivalo na ustvarjalnost, saj dokazi kažejo na znatno povečanje kulturne proizvodnje. Avtorja sta zapisala tudi:

Splošne produkcijske številke za ustvarjalne industrije so, kot kaže, konsistentne z mnenjem, da deljenje datotek ni odvrnilo izvajalcev in založnikov. Medtem ko je prodaja albumov od leta 2000 na splošno padla, je število novonastalih albumov praktično eksplodiralo. Leta 2000 je bilo izdanih 35.516 albumov. Sedem let kasneje je bilo (vključno s 25.159 digitalnimi) izdanih 79.695 albumov (Nielsen SoundScan, 2008). Četudi bi deljenje datotek bilo razlog za padec v prodaji, nova tehnologija očitno ni negativno vplivala na količino ustvarjene glasbe. Jasno je, da bi bilo lepo, če bi lahko rezultate prilagodili glede na razlike v kakovosti, a kolikor nama je znano, se s to tematiko ni ukvarjala nobena raziskava.

Podobne trende lahko opazimo tudi v drugih ustvarjalnih industrijah. Na primer, letno število novonastalih filmov po celem svetu se je dvignilo s 3.807 leta 2003 na 4.989 leta 2007 (Screen Digest, 2004 in 2008). V državah, kjer je piratizacija filmov zelo razširjena, je prišlo do rasti. To velja za Južno Korejo (z 80 na 124), Indijo (z 877 na 1164) in Kitajsko (s 140 na 402). V tem obdobju se je proizvodnja filmov v ZDA zvišala s 459 leta 2003 na 590 leta 2007 (MPAA, 2007).

Iz dviga umetniške proizvodnje v kombinaciji z večjo javno dostopnostjo sledi, da »šibkejša avtorskopravna zaščita koristi družbi«. To je skladno s stališčem avtorjev, da je šibkejša avtorskopravna zakonodaja »nedvoumno

zaželena, če ne zmanjša ustvarjalnih spodbud za umetnike in razvedrilna podjetja«.

2. Raziskava se je lotila več starih mitov o ekonomskih vplivih deljenja datotek, pri čemer je opozorila, da veliko s spleta snetih pesmi ne predstavlja izgubljene prodaje, nekatere zbirke lahko trg za izvirnik še povečajo, razvedrilna industrija pa lahko pozornost potrošnika še zmeraj usmerja na določene izvajalce (čemur sledi rast prodaje in snemanj s spleta).

3. Avtorji poudarjajo, da deljenje datotek morda ne povzroči zmanjšanja ustvarjalnih spodbud, če se hkrati dvigne sprejetost plačila za »dopolnila«. Pri tem pokažejo na dvig prihodkov iz naslova koncertov ali govorov v živo, kar so očitni primeri prihodkov, ki jih deljenje datotek lahko izboljša. Še posebej se osredotočajo na raziskavo, ki je pokazala, da je povpraševanje po koncertih naraslo zaradi deljenja datotek in da so se cene koncertov od začetka dobe deljenja datotek postopoma dvigovale. Poleg tega se avtorji seznanjajo z literaturo o učinkih deljenja datotek na prodajo glasbe, kar potrjuje, da so »rezultati zelo mešani«.«

Ti avtorji so bili eni prvih, ki so nasprotovali zgodnjim trditvam o učinkih deljenja datotek. Leta pozneje jim je sledilo veliko ekonomistov (vključno z *raziskavo*, ki jo je financirala Industry Canada). Ta raziskava je odlično razširila razpravo, saj je na podlagi podatkov analizirala ustvarjalne spodbude in učinke na skupne prihodke avtorja in industrije.

Hargreavesova revizija politik Združenega kraljestva o pravicah intelektualne lastnine (2011)

Vlada Združenega kraljestva je naročila revizijo svojih politik o avtorskopravni zakonodaji, patentih in drugih pravicah

intelektualne lastnine. Poročilo je bilo predstavljeno maja 2011. Revizijo je izvedel profesor Ian Hargreaves, ki je predstojnik katedre za digitalno ekonomijo na šolah Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies in Cardiff Business School.

Ta Hargreavesova revizija (130 strani v datoteki PDF) je zelo zanimivo čtivo.

Nekaj mora biti popolnoma jasno: Hargreavesova revizija (v nadaljevanju: Revizija) ni »Piratski manifest«. Napisana je s splošnega stališča, ki zagovarja pravice intelektualne lastnine. Piratska stranka se ne strinja s številnimi predlogi oziroma meni, da nekateri predlogi niso zadostni. Izpostaviti moramo, da Revizija ne ponuja rešitve za problematiko nezakonitega deljenja datotek, če spregledamo običajno politiko strožjega izvajanja/izobraževanja, ki že desetletje prečudovito ne deluje.

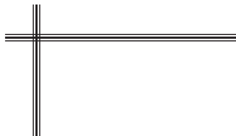
Kljub temu vključuje veliko pozitivnih in konkretnih priporočil, ki si zaslužijo resno obravnavo.

Utemeljitev politike na dokazih je prva zadeva, ki jo Revizija zahteva. Že v predgovoru pravi:

> *»Vlado pozivamo, da zagotovi, da se v prihodnosti zadeve v zvezi z intelektualno lastnino oblikujejo na podlagi dokazov in ne lobiranja ...«*

To je vsekakor področje, na katerem so mogoče ogromne izboljšave. V povzetku Hargreavesova revizija pravi:

»Frekvenca obsežnih revizij intelektualne lastnine (štiri v zadnjih šestih letih) kaže na nezadostnost sistema Združenega kraljestva. V 70. letih je Banksova revizija obsojala pomanjkanje dokazov, ki bi podpirali politične ureditve. Enako je bilo z Gowersovo revizijo pred petimi leti. Od 54 Gowersovih priporočil jih je bilo vpeljanih le

25. Pri avtorskopravnih zadevah je bilo lobiranje lastnikov pravic za ministre bolj prepričljivo od ocen gospodarskega vpliva.«

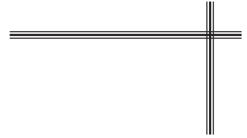
Glede avtorskopravne zakonodaje Hargreavesova revizija najprej zagovarja digitalno izmenjavo pravic kopiranja, ki bo olajšala licenciranje pravic kopiranja in uresničila potencial za rast ustvarjalnih industrij.

Čeprav ni škodljivo, da v okviru dandanašnje avtorskopravne zakonodaje nekdo poskuša vpeljati tako izmenjavo, pa je dvomljivo, da bi to bilo dovolj za rešitev težav v zvezi z vseevropskim licenciranjem in za postavitev temeljev za poenoten evropski digitalni trg.

Seveda pa Revizija vsebuje tudi druge zelo konstruktivne predloge. Med drugim priporoča tudi:

4. Osirotela dela
Vlada bi morala urediti zakonodajo tako, da bo omogočala licenciranje osirotelih del. Zakonodaja bi morala omogočati široko kolektivno licenciranje za masovno licenciranje osirotelih del in postopke odobritve uporabe posameznih del. V obeh primerih bi bilo delo obravnavano kot osirotelo, le če ga ne bi bilo mogoče najti v bazah podatkov v skladu s predlagano digitalno izmenjavo pravic kopiranja.

5. Omejitve avtorskopravne zakonodaje
Vlada mora neomajno nasprotovati regulaciji dejavnosti, ki ne nasprotujejo osrednjemu cilju avtorskopravne zakonodaje, tj. spodbujanju ustvarjalcev. Vlade morajo urediti izjeme avtorskopravne zakonodaje na državni ravni, da uresničijo vse priložnosti znotraj okvira EU, vključno s spreminjanjem formata, parodijami, nepridobitnim raziskovanjem in knjižničnim arhiviranjem. Združeno kraljestvo bi moralo na evropski ravni zagovarjati izjemo,

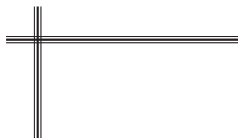
ki bi podpirala analize besedil in podatkov. Združeno kraljestvo bi moralo na evropski ravni voditi razvoj nadaljnje izjeme avtorskopravne zakonodaje, ki bi v evropski okvir vgradila prilagodljivost za nove tehnologije. To bi bilo zasnovano tako, da bi dovoljevalo uporabo del, ki jo omogoča tehnologija, in to na načine, ki neposredno ne izkoriščajo temeljnega ustvarjalnega in izraznega namena dela. Vlada bi morala prav tako oblikovati zakonodajo, ki bi zagotovila, da teh in drugih izjem avtorskopravne zakonodaje ni mogoče izničiti s pogodbo.

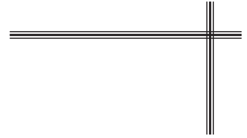
Kot celota je Hargreavesova revizija vredna, da jo prebere vsak, ki ga zanima politika pravic intelektualne lastnine. Čeprav je Revizija napisana z vidika Združenega kraljestva, je večina logike v ozadju enako relevantna na ravni EU in drugih držav članic.

A najbolj zanimivo vprašanje je seveda, do katere mere bo vlada Združenega kraljestva sledila Hargreavesovim priporočilom. Žal smo le nekaj mesecev po objavi Revizije dobili grob opomin o politični realnosti. Eno poglavitnih in najnujnejših priporočil Revizije je bilo, da se trajanje zaščite posnetkov ne sme podaljšati s 50 na 70 let, saj bi to pomenilo mrtvo izgubo za družbo, hkrati pa kulturnega sektorja ne bi nikakor spodbujalo.

In kaj je naredila vlada Združenega kraljestva? Septembra 2011, štiri mesece po predložitvi Hargreavesove revizije, se je v Svetu ministrov EU zavzela za podaljšanje trajanja avtorskopravne zaščite in uspela.

Dati zakonodajalcem na voljo študije je eno, pripraviti jih do tega, da te študije preberejo in upoštevajo, pa je nekaj popolnoma drugega. A dostop do študij in poznavanje njihove vsebine je jasna prednost za kogarkoli, ki ga zanima ustvarjanje politike na področju avtorskopravne zakonodaje.

Več o predlogu reforme avtorskega prava

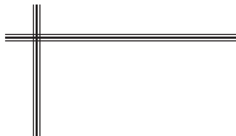
6

Predlog še enkrat

Malce podrobneje si oglejmo predlog, ki sva ga predstavila v drugem poglavju. Gre za predlog Piratske stranke in Skupine Zelenih/Evropske svobodne zveze v Evropskem parlamentu:

- nobenih sprememb glede moralnih pravic,
- prosto nepridobitno deljenje,
- 20-letni pridobitni monopol,
- registracija po petih letih,
- brezplačno vzorčenje,
- prepoved omejevanja digitalnih pravic.

Te točke skupaj sestavljajo predlog reforme avtorskopravne zakonodaje, ki bi rešila 99 % ali več vseh težav, ki jih povzroča

trenutna različica, hkrati pa bi omogočila, da 99 % ali več vseh poslovnih modelov, ki delujejo danes, ostane učinkovitih.

Nobenih sprememb moralnih pravic

Ne predlagamo prav nobenih sprememb glede moralne pravice avtorja, da je priznan kot avtor. Če nekaj ustvariš, imaš pravico, da si naveden kot avtor tega dela.

Ta del avtorskopravne zakonodaje je popolnoma nesporen. Spletni bonton je pravzaprav glede tega pogosto strožji od katerekoli avtorskopravne zakonodaje.

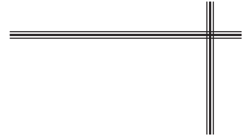
Blogerji običajno priznajo avtorstvo in objavijo povezave do virov na način, ki daleč presega kakršnekoli pravne zahteve. Za to obstaja več razlogov. Blog s tem postane bolj verodostojen, saj bralci lahko preko povezav preverijo podatke. Ljudi, h katerim povezave vodijo, to osreči, s čimer se hkrati dvigne možnost, da bodo nekoč tudi oni objavili povezavo na tvoj blog in ti morda povečali obisk. To so dobri, praktični razlogi, zaradi katerih se blogerjem že iz sebičnih razlogov splača veliko bolj radodarno priznavati avtorstvo, kot to zahteva katerikoli zakon.

Poleg tega pa gre tudi za osnovni človeški občutek, da se ob odkritju nečesa zanimivega avtorju nekako zahvalimo. To je preprosto človeška narava – njen zelo pozitivni vidik.

Pravica avtorja, da je priznan kot avtor, je na spletu popolnoma varna. Za ta del avtorskopravne zakonodaje ne predlagamo nobenih sprememb.

Brezplačno nepridobitno deljenje

Poskusi ustavitve ali zmanjšanja deljenja datotek s čedalje hujšimi pravnimi ukrepi ne delujejo. Deljenje datotek še naprej eksponentno raste, ne glede na represivne ukrepe, ki jih uvaja oblast.

Če mislite, da bi bilo dobro, da vse nelegalno deljenje datotek izgine, le tako naprej (čeprav se Piratska stranka in drugi ne strinjamo). Dejstev pa to ne spremeni. Omejevanje deljenja datotek z zakoni in kaznimi ne deluje. Več istega prav tako ne. Deljenje datotek obstaja in bo obstajalo še naprej, pa če vam je to všeč ali ne.

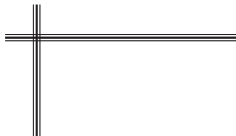
Pravice do kopiranja moramo ohraniti, vendar jih moramo omejiti na pridobitne namene. Kakršnakoli nepridobitno kopiranje in uporaba, kot je na primer deljenje datotek, morata biti legalizirana. To lahko dodamo kot omejitev v avtorskopravni zakonodaji, ki bo popolnoma skladna z mednarodnimi pogodbami, kot sta Bernska konvencija in Pogodba o avtorski pravici WIPO (WCT).

V tretjem poglavju smo videli, kako poskusi izvajanja dandanašnje prepovedi deljenja datotek ogrožajo temeljne pravice v EU in drugje. Taka rešitev bi bila nesprejemljiva, tudi če bi delovala, kar ne, in tudi če bi kulturni sektor dejansko umiral, kar prav tako ne.

V petem poglavju smo videli, da umetniki in kulturni sektor kot celota kljub deljenju datotek (ali morebiti prav zaradi njega) prav nič ne trpijo, tako da težava, ki bi jo morali rešiti, sploh ne obstaja.

Ključ do boljše poti za Evropo je delitev na pridobitno in nepridobitno rabo.
Če so pravice kopiranja ponovno uvedene tako, da bodo zadevale zgolj pridobitne dejavnosti, s tem za družbo ne bodo predstavljale večjih težav. Narediti je treba nekaj popravkov (zlasti pri nerazumno dolgem trajanju zaščite), a načeloma ni nobenih težav glede uveljavljanja pravic kopiranja v pridobitne namene.

Razlog za to je preprost. Načelo »sledi denarju« omogoča oblastem sledenje pridobitnim dejavnostim. Če podjetnik želi zaslužiti, mora najprej čim več ljudem povedati, kaj jim lahko ponudi. Če bo ponujal nekaj nezakonitega, bo policija o tem slišala, preden

bo lahko pritegnil širok krog potrošnikov. Tako niso potrebne nobene druge omejitve temeljnih pravic. Nadzorni sistemi, ki že obstajajo za druge namene, zadostujejo za sledenje pridobitnim dejavnostim.

A kje bi potegnili ločnico med pridobitnim in nepridobitnim?
Res je, da obstaja sivo območje med pridobitnimi in nepridobitnimi dejavnostmi, a to je težava, ki so jo sodišča na veliko področjih že velikokrat rešila.

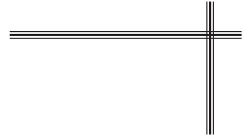
Že zdaj imamo številne zakone, ki razlikujejo med pridobitnim in nepridobitnim namenom, vključno z obstoječo avtorskopravno zakonodajo. To je dobro, saj pomeni, da sodišča že imajo ustaljeno prakso za odločanje o tem, kaj je pridobitno in kaj ni.

Če potrebujete podrobni odgovor o tem, kje potegniti črto, vprašajte pravnika, ki se ukvarja z avtorskim pravom (in mu plačajte 300 evrov na uro). Tu gre za to, kako sodišča tolmačijo obstoječo zakonodajo, in na tem področju so strokovnjaki pravniki.

Splošno gledano pa je črta med pridobitnim in nepridobitnim namenom približno tam, kjer bi jo pričakovali. Če imate vi kot fizična oseba blog brez reklam, je zadeva nepridobitna. Če na mesec dobite nekaj evrov od sistema Google Ads, je vaš blog najbrž še zmeraj nepridobiten, saj gre za zelo omejeno količino denarja, vaš glavni namen bloga pa ni služenje denarja. Če pa gre za velik blog, ki z oglaševanjem prinaša znatne prihodke, je najverjetneje prestopil črto v pridobitne vode.

Obstajajo številne avtorske licence, vključno s Creative Commons – priznanje avtorstva, nekomercialno, ki uporablja to že obstoječo definicijo.

Čeprav je res, da je včasih težko določiti mejo, pa je vprašanje že dobilo razumen odgovor.

20 let komercialnega monopola

Velik del dandanašnje razvedrilne industrije temelji na pravici do izključnega izkoriščanja avtorskopravno zaščitenih del v komercialne namene. To želimo ohraniti. A zdajšnje trajanje zaščite – dosmrtno plus 70 let – je absurd. Noben vlagatelj ne bi niti pogledal poslovne priložnosti s tako daleč odloženo dobičkonosnostjo.

Trajanje zaščite hočemo skrajšati na obdobje, ki je razumno tako z vidika družbe kakor z vidika vlagatelja, zato predlagamo obdobje 20 let po objavi.

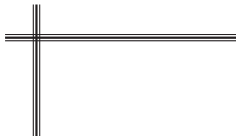
Hočemo isto obdobje zaščite za vse vrste del.

Ali ne bi bila bolj smiselna različna obdobja za različne tipe del?
Dvajset let zaščite za računalniški program ima najbrž drugačne posledice kot dvajset let za pesem ali film. Ali ne bi bilo bolje obdobja zaščite razumno prilagoditi glede na različne tipe del?

Tako sem pravzaprav razmišljal tudi jaz, Christian Engström, dokler se nisem pogovoril s prijateljem, ki se je popolnoma strinjal. Ko sva se začela pogovarjati, sva se oba strinjala, da bi bilo razumno določiti različna obdobja zaščite, saj gre za zelo različne trge.

Meni kot programerju se je zdelo popolnoma razumno, da bi računalniški programi uživali daljšo zaščito, saj so zelo pogosto uporabni še dolgo po tem, ko so bili napisani. Koda, ki sem jo napisal v letih 1984–86, se še zmeraj uporablja in tistemu podjetju prinaša denar. To je nekaj popolnoma drugega kot popularna pesem, ki je priljubljena morda kako leto, preden utone v pozabo in jo zamenja naslednja. Tako se je zdelo meni.

Moj prijatelj, bivši glasbenik (ki zdaj dela kot pravnik za avtorsko pravo, ker s tem lažje preživi), pa je trdil popolnoma nasprotno. Računalniške programe je dojemal kot nekaj, kar nadgradiš vsaj

vsako drugo ali tretje leto. Programi, starejši od tega, nimajo nobene pridobitne vrednosti, zato je dovolj, če so zaščiteni razmeroma malo časa. Glasba, po drugi strani, pa lahko pogosto živi večno, zato bi trajanje zaščite za glasbo moralo biti veliko daljše. Tako se je zdelo njemu.

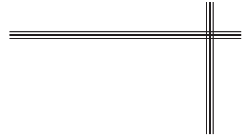
Ta prijatelj, ki se je o tem pogovarjal tudi z drugimi ljudmi, mi je povedal, da se pogovor običajno odvije enako. Za dela, ki so ti blizu, se ti zdi razumno, da so zaščitena dlje, vse ostalo pa manj časa. Videti je, da tako čuti večina ljudi.

Zato se najbrž ne bi mogli zediniti, katera dela bi naj bila zaščitena manj časa in katera dlje. V tovrstnih pogovorih, v katerih poskuša skupina ljudi določiti časovno omejitev x let, so po navadi vse predlagane vrednosti za x razmeroma arbitrarno določene. Iskanje različnih delno arbitrarnih vrednosti za vsako posebno kategorijo del vse skupaj le dodatno zakomplicira in zmanjša možnosti, da bo rešitev, ki jo bo mogoče objektivno zagovarjati, sploh najdena.

Če pa na zadevo pogledamo z vidika investitorja, so reči drugačne. Glasbena industrija se od sektorja programske opreme morda zelo razlikuje, kljub temu pa imata skupno točko. Denar je denar, ne glede na to, v katerem sektorju ga investirate.

Ko se vlagatelj v katerikoli industriji odloči, da bo investiral v nek projekt – bodisi glasbeni bodisi filmski, v računalniški program za širok trg ali v karkoli drugega –, bo pri tem izračunal obdobje, v katerem se mu bo investicija povrnila. Če se bo projekt odvijal po načrtih, bo pokril stroške in zaslužil v x letih. Če ne bo, je projekt propadel.

X je v tovrstnih izračunih zmeraj zelo majhno število. Da bi bil kdo pripravljen investirati v kulturni projekt, pri katerem bi se investicija povrnila v več kot treh letih, se najbrž nikoli ne zgodi. Ljudje, ki gradijo mostove in jedrske reaktorje, seveda uporabljajo

daljša investicijska obdobja, izven tovrstnih industrij pa so poslovni primeri za obdobja, daljša od treh let, zelo redki.

To še posebej in še bolj drži za kulturni sektor. Le kdo lahko predvidi, kaj bo »kul« čez dve, tri leta, ko pa se razmere v kulturi tako hitro spreminjajo? Pri večini kulturnih projektov se pričakujeta pokritje stroškov in dobiček že v prvem letu.

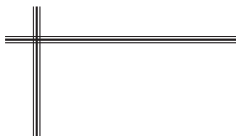
Če pogledamo obdobja zaščite z vidika vlagatelja, lahko upravičimo enako obdobje zaščite za vsa dela, čeprav so različna. Namen pravice do ekskluzivne uporabe v pridobitne namene je pritegnitev vlagateljev v kulturni sektor. Vlagatelji razmišljajo na isti način, ne glede na to, v kaj investirajo.

Projekt se mora poplačati in vlagatelju prinesti dobiček v roku enega ali le nekaj let, sicer je propadel. Majhna teoretična verjetnost, da bo delo, ki ste ga financirali, postalo brezčasna klasika, ki proizvaja dobiček več desetletij, je lepa dodana vrednost za investitorja, ki pa v oceni poslovne priložnosti nima česa iskati.

Zakaj torej dvajset let in ne le pet ali tri?
Naš predlog dvajsetletnega obdobja zaščite je pragmatični kompromis. Čeprav obstajajo veljavni argumenti za petletna in še krajša obdobja, ki bi bila z vidika družbe dovolj, veliko ljudi še zmeraj instinktivno čuti, da bi bilo pet let, vsaj v nekaterih primerih, premalo.

Raje kot da se zapletamo v neproduktiven prepir o nečem, kar bodo zmeraj vsaj delno arbitrarno določena števila, smo se odločili za obdobje dvajsetih let.

Pomembno je, da se znebimo trenutnih obdobij zaščite, ki so dolga kot človeško življenje ali še več. Ta dolga obdobja so jasno škodljiva za družbo, saj efektivno onemogočajo dostop do skupne kulturne dediščine še dolgo po tem, ko večina del nima več prav

nobene pridobitne vrednosti za lastnika pravic. Ekonomisti bi temu rekli mrtva teža, kulturniki pa sramota.

Če bi obdobje zaščite znižali na 20 let, bi to rešilo večino problematike »črne luknje 20. stoletja« in omogočilo knjižničarjem in arhivarjem, da začnejo z nujnim digitalizacijskim ohranjanjem del 20. stoletja, ki gnijejo v arhivih. Z njihovega vidika bi bilo pet ali deset let še bolje, a tudi obdobje dvajsetih let je sprejemljivo.

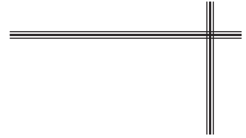
Hkrati je dvajset let še zmeraj dovolj dolga doba, ki spodbuja prijetne (čeprav malo verjetne) sanje, da bo avtorju uspelo proizvesti veliki hit, ki se bo zapisal v zgodovino in mu prinašal denar še desetletja. Če vaš naslednji projekt zadene terno in vas nenadoma povzdigne med zvezde, kot je Paul McCartney ali skupina ABBA, bo obdobje dvajsetih let več kot dovolj, da postanete tako bogati, da vam nikoli več ne bo treba skrbeti glede denarja.

Registracija po petih letih

Osirotelo delo je delo, ki ga avtorskopravna zakonodaja še zmeraj ščiti, hkrati pa je njegov avtor neznan oziroma ga ni mogoče najti. Pri tem gre lahko za knjigo, pesem, film, fotografijo ali katerokoli drugo delo, ki spada pod okrilje avtorskopravne zakonodaje.

Nekomu, ki jih želi uporabiti, predstavljajo osirotela dela veliko težavo. Če tako delo uporabi brez dovoljenja, tvega, da se bo lastnik pravic nenadoma pojavil in ga tožil za veliko odškodnino. Znano je, da sodišča razmeroma hitro dosodijo astronomske odškodnine celo za najmanjše kršitve avtorskopravne zakonodaje. To običajno preprosto ni sprejemljivo tveganje.

Ker pa lastnika pravic, ki bi ga prosili za licenco, preprosto ni, ne morete glede tega storiti ničesar. Ne glede na to, kako pomembno bi bilo to delo deliti s svetom, tega nikakor ne morete storiti, ne da bi kršili zakon in se tako izpostavili velikemu finančnemu tveganju.

Osirotela dela so zaradi obstoječega avtorskopravnega sistema praktično nedostopna.

To ni majhna ali postranska težava. Velik del naše skupne kulturne dediščine 20. stoletja pade v to kategorijo. Približno 75 % knjig, ki jih Google želi digitalizirati kot del svoje storitve Google Books, je v tiskani obliki nedostopnih, še zmeraj pa jih ščiti avtorskopravna zakonodaja.

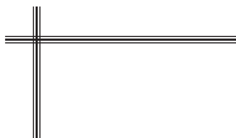
Čeprav podrobna raziskava lahko odkrije lastnike pravic velikega odstotka teh del, je to preprosto nemogoče, če želite izvesti masovno digitalizacijo.

Google Books pa ni edini projekt, ki digitalizira dela in jih daje na razpolago, čeprav so v zadnjem času pritegnili največ pozornosti. Obstajata tudi evropski projekt *Europeana* (ki ima podoben cilj) kakor tudi odprta pobuda *Project Gutenberg*. Vse te projekte ovirajo težave zaradi osirotelih (ali delno osirotelih) del.

Če ne bomo storili ničesar, tvegamo, da bo velik del naše kulturne zgodovine 20. stoletja izgubljen v črni luknji, preden ga bo mogoče zakonito shraniti za prihodnje rodove.

Skrajšanje avtorskopravne zaščite na dvajset let bi rešilo večji del te težave, a zaradi pravnih razlogov do tega najverjetneje ne bo prišlo kar čez noč. Če želimo skrajšati obdobje zaščite, moramo prilagoditi številne mednarodne pogodbe o avtorskih pravicah in pravicah kopiranja, kot je npr. Bernska konvencija. Čeprav je to nekaj, kar Evropa s političnega in gospodarskega stališča vsekakor lahko stori, bo v najboljšem primeru pot še dolga, tudi ko bo prisotna politična volja. Potrebujemo ukrepe, ki jih bomo lahko uvedli hitreje.

Predlagamo, da se avtorske pravice (skupaj z monopolom nad pridobitno rabo in distribucijo) samodejno in brez registracije podelijo ob objavi, kakor je to že danes. Če pa želi lastnik pravic

pridobitni monopol ohraniti več kot pet let, mora delo po prvem petletju registrirati.
Lastniki pravic, ki ne registrirajo dela, izdanega pred več kot petimi leti, še zmeraj ohranijo avtorske pravice, se pa odpovejo pravici do monopola nad pridobitnim izkoriščanjem dela.

S pravnega vidika je to popolnoma skladno z Bernsko konvencijo, saj ne spreminja obstoja pravice, temveč le dodaja razumen in upravičen pogoj za izvajanje te pravice.

Pravimo le, da če želite denar za uporabo vašega dela, ki je starejše od petih let, morate v javni bazi podatkov navesti, kako je mogoče stopiti z vami v stik in kam naj se denar pošlje. To nikakor ni posebej težka ali nerazumna zahteva.

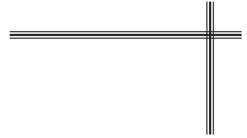
Kdorkoli, ki želi licencirati delo za pridobitne namene, lahko v javni bazi podatkov zlahka najde lastnike pravic. Ta baza koristi prav slednjim. Če želite nekaj prodati, je razkritje vaše identitete potencialnim kupcem očitno v vašem interesu.

Registracija po petih letih je zmaga za vse vpletene, poleg tega pa jo je mogoče uvesti hitro in na preprost način.

Brezplačno vzorčenje

V opisu dokumentarca Copyright Criminals je postaja PBS iz ZDA zapisala:

> »Dolgo preden so ljudje začeli objavljati svoje doma narejene videokolaže na spletu, so izvajalci hip-hopa izpopolnjevali umetnost avdiomontaže z vzorčenjem. Vzorčenje je staro toliko kot glasba sama, nove tehnologije, ki so bile razvite v 80. in 90. letih, pa so olajšale ponovno rabo obstoječih posnetkov. Izvajalci, kot so Public Enemy, De La Soul in Beastie Boys, so ustvarili kompleksne ritme, reference in odtenke izvirnih in tujih zvokov. A v zgodnjih

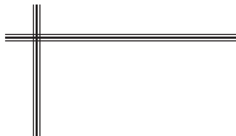
90. letih je vzorčenje prišlo navzkriž z zakonom. Ko so se vpletli odvetniki založniške industrije, so se nekdanje »izposojene melodije« preimenovale v »kršenje pravic kopiranja«.«

Dokumentarec Copyright Criminals se poglobi v ustvarjalno in pridobitno vrednost glasbenega vzorčenja, skupaj z zadevnimi razpravami o umetniškem izražanju, avtorskopravni zakonodaji in denarju. V njem nastopi veliko tistih, ki so ustvarili hip-hop, kot so Public Enemy, De La Soul in Digital Underground, pa tudi veliko novih umetnikov, kot so avdiovizualni remikserji Eclectic Method. Nudi tudi prvoosebne intervjuje z umetniki, katerih dela so bila vzorčena. Primera takih umetnikov sta Clyde Stubblefield (bobnar Jamesa Browna in najbolj vzorčen glasbenik na svetu) in George Clinton (drugi pogosto vzorčeni glasbenik, legenda funka).

Računalniki, mobilni telefoni in druge interaktivne tehnologije spreminjajo naš odnos do medijev, zamegljujejo mejo med ustvarjalci in porabniki ter radikalno spreminjajo pomen besede ustvarjalnost. Medtem ko umetniki najdejo zmeraj bolj izvirne načine, kako stare vplive vplesti v nov material, Copyright Criminals postavi vprašanje: »Si lahko lastite posamezen zvok?«

Dandanes je odgovor na slednje vprašanje žal pritrdilen. Velike založbe si lastijo posamezne zvoke in zelo kratke vzorce. Če ste hip-hop glasbenik, se pripravite na to, da boste vnaprej plačali na sto tisoče evrov za licence za vzorčenje, ki jih potrebujete, če želite svojo glasbo dati na voljo javnosti.

To je jasno povsem nepotrebna omejitev pravice do ustvarjanja nove kulture.

Ustvarjalci filmov in drugi umetniki, ki želijo ustvariti nova dela z uporabo izsekov obstoječih del, se soočajo z isto težavo.
To želimo spremeniti z uvedbo jasnih izjem in omejitev, ki bi dovoljevala predelave in parodije, pa tudi z uvedbo pravice do »citiranja« glasbe in avdiovizualnega materiala, ki bi bila oblikovana podobno kot obstoječe pravice do citiranja besedila.

Prepoved omejevanja digitalnih pravic (DRM)

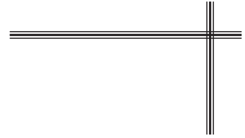
Namen tega predloga reforme avtorskopravne zakonodaje je nastanek uravnotežene zakonodaje, ki koristi družbi kot celoti, skupaj z uporabniki. A pravica, da nekaj zakonito počneš, je vredna le malo, če nimaš praktične možnosti za to.

DRM je kratica, ki pomeni Digital Rights Management (Upravljanje digitalnih pravic) ali Digital Restrictions Management (Upravljanje digitalnih omejitev). Ta izraz označuje številne različne tehnologije, katerih namen je omejevanje zmožnosti ljudi za uporabo in kopiranje del, tudi ko bi to lahko počeli zakonito.

V svoji knjigi Free Culture je profesor prava, Lawrence Lessig, podal primer e-knjige, ki jo je objavilo podjetje Adobe. Šlo je za Alico v Čudežni deželi, ki je bila prvič objavljena leta 1865 in za katero so se pravice do kopiranja že zdavnaj iztekle. Ker knjiga ne spada več pod avtorskopravno zakonodajo, ima vsakdo pravico, da z besedilom Lewisa Carrolla počne, kar želi.

A v tem primeru se je podjetje Adobe odločilo, da bo uporabilo »pravico« do DRM-ja, s katerim so onemogočili kopiranje in tiskanje knjige ter celo posojanje in podarjanje knjige prijateljem.

Slepi in slabovidni, ki morajo e-knjige najprej pretvoriti v zase uporabne formate, preden jih lahko preberejo, tega zaradi sistemov DRM pogosto ne morejo storiti. Čeprav imajo zakonito pravico, da pretvorijo knjige, ki so jih kupili, jim omejitve digitalnih pravic to v praksi onemogočajo.

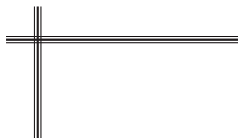
Drugi primer so regijsko zaklenjeni, a zakonito kupljeni DVD-ji, ki jih ni mogoče gledati na predvajalniku, če ta ni bil kupljen v isti regiji.

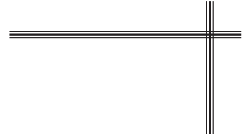
Vsi zakoni tega sveta so v tem primeru na vaši strani, vendar vam to ne pomaga, če se podjetje odloči, da bo za svoj proizvod uporabilo sistem DRM, ki vam to tehnično onemogoča. In pri tem ne gre le za to, da vam take omejitve otežujejo izvajanje zakonsko zagotovljenih pravic za uporabo del, ki ste jih kupili. Po trenutni dikciji zakonodaje so taki poskusi nezakoniti.

To je jasno nerazumno. Take omejitve mora biti zmeraj mogoče zakonito zaobiti, premisliti pa moramo, ali ne bi v zakonodajo o zaščiti potrošnika vključili prepovedi tehnologij za omejevanje digitalnih pravic, ki omejujejo zakonito uporabo del.

Pri tem moramo »DRM« definirati kot »kakršenkoli tehnični sistem, ki omejuje katerokoli zakonito pravico uporabnika«. Ker obstajajo izjeme in omejitve za določene vrste uporabe (vključno s pravico do ustvarjanja kopij za zasebno rabo) v avtorskopravni zakonodaji vseh držav, ta definicija zadeva vse sisteme, ki bi jih običajno razumeli pod pojmom DRM.

Če velikim multinacionalkam dovolimo pisanje svojih zakonov in njihovo izvajanje s pomočjo tehničnih sredstev, uvajanje uravnotežene in razumne avtorskopravne zakonodaje v naših parlamentih nima smisla.

Kulturni trgi prihodnosti

7

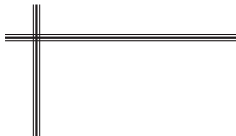
Nihče ni zahteval davka na hladilnike

Pred sto leti je bilo podjetje Stockholm Ice eno največjih podjetij v Stockholmu na Švedskem. Njihov posel je bil tako preprost, kot je bil tudi potreben; pomagali so ohranjati pokvarljivo hrano užitno, tako da so razvažali mraz v prenosni obliki.

Pozimi so iz zmrznjenih jezer izrezali velike bloke ledu, jih shranili v žagovini v ogromnih skladiščih, jih razrezali na manjše dele in jih nato na cesti prodajali. Ljudje so led kupovali in ga hranili skupaj s hrano v posebnih omarah, da je hrana bila shranjena na hladnem.

(Zato nekateri starejši Švedi hladilnikom še zmeraj pravijo »ledene omare«.)

Ko so v prvi polovici prejšnjega stoletja gospodinjstva v Stockholmu dobila elektriko, so ti »distributerji mraza« postali nepotrebni.

Navsezadnje so prodajali zmožnost hranjenja hrane na hladnem, kar so nenadoma vsi lahko počeli brez njihove pomoči.

V mestih je bil to precej hiter proces. Od takrat, ko so v 20. letih hladilniki postali dostopni, pa je do konca 30. let večina gospodinjstev že imela svojega. Eden največjih delodajalcev v mestu – distributer mraza – je postal zaradi tehničnega razvoja popolnoma nepotreben.

V tem obdobju je bilo veliko osebnih tragedij, saj so »*zmrzovalci*« (prodajalci ledu) izgubili svoj poklic in so se morali priučiti popolnoma novega dela. Poklic zmrzovalca je bil tako ali tako pogosto težak, razpad industrije iz dneva v dan pa stanja ni izboljšal.

Je pa nekaj dogodkov, ki se niso zgodili, ko je industrija distribucije ledu postala nepotrebna.

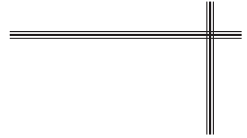
Noben lastnik hladilnika ni pristal na sodišču, ker je ustvarjal svoj lastni mraz in s tem ignoriral obstoječe korporacijske verige distribucije mraza.

Noben zakon ni bil predlagan, ki bi proizvajalce elektrike naredil odškodninsko odgovorne, če je bila elektrika, ki so jo proizvedli, uporabljena na način, ki je zmrzovalce stal služb.

Nihče ni zahteval mesečnega davka od lastnikov hladilnikov, ki bi šel sindikatu zmrzovalcev.

Organizirana ni bila nobena razsipno draga okrogla miza strokovnjakov, ki bi se strinjali, kako pomembni so zmrzovalci za celotno gospodarstvo.

Namesto tega je distribucijski monopol postal nepotreben, ignoriran, gospodarstvo kot celota pa je želo korist decentralizacije, ki je sledila.

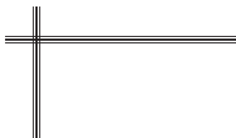
Zdaj prihaja do ponovitve tega scenarija, vendar je tokrat distribucijska industrija – industrija pravic kopiranja – predrzna in zahteva posebne zakone ter trdi, da bo gospodarstvo brez njihovih nepotrebnih storitev propadlo. A zgodovina spet in spet potrjuje, da je novonastala nepotrebnost določene industrije pozitivna. To pomeni, da smo se naučili nekaj pomembnega – kako reči početi bolj učinkovito. Namesto propadle industrije se pojavijo novi poklici in znanja.

Industrija pravic kopiranja nam spet in spet zatrjuje, da če njihov nepotrebni monopol nad distribucijo ne bo zapisan v zakonodajo z zmeraj višjimi kaznimi za neupoštevanje, nova kultura sploh ne bo več nastajala. Kot smo videli, se take trditve zmeraj znova izkažejo za blebetanje.

Morda drži, da industrija pravic kopiranja ne more ustvarjati glasbe s ceno milijona ameriških dolarjev na pesem. A monopolne zakonodaje ni mogoče utemeljevati na podlagi stroškov, ko drugi delajo isto veliko ceneje – praktično zastonj. Še nikoli ni bilo na voljo toliko glasbe kot danes, to pa zgolj zato, ker vsi uživamo v ustvarjalnosti. To ni nekaj, kar počnemo zaradi denarja, ampak zaradi tega, kar smo. Zmeraj smo ustvarjali.

Kaj pa filmi? Stomilijonske produkcije? Obstajajo primeri »garažnih filmov« (eden je v svoji državi prehitel celo Casablanco in postal najbolj gledan film vseh časov – Star Wreck na Finskem). Morda pa je res, da argumenti malce bolj govorijo v prid kinematografske produkcije velikih uspešnic.

V zadnjih desetih letih je filmska industrija vsako leto postavila nov finančni rekord. Kljub tragičnim napovedim konca jim še nikoli ni šlo bolje kot danes. A bodimo pošteni, morda bo nekoč prišel čas, ko ljudje ne bodo več tako zagnano plačevali za stomilijonske filme.

A tudi če bi bilo res, da filmov ne bo mogoče izdelovati na isti način, dokler bodo obstajali tako internet kakor tudi naše državljanske svoboščine, morda to pomeni le, da gre za naravno evolucijo kulture.

Navsezadnje so vrhunci kulture nekoč bili operete, baletne predstave in klasični koncerti. Ti še zmeraj obstajajo, vendar ne v središču pozornosti javnosti kot nekoč. Nikogar pretirano ne skrbi, da so te vrste izraznosti imele svoj vrhunec in da se je družba premaknila naprej proti novim vrstam izražanja kulture. Ustoličevanje dandanašnjih oblik kulture v zakonodaji nima samo po sebi nobene vrednosti, poleg tega pa preprečuje spremembe, ki nas spremljajo že od nekdaj.

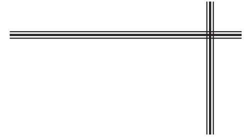
Kamorkoli pogledamo, vidimo, da moramo odstraniti monopole pravic kopiranja in tako družbi omogočiti, da napreduje od trenutnega dušenja kulture in znanja. Najstniki dandanes običajno sploh ne opazijo težave – deljenje v povezanem svetu se jim zdi tako naravno, da nasprotujoče signale ignorirajo kot »zastarele neumnosti«.

In prav gotovo nočejo plačevati davka na hladilnike.

Kulturni pavšal: nerešitev za netežavo

Kulturni pavšal, globalna licenca ali davek na širokopasovne povezave, ki bi financiral lastnike pravic kopiranja, je zamisel, ki je stara že vsaj desetletje, a se ni nikoli uresničila. Za to obstaja razlog. Zamisel zveni zavajajoče preprosto in na prvi pogled morebiti privlačno. Ko se vanjo poglobimo in poskusimo oblikovati konkretni predlog, pa se zavemo težav.

Zbiranje denarja je eno. Razpravljamo lahko o tem, ali je pravično, da ljudi, ki pravzaprav ne snemajo s spleta, prisilimo, da kljub temu plačajo. Zakaj naj bi podjetja dobila odškodnino za tehnološki napredek? Pa tudi o podrobnostih, kot je na primer vprašanje,

kako obravnavati več (mobilnih) spletnih povezav, ki jih družine običajno imajo na voljo. Pa pustimo to.

Zabava se zares začne, šele ko pridemo do vprašanja, kako denar razdeliti.

Predvajanje na TV in radiu: podpiranje bogatih

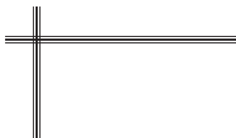
Če izplačila utemeljimo s tem, kar se predvaja na televiziji in radiu, bo večina denarja šla ustaljenim izvajalcem, ki jim že tako gre zelo dobro. Tako deluje trenutni sistem z davki na prazne plošče in razne elektronske naprave.

Ena najprivlačnejših lastnosti spleta je, da manjši in še neuveljavljeni izvajalci lahko dosežejo občinstvo, čeprav njihovih del ne predvajajo na televiziji in radiu. To je učinek »dolgega repa«, pri čemer vsi ti majhni izvajalci skupaj predstavljajo velik del vsega, kar se snema s spleta.

To je skupina ljudi, ki bi jih večina ljudi želela podpreti, tako zaradi kulturne raznolikosti, ki jo nudijo, kakor tudi preprosto zato, ker denar pogosto nujno potrebujejo. S kulturnim pavšalom, ki temelji na televizijskih in radijskih predvajanjih, bodo dobili le majhen del zbranega denarja. Hkrati bodo njihovi oboževalci imeli manj denarja, ki ga bodo lahko porabili zanje, saj bodo morali plačati pavšal, ki ga bodo financirali iz gospodinjskega proračuna za kulturo in razvedrilo.

To lahko zelo verjetno privede do sistema, ki zmanjša prihodke revnih izvajalcev in denar preusmeri že tako bogatim.

Alternativa, ki jo zagovarja večina podpornikov pavšala, je merjenje količine deljenja vsebin na spletu in izplačevanje glede na te meritve. To pa vodi do drugih težav.

Milijarde za pornografijo
35 % vseh vsebin, ki jih uporabniki snemajo s spleta, predstavlja pornografija. Pornografija je zaščitena na popolnoma enak način kot druga avdiovizualna dela. Če plačila iz sistema kulturnega pavšala razumemo kot »kompenzacijo« za snemanje zaščitenih del s spleta, mora 35 % denarja nesporno teči v pornografsko industrijo.

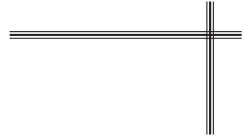
Menite, da bi politiki morali ustvariti tak sistem?

Cilj tega ni kritika pornografije. Ta je priljubljena oblika razvedrila in s pornografijo samo po sebi ni nič narobe. To pa ne pomeni, da jim mora vlada odrediti milijardne subvencije. Zgodovinsko gledano je to industrija, ki je jasno pokazala svojo sposobnost, da, če dovolite, sama trdno stoji.

Če pa želite pornografijo izključiti iz sistema kulturnega pavšala, zgolj oblikovanje Evropskega odbora za moralnost in dober okus ali podobnega mehanizma, ki bo odločal o tem, kaj je pornografija in kaj umetnost, ne bo dovolj. Poleg tega pa argumenta, da je kulturni pavšal »kompenzacija« oziroma da ima karkoli opraviti s pravicami kopiranja, več ne boste mogli uporabiti.

Namesto tega postane slednji v najboljšem primeru zgolj naključna kulturna subvencija, v najslabšem pa nedisciplinirana kraja.

Preobremenitev omrežij
Tehnično je mogoče z razmeroma visoko natančnostjo meriti, kaj se na spletu deli. Nekateri ljudje so izrazili zaskrbljenost zaradi zasebnosti, a v tem primeru to ne bi predstavljalo težav. Merjenje mora biti zgolj »dovolj dobro«, kar pomeni, da sledenje vsakemu posameznemu snemanju s spleta ni nujno. Razmeroma preprosto bi bilo zasnovati sistem, ki bi zbiral dovolj dobro statistiko, ne da bi komurkoli vdiral v zasebnost.

Kakor hitro pa boste začeli plačevati glede na statistiko snemanja s spleta, bodo ljudje spremenili svoje obnašanje. Če vam je danes všeč določen izvajalec, ki je izdal album, boste slednjega sneli zgolj enkrat, da ga boste lahko poslušali. Če pa boste vedeli, da bo vaš najljubši izvajalec dobil količino denarja, ki je sorazmerna številu snemanj njegovega albuma s spleta, vas bo prešinilo, da mu lahko pomagate tako, da isti album snamete spet in spet.

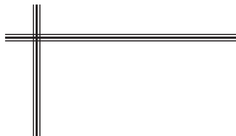
Ker vas to ne stane niti centa lastnega denarja, četudi album snamete milijonkrat, ste lahko prepričani, da bodo oboževalci počeli prav to. Vemo, da oboževalci resnično obožujejo svoje idole in da želijo, da so slednji finančno uspešni. V ta namen morate zgolj pognati trivrstični programček, ko računalnika ne uporabljate za nič drugega. Veliko oboževalcev bi to storilo.

Edina resnična omejitev skupnega števila snemanj z namenom pomoči najljubšemu izvajalcu bo kapaciteta spletne infrastrukture. Z drugimi besedami: s kulturnim pavšalom se bo splet spremenil v neprestano gnečo popolnoma nepotrebnega prometa in ne glede na to, koliko denarja bodo ponudniki spletnih hrbtenic vložili v dvige kapacitete, bo ta takoj zapolnjena.

Vir dobička za pisce virusov

Računalniški virusi so dandanes zelo problematični, čeprav pisci virusov le stežka zaslužijo s svojimi kriminalnimi dejavnostmi. Namen računalniškega virusa je običajno namestitev »zadnjih vrat« v računalnik, ki ga spremenijo v del mreže tisočih računalnikov, nad katerimi lahko pisec virusa po želji prevzame nadzor.

Lastnik takega omrežja lahko svoje storitve proda kriminalcem, ki želijo pošiljati neželeno elektronsko pošto ali izvesti razne oblike naprednih prevar. Če pa pisec virusa nima povezav z organiziranimi kriminalnimi združbami, lahko svoje sposobnosti pisanja virusov le stežka spremeni v gotovino. S sistemom kulturnega pavšala se to spremeni.

Načeloma lastnik nezakonite mreže računalnikov potrebuje le prijatelja, ki je posnel pesem, ki jo ščiti avtorskopravna zakonodaja. Nato lahko več tisoč računalnikom v mreži dá nalogo, da pesem znova in znova snamejo. Zaradi pavšalnega sistema se bodo ta snemanja samodejno spremenila v pravi denar, ki bo izplačan prijatelju, ki je lastnik pravic za pesem.

Policija bi morda lahko odkrila tako nezakonito dejavnost in jo preprečila, če bi šlo za njeno najbolj primitivno obliko, zlahka pa si predstavljamo, kako zelo bi bolj sofisticirani kriminalci ta načrt izpopolnili. Sistem kulturnega pavšala, ki bi na podlagi samodejnih statistik snemanj s spleta letno izplačal milijarde evrov, bi postal zelo dobičkonosna tarča kriminalcev. Pisanje škodljivih računalniških virusov pa bi postalo precej bolj dobičkonosna dejavnost, kot je danes.

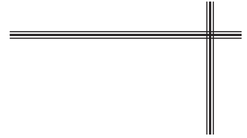
Težava sploh ne obstaja

Proti kulturnemu pavšalu govorijo tudi številni drugi argumenti, a te bomo preskočili in se osredotočili na zadnjega, ki je zelo pozitiven:

Težave, ki bi jo morali reševati, sploh ni.

Splet je revolucionarna tehnologija, ki spreminja veliko predpostavk kulturne industrije. Naloga zakonodajalcev in politikov ni zaščita starih poslovnih modelov oziroma iznajdba novih. Zakonodajalci so odgovorni za to, da imamo družbo, v kateri kultura lahko cveti in v kateri imajo ustvarjalni ljudje možnost, da s svojim delom zaslužijo.

Pred desetimi leti, ko je bilo masovno deljenje datotek na spletu nov pojav, je bila skrb upravičena glede dveh zadev: o tem, ali bo ta nova tehnologija vplivala na tržne pogoje za izvajalce in ustvarjalce na način, ki bi jim onemogočil služenje denarja s kulturo, in o morebitnem drastičnem padcu kulturne proizvodnje v družbi.

Dandanes pa poznamo dejansko stanje. Vemo, da se danes ustvari več kulture kot kadarkoli poprej in da ljudje, ki napovedujejo »konec glasbe« in podobne scenarije, preprosto nimajo prav. Vse več akademskih raziskav kaže, da umetniki v dobi deljenja datotek zaslužijo toliko kot še nikoli. Založbe izgubljajo, umetniki pa z deljenjem datotek zgolj dobivajo.

Preživetje za umetnike že od nekdaj ni lahko, splet pa je ponudil nove priložnosti ustvarjalnim ljudem, ki želijo najti občinstvo, ne da bi morali svojo dušo prodati velikim podjetjem, ki so nekoč nadzorovala vse distribucijske kanale. To je zelo pozitivna sprememba za umetnike in ustvarjalce, tako s kulturnega kakor tudi z ekonomskega vidika.

Nihče ne potrebuje nobene odškodnine za dejstvo, da tehnološki napredek svet spreminja na bolje.

To JE trg, neumnež!

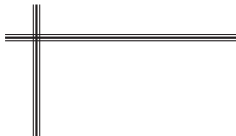
Henrik Alexandersson pravi:

»Ko sodelujem s piratskim Evropskim poslancem, Christianom Engströmom, se pogosto srečam z zagovorniki intelektualne lastnine – lobisti filmske, glasbene in knjižne industrije. In skoraj vedno me prešine misel ...«

Saj nimajo niti najmanjšega pojma, kaj se zares dogaja.

Kaže, da se ne zavedajo, da zdaj živimo v informacijski družbi s hiperdistribucijo. In če se komu od njih vsaj za silo nekaj sanja, je videti, da mislijo, da je splet, prost pretok informacij, in deljenje datotek ustvarila Piratska stranka ali morda Engström sam.

(Včasih na to odgovoriva: »Ne ne, to je naredil nekdo veliko pametnejši.« Kljub temu pa ne dojamejo niti subtilnega humorja niti sporočila.)

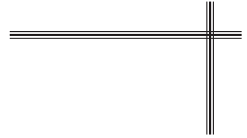
Kar Piratska stranka počne, je »le« izpostavljanje razumnih politik v naši novi družbi.

Milijarde ljudi je na spletu. Vsi ti ljudje se lahko, vsaj teoretično, povežejo med seboj. Med osebo A in osebo Z je pogosto presenetljivo kratka razdalja (ali le nekaj povezav). Misel, zamisel ali program se lahko po vsem svetu razširi v zgolj nekaj dneh. Vse vrste datotek, ki so na mojem računalniku, lahko prenesemo na vašega – ali na računalnik serviserja koles v Čilu –, če so le dovolj dobre in zanimive.

Nekateri podjetniki so sporočilo dojeli. Postavljajo spletne aplikacije, spletne trgovine (katerih uspešnost je pogosto premo sorazmerna s stopnjo njihove specializacije). Postavljajo svoje lastne medijske kanale in projekte, v katerih ljudje sodelujejo. Večinoma je to izvedljivo z zelo malo denarja. In če želijo, lahko nastopijo na globalnem trgu.

Lobisti intelektualne lastnine iz razvedrilne industrije pa ... nočejo sprevideti oziroma sprejeti resničnosti, kot je. Jezni so, ker ljudje nočejo več iti v trgovino v centru mesta in kupiti njihovih graviranih plastičnih plošč. Znorijo, če nekdo z drugimi deli informacijo, ki jo je kupil. Preklinjajo splet. Pretok informacij hočejo nadzorovati in filtrirati. Ljudi hočejo odrezati od spleta. Prav nič jih ne moti, da svet za vse ostale s tem poslabšajo – za vse podjetnike, znanstvenike, študente, aktiviste, umetnike, blogerje in navadne ljudi, ki vsak dan spontano polnijo splet z življenjem in ustvarjalnostjo.

Lobi intelektualne lastnine se ne trudi, da bi resnično sprejel, pozdravil in uporabil to novo resničnost in informacijsko družbo. Pa bi lahko, če bi to hoteli, in s tem bi lahko ogromno zaslužili. A za zdaj, kot kaže, ne morejo in ne želijo razmišljati izven ustaljenih okvirov.

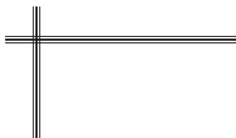
Včasih je to prav osupljivo. Srečali smo se z osebo iz sektorja knjižnega založništva. Arogantno nam je povedala, da sta količina in raznovrstnost informacij na spletu problematični, saj nihče ne more nadzorovati procesa selekcije in odločati, kaj se lahko objavi in česa se ne sme objaviti. Tako ... omalovaževalno!

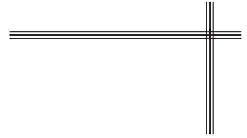
Spletna informacijska družba z raznovrstnimi informacijami in hiperdistribucijo je nov trg. In na veliko načinov je veliko bolj svoboden od starega. Sprejmite ga ali pa se mu umaknite.

Sprijaznite se. Nekateri izdelki, poslovni modeli, koncepti in navlaka bodo končali v smeteh – v sodobno družbo ne sodijo. In v smeteh morajo pristati, saj tako naredijo prostor za nove, dobičkonosne reči, ki so osredotočene na prihodnost, izvedljive in v razcvetu.

Nihče ne more z gotovostjo trditi, kako bodo videti jutrišnji poslovni koncepti. A ne skrbite, bomo že izvedeli. Trg bo to vprašanje rešil. Sam. Zmeraj bodo obstajali nadarjeni ljudje, ki bodo za nove trge razvijali nove reči. Temu lahko pravite kapitalizem, spontani red, napredek, nevidna roka, dinamični učinki ali karkoli drugega, a tako bo.

Zaupajte v Silo!

Zahvale:

Tretje poglavje: Monica Horten, www.iptegrity.com: EU gives notice of ‘Net blocking schemes’
(Creative Commons CC-NC-BY 3.0)

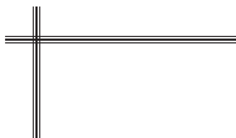
Peto poglavje: Mike Masnick, Techdirt.com: More Charts The Record Labels Don’t Want You To See:
Swedish Musicians Making More Money

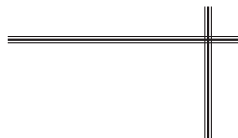
Ernesto, Torrentfreak.com: Artists Make More Money in File-Sharing Age Than Before It
(Creative Commons CC-SA 2.0)

Mike Masnick, Techdirt.com:
Artists Make More Money in File-Sharing Age Than Before It

Profesor Michael Geist, www.michaelgeist.ca: Harvard Study Finds Weaker Copyright Protection Has Benefited Society
(Creative Commons CC-BY 2.0)

Sedmo poglavje: Henrik Alexandersson, henrik-alexandersson.se:
This IS the Market, Stupid!
(Creative Commons CC0)

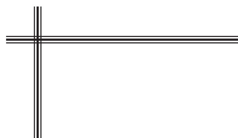
Povezave:

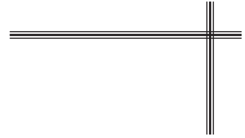
To knjigo lahko v drugih formatih in jezikih najdete na *www.copyrightreform.eu*.

Sledite Christianu Engströmu: *christianengstrom.wordpress.com*

in Ricku Falkvingu: *falkvinge.net*

Več za Slovenijo pomembnih informacij na: *www.piratskastranka.si*

Informacije o izdaji:

Avtorja: Christian Engström (EP) in Rick Falkvinge

Prevedli: Rolando Benjamin Vaz Ferreira
Špela Reher
Vanja Novak

Lektorirala: Vesna Videnovič

Uredil: Rolando Benjamin Vaz Ferreira

Oblikovanje in prelom: Alenka Šolar

Supervizor: Igor Brlek

Prva izdaja, prvi natis, 2014

Naklada: tisk po naročilu

Tisk: Demat

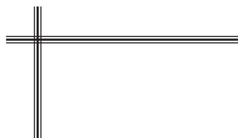
Izdajatelj: Piratska stranka Slovenije, Majaronova ulica 6,
1000 Ljubljana

PIRATSKA
STRANKA
SLOVENIJE

Zakoniti zastopnik: Rok Deželak

Cena: brezplačna izdaja

Preberi in daj naprej!

PIRATSKA
STRANKA
SLOVENIJE

